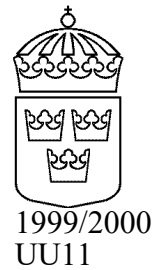

Utrikesutskottets betänkande 1999/2000:UU11

Mänskliga rättigheter m.m. – länder, områden och
enskilda folk

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas en rad motioner som rör mänskliga rättigheter och andra förhållanden som rör enskilda länder, områden och folk. Såväl principiella och övergripande frågor som situationen i en rad enskilda länder behandlas.

Utskottet ställer sig bakom den av regeringen förda politiken på MR-området i de fall som aktualiseras av motionerna. Arbetet för att främja respekten för de mänskliga rättigheterna bör enligt utskottet utgöra en integrerad del i all utrikespolitik. Det är ett gemensamt ansvar för det internationella samfundet att påtala brott mot de mänskliga rättigheterna där sådana begås. Sverige måste framföra öppen och tydlig kritik när så är befogat.

Utskottet besvarar eller avstyrker samtliga motionsyrkanden.

I ärendet finns 5 reservationer och 8 särskilda yttranden.

Bilagt finns en förteckning över MR-konventioner och ratifikationsstatus per den 25 februari 2000.

Utskottets överväganden disponeras enligt följande:

1. Ryssland
  - Fallet Alexander Nikitin i Ryssland
  - Asylsökande judar
2. Vitryssland
3. Västra Balkan
4. Turkiet
  - Kurderna
  - Ilisu-projektet
  - Armenierna
5. Assyriernas/syrianernas situation
6. Irak
7. Iran
8. Afghanistan
9. Palestina och Israel
10. Fallet Mordechai Vanunu
11. Algeriet
12. Västsahara
13. Etiopien och Eritrea
14. Republiken Kongo (Kongo-Brazzaville)
15. Burma

16. Indonesien m.m.
17. Östtimor
18. Filippinerna
19. Kina
  - MR-situationen
  - Tibet
  - Hongkong
  - Taiwan
20. Mexiko
21. Cuba
22. Colombia.

1999/2000:UU11

Motionerna

1999/2000:U301 av Inger René m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige i FN bör verka för inlemmandet av Taiwans deltagande i det internationella samarbetet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige bör bereda Taiwans representationskontor i Stockholm villkor som är likvärdiga dem som kommer andra utländska beskickningar till del,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att lösa frågan om dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Taiwan,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Sveriges aktiva medverkan i EU när det gäller att slutföra förhandlingar om Taiwans medlemskapsansökan i WTO.

1999/2000:U601 av Lennart Fridén (m) vari yrkas

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en i vissa avseenden förändrad attityd i Kinapolitiken och en generösare behandling av republiken Taiwans representation i Sverige.

1999/2000:U602 av Lennart Fridén (m) vari yrkas

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om svenska initiativ i EU och FN att ge det iranska folket frihet, trygghet och demokrati.

1999/2000:U605 av Per Lager m.fl. (mp) vari yrkas

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att agera på internationell nivå för att fallet Nikitin skall komma till en snar lösning i överensstämmelse med åtaganden om de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna, inklusive en rättvis och oberoende rättegång, som Ryssland förbundit sig att respektera enligt sin författning, som part i FN:s konventioner i ämnet samt som medlem i Europarådet och OSSE.

1999/2000:U608 av Lars Ohly m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige i internationella sammanhang verkar för att uppmärksamma brott mot mänskliga rättigheter i Mexiko,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige till den mexikanska regeringen framför vikten av att fredsförhandlingarna återupptas, att ingångna avtal respekteras samt att alla politiska fångar släpps.

1999/2000:U609 av Murad Artin m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den svenska regeringen i internationella forum skall kräva att en noggrann konsekvensutredning genomförs gällande vilka effekter dammbygget i Hasankeyf får,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att denna konsekvensutredning blir offentlig,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen i EU och i andra internationella sammanhang verkar för att ett alternativ till Ilisu-projektet undersöks.

1999/2000:U610 av Murad Artin m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen i FN verkar för att livsmedels- och medicinsanktionerna mot Irak helt upphävs,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen i FN verkar för att USA:s och Storbritanniens egenmäktiga bombande av Irak upphör,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen i FN verkar för att Unscoms vapeninspektörer skall ges möjlighet att komma tillbaka till Irak.

1999/2000:U611 av Lars Ohly m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige bör agera för att få ett slut på USA:s blockad mot Kuba,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige aktivt skall arbeta för att underlätta och utöka kontakterna mellan olika delar av det kubanska samhällslivet och Sverige.

1999/2000:U612 av Lars Ohly m.fl. (v) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige skall agera internationellt för att öka uppmärksamheten kring brott mot kvinnors rättigheter i Afghanistan.

1999/2000:U613 av Murad Artin m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den svenska regeringen efter kriget mellan den turkiska staten och PKK i internationella forum verkar för förtroendeskapande åtgärder mellan turkar och kurder,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en del av dessa förtroendeskapande åtgärder bör vara att garantera kurdernas nationella och kulturella rättigheter,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en del av dessa förtroendeskapande åtgärder bör vara att de kurder som fått sina hem och annan egendom förstörd under kriget ges någon form av ersättning,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en del av dessa förtroendeskapande åtgärder bör vara att ge amnesti till tidigare PKK-soldater och frige politiska fångar,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en del av dessa förtroendeskapande åtgärder bör vara att vidta åtgärder så att tidigare PKK-soldater integreras i det turkiska samhället,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att en del av dessa förtroendeskapande åtgärder bör vara att ge kurdiska politiska organisationer möjlighet att verka fritt i det turkiska samhället.

1999/2000:U614 av Annika Nilsson och Morgan Johansson (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att Sverige arbetar aktivt för att de mänskliga rättigheterna i Tibet skall respekteras.

1999/2000:U616 av Tuve Skånberg (kd) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om agerande för de 13 i Iran spionanklagade iranska judarna.

1999/2000:U617 av Per Lager m.fl. (mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om vikten av att Sverige i sina kontakter med Israel kräver efterlevnad av konventionen om de mänskliga rättigheterna i fallet Mordechai Vanunu,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen, ifall inte situationen för Vanunu klart förbättras, bör föra upp frågan på FN:s agenda om brott mot de mänskliga rättigheterna.

1999/2000:U618 av Karl-Göran Biörsmark m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att i högre grad uppmärksamma de politiska fångarna i Kuba och den bristande respekten för de mänskliga rättigheterna,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den bör uttrycka sin oro för det tilltagande användandet av dödsstraffet samt vädja till den kubanska regimen att den omgående inför ett moratorium för verkställandet av det,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att uppmärksamma demokratirörelsen i Kuba,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om EU:s Kubapolitik.

1999/2000:U619 av Johan Pehrson och Karin Pilsäter (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Taiwan,
2. att riksdagen beslutar att Taiwans representationskontor vad avser mer-värdesskatt och punktskatter skall betraktas som "utländsk beskickning",
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om studentutbyte mellan Sverige och Taiwan.

1999/2000:U620 av andre vice talman Eva Zetterberg m.fl. (v, s, m, kd, fp, c, mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den svenska regeringen i den kritiska dialogen med den iranska regimen lägger tyngdpunkten på brotten mot mänskliga rättigheter – särskilt när det gäller kvinnornas rättigheter,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om politiska, diplomatiska och ekonomiska punktåtgärder som en del av den kritiska dialogen,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen bör verka för att alla politiska fångar i Iran frigges,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den svenska regeringen bör verka för att ett FN-kontor upprättas i Iran,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den svenska regeringen bör verka för att Maurice Capithorne, FN:s speciella sändebud när det gäller mänskliga rättigheter i Iran, måste få möjlighet att besöka landet,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen i sina direkta relationer med den iranska regeringen och i EU- och FN-sammanhang måste verka för att alla författare och journalister ges möjlighet att fritt ge ut sina verk, tidskrifter och tidningar,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den svenska regeringen i olika internationella organ skall verka för att omständigheterna kring flera författares samt en rad politiskt och religiöst oliktankande människors död närmare granskas av en opartisk humanitär organisation.

1999/2000:U621 av andre vice talman Eva Zetterberg m.fl. (v, kd, c, fp, mp) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige i FN, EU och andra internationella forum skall verka för att en delegation ges möjlighet att besöka och undersöka våldet i Algeriet och andra länder där brott mot mänskliga rättigheter i stor omfattning begås,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige i FN, EU och andra i internationella forum skall verka för att de paramilitära grupperna i Colombia upplöses,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att straffriheten för brott mot mänskliga rättigheter i Colombia upphör,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige i samband med EU:s dialog med Kina skall verka för en kritisk och vaksam hållning när det gäller de mänskliga rättigheterna och därvid särskilt granska de kinesiska myndigheternas uppträdande i Tibet.

1999/2000:U622 av Murad Artin m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen i sina kontakter med PLO och de palestinska myndigheterna är vaksam när det gäller brott mot mänskliga rättigheter i de palestinska områdena,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den svenska regeringen, för att stödja palestiniernas rätt till självbestämmande och understödja fredssträvandena, bör påtala och fördöma de övergrepp som fortfarande begås av israeliska trupper i de ockuperade områdena.

1999/2000:U623 av Murad Artin m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den svenska regeringen i FN och i samräde med andra internationella organisationer bör understödja kampen för fred mellan Etiopien och Eritrea,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hur den svenska regeringen bör agera när det gäller de etiopiska deportationerna av eritreaner.

1999/2000:U624 av andre vice talman Eva Zetterberg m.fl. (v, s, m, kd, c, fp, mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige i FN verkar för att förstärka FN:s insatser under den svåra och känsliga repatrieringsperioden, folkomröstningen och demilitariseringen av Västsahara,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om valobservatörer till Västsahara,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till uppbyggnaden av ett fritt och demokratiskt Västsahara.

1999/2000:U625 av andre vice talman Eva Zetterberg m.fl. (v, s, m, kd, c, fp, mp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om fortsatt svenskt engagemang för mänskliga rättigheter och för att få till stånd en fredsprocess i Colombia,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att Sverige i EU tar initiativ till att en handlingsplan utarbetas till stöd för fredsförhandlingar i Colombia,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att uppmuntra till kulturutbyte mellan Colombia och Sverige,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av att Sverige arbetar för att FN:s säkerhetsråd på sin dagordning tar upp frågan om en fredsplan för Colombia,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om stöd till de enskilda organisationer, fackföreningar och kyrkor som i Colombia arbetar för att återupprätta respekten för mänskliga rättigheter, stävja våldet och stödja våldets offer.

1999/2000:U626 av Marianne Andersson m.fl. (c) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige bör uppmärksamma situationen vad gäller de mänskliga rättigheterna i Vitryssland i olika forum,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige bör arbeta för en högre aktivitetsnivå i FN:s kommission för mänskliga rättigheter i fråga om de mänskliga rättigheterna i Vitryssland,

3. att riksdagen beslutar inbjuda talman Semjon Sjaretskij till riksdagen,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om internationella sanktioner mot Vitryssland,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en generös attityd till mottagande av ej regimtrogna vitryska medborgare,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att situationen i Vitryssland bör uppmärksammas i alla kontakter med Ryssland.

1999/2000:U628 av Tuve Skånberg (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att genom FN och EU aktivt verka för vapenstillestånd och dialog mellan de stridande parterna för att uppnå en varaktig fred i Kongo-Brazzaville,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige skall erbjuda sig att vara ”facilitator” genom att erbjuda en mötesplats och organisera ramarna kring ett fredsmöte mellan de stridande parterna i Kongo-Brazzaville.

1999/2000:U631 av Per Lager (mp) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen i FN verkar för att meningsfulla förhandlingar mellan Dalai lama tillsammans med den tibetanska exilregeringen och den kinesiska ledningen kommer till stånd under FN:s överinseende.

1999/2000:U632 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp, s, m, v, kd, c, fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att östtimorianska flyktingar skall få återvända till sina hemtrakter,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det timorianska folkets säkerhet skall garanteras i Östtimor,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att resultatet av folkomröstningen för ett självständigt Östtimor måste erkännas av den indonesiska staten,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att verka för att den indonesiska militären skall samarbeta med Interfet genom att miliserna avväpnas,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige skall verka för att Östtimor måste få allt internationellt stöd för att bygga upp ett demokratiskt, fredligt och självständigt samhälle,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att vapenembargot mot Indonesien bör förlängas.

1999/2000:U633 av Margareta Viklund och Catharina Elmsäter-Svärd (kd, m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att assyriernas/syrianernas situation måste föras upp på EU:s och FN:s dagordningar,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att vid direkta samtal med den turkiska regeringen verka för att assyriska/syrianska egendomar tillerkänns sina rättmätiga ägare,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det assyriska/syrianska folket ges erkännande som ett folk.

1999/2000:U636 av Margareta Viklund m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den etniska rensningen och att skapa förutsättningar för ett multi-etniskt Kosovo i framtiden,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det snarast bör hållas allmänna demokratiska val i Kosovo,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att ställa krigsförbrytare inför rätta,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att de stora politiska partierna får göra sin röst hörd i återuppbyggnadsarbetet och finns representerade i FN:s råd i Kosovo.

1999/2000:U639 av Ingrid Näslund m.fl. (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen i EU och i FN driver frågan om att den kinesiska regeringen bör redogöra för händelserna på Himmelska fridens torg, släppa fångarna fria och utbetala kompensation,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den svenska regeringen bör efterforska de sju namngivna kinesiska kyrkoledarnas öde hos den kinesiska regeringen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den svenska regeringen bör driva att EU gemensamt skall kräva att Kina lever upp till de konventioner om mänskliga rättigheter som man undertecknat,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige i EU och i det internationella samfundet verkar för skarpa protester mot förtrycket i Iran och för att dödsdomarna mot ungdomarna som demonstrerat inte skall verkställas,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen noggrant bör undersöka situationen när det gäller antisemitism i Ryssland och sedan vidta adekvata åtgärder för att de asylsökande judarna inte skall utsättas för otillbörliga risker,

1999/2000:U640 av Ulla Wester m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen i internationella forum samt i bilaterala kontakter uppmärksamhet följer utvecklingen i Iran.

1999/2000:U641 av Karin Wegestål och Bengt Silfverstrand (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om hur FN:s säkerhetsråds resolution 1244 efterlevs.

1999/2000:U643 av Karl-Göran Biörsmark m.fl. (fp) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om situationen i Tibet och i Xinjiang,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om den fortsatta utvecklingen i Hongkong,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en återförening av folken i Kina och Taiwan,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att inom ramen för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik verka för att frågan om Taiwans representation i FN utreds inom FN,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Taiwans representation i FN:s underorgan,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om skattefrihet för Taiwans representationskontor i Stockholm,

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att förstärka den svenska representationen i Taipei,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att verka för att EU upprättar ett informationskontor i Taipei,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om besöksvisering för taiwanesiska medborgare till Sverige,

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en konsekvent, sammanhållen och uthållig strategi för stöd till demokratisk utveckling och respekt för mänskliga rättigheter i Folkrepubliken Kina.

1999/2000:U644 av Karl-Göran Biörsmark m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en demokratisk utveckling i Indonesien,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om Papua Nya Guineas framtid,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att förmå Indonesien att erkänna resultatet av folkomröstningen i Östtimor,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige och EU bör erkänna Östtimors självständighet,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att i FN-regi inleda en undersökning om ansvaret för övergreppen i Östtimor så att de ansvariga kan ställas inför rätta.

1999/2000:U645 av Johan Pehrson och Karin Pilsäter (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Taiwan,
2. att riksdagen beslutar att Taiwans representationskontor vad avser mer-värdesskatt och punktskatter skall betraktas som "utländsk beskickning",
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om studentutbyte mellan Sverige och Taiwan.

1999/2000:U646 av Karl-Göran Biörsmark m.fl. (fp) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att uppmärksamma romernas utsatta ställning på Balkan,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att alla som bodde i Kosovo före kriget skall ges möjlighet att fortsätta att leva i Kosovo i fred och säkerhet,
7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förutsättningarna för en demokratisk utveckling i Serbien,
9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förutsättningarna för demokrati och fredlig samlevnad i Bosnien,
10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om rätten för alla som tvingas fly under kriget på Balkan att oavsett etnisk tillhörighet kunna återvända hem,
11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvecklingen i Kroatien.

1999/2000:U647 av Karl-Göran Biörsmark m.fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige inom ramen för EU verkar för att det internationella samfundet fortsätter att utöva starkast möjliga påtryckningar på regimen i Burma,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige i olika sammanhang, både bilateralt och multilateralt, verkar för att flyktingarna oavsett status ges ett tillfredsställande skydd där de vistas t.ex. mot repatriering som ej sker av fri vilja,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige som stor bidragsgivare till FN-systemet följer verksamheten och noga utvärderar effekterna av de villkor under vilka FN-organen verkar i Burma,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att stödja den burmesiska oppositionen och främja de krafter som verkar för en demokratisk utveckling, inte minst genom svenska frivilligorganisationer.

1999/2000:U648 av Cinnika Beiming och Yilmaz Kerimo (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om assyriernas/syrianernas situation i Mellanöstern.

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige på olika sätt lyfter fram situationen för flickan/kvinnan i Afghanistan,

1999/2000:U651 av Murad Artin m.fl. (v, m, kd, c, fp, mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att Sverige i FN och EU verkar för att Turkiet erkänner folkmordet på armenierna.

1999/2000:U652 av Murad Artin m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den svenska regeringen verkar för att i internationell delegation med företrädare för olika oberoende organisationer besöka Filippinerna och undersöka förhållandena när det gäller mänskliga rättigheter i landet,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen bör kartlägga hur utbredd handeln med filippinska kvinnor är i Sverige.

1999/2000:U803 av Göran Lennmarker m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om demokratin i Vitryssland.

1998/1999:U625 av Murad Altin m.fl. (v) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att regeringen i FN:s säkerhetsråd verkar för att livsmedels- och medicinsanktionerna mot Irak upphävs.

Utskottet

Mänskliga rättigheter m.m. – länder, områden och enskilda folk

Detta betänkande behandlar huvudsakligen motionsyrkanden som rör frågor om mänskliga rättigheter i enskilda länder, områden eller folk. Betänkandet behandlar även andra frågor – t.ex. speciella miljöfrågor – i ett MR-perspektiv. Regeringen har tidigare i skrivelser (*Mänskliga rättigheter i svensk utrikespolitik – skr. 1997/78:89 och Demokrati och mänskliga rättigheter i Sveriges utvecklingsamarbete – skr. 1997/98:76*) konstaterat att demokrati och mänskliga rättigheter är både mål och medel i utvecklingsprocessen.

Demokrati som biståndsmål har funnits sedan många år, men först efter det kalla krigets slut har ett metodarbete på allvar utvecklats inom utvecklingsamarbetet i syfte att främja demokratisering. Samtidigt har de mänskliga rättigheterna, såsom de formuleras i de internationella konventionerna, kommit alltmer i fokus. De utgör en värdegrund för världens stater och folk. En viktig uppgift för såväl FN:s generalförsamling som MR-kommissionen är att uppmärksamma och granska missförhållanden i enskilda länder vad avser respekten för de mänskliga rättigheterna. Det kan konstateras att MR-kommissionens arbete under senare år alltmer kommit att förskjutas från

normbildande till övervakande verksamhet. Utskottet noterar att Europaparlamentets utrikesutskott i sitt senaste betänkande krävt att EU överger dagens fragmenterade MR-politik och ersätter den med ett gemensamt heltäckande program för mänskliga rättigheter som omfattar alla politikområden.

I de svenska samarbetsländerna i Afrika, Asien och Latinamerika har demokratin i vissa länder vunnit ett allt starkare fäste, även om institutionerna alltjämt är relativt svaga. Många av ledarna i dessa länder är folkvalda men det folkliga förtroendet för demokratiska institutioner är i flera fall dåligt. Den extrema fattigdomen som råder på många håll i världen är det främsta hindret för varaktig fred och för konsolidering av demokratin.

Många av de svenska biståndsländerna har genom sin anslutning till konventionerna om de mänskliga rättigheterna åtagit sig att uppfylla de ekonomiska och sociala rättigheterna.

I Europeiska unionens årsrapport (1998/99) om de mänskliga rättigheterna konstateras:

På Förenta nationernas världskonferens om de mänskliga rättigheterna i Wien i juni 1993 gav det internationella samfundet åter uttryck för sin övertygelse att alla mänskliga rättigheter är allmängiltiga, odelbara, ömsesidigt beroende och med ett inbördes sammanhang. Unionen stöder helt denna princip. Den uppdrar till alla regeringar att genom skyddande och främjande åtgärder på alla politiska områden tillse att alla mänskliga rättigheter blir verklighet för alla. Världskonferensen bekräftade också åter att skydd till och främjande av de mänskliga rättigheterna är en legitim angelägenhet för det internationella samfundet. Unionen å sin sida främjar de mänskliga rättigheterna i sina bilaterala förbindelser med tredje land och tar upp brott mot de mänskliga rättigheterna var de än äger rum. Unionen är, medan så sker, också medveten om att en politik för de mänskliga rättigheterna börjar hemma.

1. Ryssland

I motion *1999/2000:U605 (mp)* anförs att allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna begås i Ryssland. Motionärerna tar upp det enskilda fallet Alexander Nikitin, som den 7 februari 1996 arresterades i S:t Petersburg och anklagades för spionage och förräderi. Enligt den federala säkerhetstjänsten skulle Nikitin ha röjt hemliga militära uppgifter bl.a. till den norska miljöorganisationen Bellonas.

Mot bakgrund av bristen på respekt för de mänskliga rättigheterna i Ryssland begär motionärerna att regeringen agerar internationellt för att fallet Nikitin skall komma till en snar lösning i enlighet med de åtaganden som Ryssland gjort vid undertecknandet av FN:s MR-konventioner samt som medlem i Europarådet och OSSE.

I motion *1999/2000:U639 (kd)* framhålls att de mänskliga rättigheterna kränks varje dag runt om i världen trots att FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna funnits i 50 år. Utan de människorättsorganisationer och enskilda människor som med fara för egen säkerhet fört kampen för de mänskliga rättigheterna vidare skulle långt mindre ha uppnåtts än vad som är fallet i dag.

Motionärerna menar att Ryssland av många betraktare ses som ett samhälle i upplösning, där kriminella krafterna alltmer tar över. Många medborgare lever i misär. I den pressade situation som råder letar många efter syndabocker. Antisemitismen har aldrig varit utrotad i Ryssland och på senare tid har olika antisemitiska strömningar och organisationer fått allt starkare fotfäste.

Mot allt detta har vissa medlemmar i Europarådets parlamentariska församling reagerat i ett skriftligt uttalande och manat den ryska regeringen och Duman att stärka sin lagstiftning mot rasism, antisemitism och främlingsfientlighet. De uppmanar också till strängare tillämpning av de lagar som finns, när det gäller skyddet av de mänskliga rättigheterna.

Under de senaste tio åren har 1 miljon judar utvandrat till Israel från det forna Sovjet. Tidigare var skälen för utvandringen varierande. Man har önskat bättre ekonomiska förutsättningar, bättre framtidsutsikter och ett bättre liv. I en del fall har det funnits antisemitisk förföljelse som ett skäl. Numera är det genomgående antisemitism och rädsla för barnens säkerhet som anges som skäl. Åtminstone ett tjugotal judiska familjer har sökt asyl i Sverige och fått avvisningsbeslut. Man menar från den svenska invandramyndighetens sida att regeringen i Ryssland inte stöder den uppblåsande antisemitismen.

Motionärerna anser i *yrkande 5* att Sverige måste ta ett samlat grepp och se över den situation som de asylsökande befinner sig i och att en bedömning bör göra beträffande judarnas situation i Ryssland innan avvisning sker.

Utskottets överväganden

Sedan 1993 har i Ryssland hållits flera allmänna och fria val till såväl federationsförsamlingen som till den ryska presidentposten. Samtliga regionala ledare innehar sina ämbeten i kraft av mandat erhållna i regionala val. Inget fall av systematiskt och organiserat valfusk i större skala har rapporterats.

Enligt den ryska konstitutionen finnas det en kommissionär för mänskliga rättigheter, som sorterar under Duman. Kommissionärens möjligheter att bidra till att ge enskilda rätt mot ryska myndigheter är ännu svår att bedöma. Utöver Dumans kommissionär finns inom presidentadministrationen en särskild MR-kommission.

Den omfattande samhällsomvandlingen i Ryssland innebär stora ekonomiska och sociala påfrestningar för folkflertalet. Genom den finansiella och ekonomiska krisen 1998 blev problemen akuta. Mycket återstår att åtgärda för att lösa problemen i den ryska ekonomin. Enligt ILO uppgick arbetslösheten 1999 till drygt 12 %. På sikt finns dock stora potentiella oljeinkomster liksom betydande mänskliga resurser att tillgå. Det kan också konstateras att det finns stora skillnader i ekonomisk potential i de olika delarna av federationen. Situationen på området politiska mänskliga rättigheter har dock inte påverkats nämnvärt av den politiska och ekonomiska kris som Ryssland genomgått.

Kapitalflykt har blivit ett av de tydligaste tecknen på den ryska oförmågan att skapa en fungerande marknadsekonomi. Makroekonomisk instabilitet och institutionella svagheter, bl.a. bristen på förtroende för det inhemska banksy-

stemet, har fått individer och bolag att flytta sina tillgångar utomlands. De ökande sociala klyftorna i spåren av en försvagad ekonomi upplevs av många som det största problemet för Ryssland i dag.

Den institutionella krisen i Ryssland uttrycker sig också i ett stigande missnöje bland de regionala ryska makthavarna mot de federala politikernas oförmåga att främja en positiv ekonomisk utveckling. Som en följd av detta har i praktiken en decentralisering av den politiska makten i Ryssland ägt rum.

Utskottet menar att konflikten i Tjetjenien ger anledning till stor oro. Den humanitära situationen i Tjetjenien har betecknats som en kris i en kris. Redan innan kriget inleddes fungerade elementära funktioner såsom sjukvård, utbildning och vattenförsörjning, mycket bristfälligt. Kriget har förvärrat situationen ytterligare.

Från den ryska ledningens sida framhålls att Rysslands militära agerande i Tjetjenien motiveras av att krigsherrar agerat med bombdåd och kidnappningar och skapat en situation av allmän laglöshet.

Utländska journalister liksom representanter för Human Rights Watch har rapporterat om plundring och summariska avrättningar som ägt rum under det ryska intåget i Groznyj.

Utskottet menar att den ryska ledningen borde sökt lösa situationen i Tjetjenien i samverkan med det internationella samfundet i stället för att hävda att konflikten är en inre rysk angelägenhet. Bombräderna och artilleribeskjutningen mot tjetjenska byar och städer är i sig själva brott mot bland annat Genèvekonventionen. Ryssland bör också uppmanas att fullfölja de åtaganden landet gjort om skydd för mänskliga rättigheter vid väpnade konflikter, t.ex. den alleuropeiska säkerhetsorganisationen OSSE:s uppförandekod och de förpliktelser om respekt för de mänskliga rättigheterna som medlemskapet i Europarådet innebär.

Ryssland har ratificerat barnkonventionen men har inte tillräckliga resurser för dess implementering. Situationen på landets barnhem är besvärlig och ungdomsbrottsligheten har ökat oroväckande under senare år. Även situationen i fängelser och interneringsläger är allvarlig, vilket bl.a. resulterat i en alltmer ökad spridning av TBC.

Yttrande- och mediefrihet respekteras i stort sett i Ryska federationen. Öppenhet och pluralism råder även om många tidningar, främst på landsorten, fortfarande är beroende av statsbidrag och stöd från regionala politiska och finansiella intressen. Under senare år har mäktiga finansiella/politiska grupperingar skaffat sig kontroll över landets ledande medier. Bedömningen har gjorts att mycket få tidningar och ännu färre TV-kanaler försöker att bedriva en opartisk nyhetsjournalistik.

Det finns ett stort antal MR-organisationer i Ryssland och det förekommer inga uppgifter om att statsmakten systematiskt söker hindra deras verksamhet. Bland de mer framträdande organisationerna som ägnar sig åt MR-frågor finns "Memorial", Moscow Center for Human Rights, Moscow Center for Prison Reform samt Rysslands soldatmödrar.

Alexander Nikitin åtalades för landsförräderi och spioneri efter att 1995 ha publicerat en rapport om miljösituationen inom marinen.

Utskottet, som tidigare behandlat fallet Nikitin, välkomnar med tillfredsställelse att Alexander Nikitin frikändes i december 1999. Den ryska federala säkerhetstjänsten som drivit åtalet har överklagat domen men där är osäkert om målet kommer att tas upp i högre instans.

Motion 1999/2000:U605 (mp) anses därmed besvarad.

Asylsökande judar

Utskottet menar att antisemitiska stämningar har viss utbredning i Ryssland och även i andra av de f.d. sovjetrepublikerna. Det finns exempel på hur rättsvårdande organ i Ryssland eftersatt sin plikt att ingripa mot diskriminering, vilket ofta kan förklaras med att rättssystemet alltjämt överlag är svagt utvecklat. En huvudambition vid Sveriges samarbete med bl.a. Ryssland är att stärka uppbyggnaden av rättsväsendet och de demokratiska institutionerna så att de uppfyller de krav som ställs av Europarådet och OSSE.

Utskottet menar vidare att det är principiellt viktigt att den svenska flyktingpolitiken sätter skyddsbehovet i centrum. Asylrätten upprätthålls genom en noggrann individuell prövning av varje asylansökan, där återopade asylskäl är avgörande. Politiken på detta område måste vara och kriterierna för uppehållstillstånd skall vara lika för alla. I de enskilda fall där omständigheterna är sådana att skyddsbehov föreligger skall uppehållstillstånd beviljas.

Utskottet har inhämtat att under 1999 beviljades ett 25-tal ryska medborgare uppehållstillstånd i Sverige, varav nio bedömdes vara konventionsflyktingar och därför beviljades asyl. Tre personer beviljades tillstånd som i övrigt skyddsbehövande. De svenska myndigheterna registrerar inte asylsökande efter etnisk tillhörighet. Erfarenhetsmässigt gäller dock att en majoritet av bifallsbeslutet avser ryska judar.

Med vad ovan anförts anses motion 1999/2000:U639 (kd) yrkande 5 besvarad.

2. Vitryssland

I motion 1999/2000:U626 (c) konstateras att genom medlemskapet i EU har Sverige givits reella möjligheter att påverka unionens agerande i internationella forum samt hela unionens utrikes- och säkerhetspolitik. Detta medför visserligen en något begränsad handlingsfrihet, men får inte leda till att vi passivt avvaktar vad andra länder gör, inom EU, OSSE och Europarådet.

Enligt motionärernas *yrkande 1* bör Sverige aktivt arbeta för att de omfattande kränkningarna av de mänskliga rättigheterna i Vitryssland uppmärksammas i internationella forum. Särskilt bör Sverige arbeta för att FN:s kommission för mänskliga rättigheter inleder en granskning och dokumentation av övergrepp mot mänskliga rättigheter i Vitryssland. Inför nästa session med FN:s kommission för mänskliga rättigheter bör Sverige verka för ett

tydligare ställningstagande från kommissionens sida vad gäller Vitryssland (*yrkande 2*).

Enligt Vitrysslands konstitution skall parlamentets talman interimistiskt ta över som statschef då presidentens mandat löper ut. Sedan den 21 juli 1999 är alltså, med detta synsätt, talman Semjon Sjaretskij landets laglige statschef men har tvingats lämna landet och tagit sin tillflykt till Litauen. Ett viktigt steg för att stärka de demokratiska krafterna i Vitryssland är att inleda kontakter med det enda lagliga parlament som finns, och med dess talman. För att inleda parlamentariska kontakter, bör därför Semjon Sjaretskij inbjudas till Sverige (*yrkande 3*).

Vidare föreslår motionärerna att Sverige, främst inom EU och FN, bör verka för vidgade internationella sanktioner mot det vitryska ledarskapet (*yrkande 4*). Sanktioner och skärpta restriktioner på regimen resande får dock inte leda till att det vitryska folket isoleras. Mot den bakgrunden bör Sverige, främst i EU, verka för en generös attityd till mottagande av ej regimtrogna vitryska medborgare och stöd till de grannar till Vitryssland som tar emot dem (*yrkande 5*).

Enligt *yrkande 6* har Ryssland genom det ekonomiska och politiska samarbetet samt unionsförberedelserna större möjligheter än de flesta länder att påverka utvecklingen i Vitryssland. Det är angeläget att det internationella samfundet utnyttjar kontakterna med Ryssland för att påverka skeendet i Vitryssland.

Även i motion *1999/2000:U803 (m)* konstateras att situationen i Vitryssland är utomordentligt allvarlig. Landet är odemokratiskt. President Alexander Lukasjenko har diktatorisk makt. Presidentdekret kan gälla som lag. Presidenten drev igenom 1996 års konstitution på ett konstitutionsvidrigt sätt. Den lagstiftande församlingen har inte utsetts genom val och domarkåren är inte oberoende. Mänskliga rättigheter respekteras inte och yttrandefriheten är begränsad. Personer som är aktiva i oppositionen försvinner eller skräms till tystnad. Motionärerna menar att det behövs långtgående stödinsatser för att stärka den demokratiska processen (*yrkande 1*).

Utskottets överväganden

Utskottet har i olika sammanhang uttryckt oro över det försämrade läget för demokrati och mänskliga rättigheter i Vitryssland. Situationen har gradvis försämrats under de senaste åren och stora brister förekommer vad gäller rättssäkerhet, press- och yttrandefrihet. Sverige har både bilateralt och genom EU gjort flera tydliga markeringar mot de vitryska brotten mot de mänskliga rättigheterna. Utrikesministern har bl.a. uppmanat den vitryska regimen att inleda en dialog med oppositionen, omedelbart frige fängslade oppositionella och inleda efterforskningar kring försvunna oppositionspolitiker. Från svensk sida finns fortfarande en beredskap att utveckla samarbetet med Vitryssland, när de ekonomiska och politiska förutsättningarna föreligger.

Utskottet vill understryka vikten av att Sverige tillsammans med internationella organisationer försöker påverka regimen i Minsk för att förbättra situationen vad gäller de mänskliga rättigheterna. Sverige har i EU gjort flera

tydliga markeringar om den demokratiska situationen i Vitryssland och kommer fortsättningsvis att verka för att de vitryska MR-överträdelserna tas upp i FN och FN:s kommission för mänskliga rättigheter.

Svenska institutet stöder, genom UNDP i Minsk, två projekt med direkt anknytning till mänskliga rättigheter. Vidare ger Sverige stöd till OSSE:s närvaro i Minsk genom dess s.k. rådgivnings- och övervakningsgrupp. Vitryssland uppfyller inte de krav på demokrati och respekt för mänskliga rättigheter som ställs för medlemskap i Europarådet. Sverige stöder dock Europarådets samarbete med enskilda organisationer och företrädare för medier i Vitryssland. Utskottet vill också understryka att senast i betänkande 1999/2000:UU1 konstaterades att den svenska diplomatiska bevakningen av Vitryssland sker genom sidoackreditering från Moskva. En direkt svensk representation i Vitryssland vore att föredra och en sådan borde inrättas, ansåg utskottet, när omständigheterna så medger. Utskottet menar att upprättandet av ett honorärkonsulat i Minsk är ett steg i riktning mot mer fullödig diplomatisk representation, bl.a. som stöd till de svenska frivilligorganisationer som bedriver arbete i Vitryssland.

Med vad ovan anförts anses motion 1999/2000:U626 (c) yrkandena 1 och 2 besvarad.

Utskottet konstaterar att EU och Sverige anser att upplösningen av den 13:e högsta sovjeten i Vitryssland skett på ett icke-konstitutionellt sätt och att detta var ett viktigt skäl till att EU:s relationer till Vitryssland försämrats sedan mitten av 1990-talet. Formellt är detta parlament det enda lagliga vitryska parlamentet.

En dialog mellan regering och opposition har inletts med stöd av OSSE och målet är att hitta en kompromiss som leder Vitryssland ut ur det nuvarande konstitutionella dödläget. Sverige stöder OSSE:s ansträngningar att föra denna dialog framåt. Utskottet menar att ett ökat besöksutbyte är viktigt och att en isolering inte främjar utvecklingen i Vitryssland.

Med vad ovan anförts anses motion 1999/2000:U626 (c) yrkande 3 besvarad.

EU:s utrikesministrar har under det senaste året gjort flera gemensamma uttalanden om situationen i Vitryssland, bl.a. har man betonat vikten av att det vitryska folket får en möjlighet att uttrycka sig i politiska och konstitutionella frågor. EU:s policy är för närvarande att alla bilaterala kontakter mellan EU och Vitryssland på ministernivå skall ske genom EU:s ordförandeskap.

Utskottet menar att det är viktigt att tydliggöra de brott mot de mänskliga rättigheter som äger rum i Vitryssland och att ett utökat samarbete med de demokratiska organisationerna och oppositionen är det bästa sättet att komma framåt. Sanktioner bör användas med stor försiktighet. Fortlöpande kontakter på tjänstemannanivå är viktiga för att undvika en isolering av Vitryssland. Den roll som länder i Vitrysslands omedelbara närhet – främst Polen och Litauen – kan spela bör utvärderas. Beroende på den fortsatta utvecklingen kan det inte uteslutas att vissa andra åtgärder kan bli aktuella gentemot den vitryska regimen. I samband med Vitrysslands agerande i den s.k. residenskrisen 1998 (ett antal länders ambassadresidens i Minsk beord-

rades med kort varsel att evakueras) gällde under en period visumrestriktioner för högre vitryska tjänstemän.

Med vad ovan anförts anses motion 1999/2000:U626 (c) yrkande 4 besvarad.

Utskottet har inhämtat att Sverige, inom ramen för utvecklingssamarbetet med Vitryssland, skapat flera möjligheter för oppositionella vitryssar att besöka Sverige. Sverige stöder t.ex. genom Forum Syd kontakter mellan svenska och vitryska enskilda organisationer. Intresset från svensk sida har varit mycket gott och många kontakter på gräsrotsnivå har knutits. En fortsättning på projektet kommer att övervägas. Hittills har över 200 vitryska journalister med Sida-öst eller Tacisfinansiering genomgått kurser vid högskolan i Kalmar. Planer finns även på att bjuda in företrädare för den organiserade vitryska oppositionen till Sverige.

Sverige stöder också andra bilaterala projekt med anknytning till demokrati och mediefrihet i Vitryssland, och det finns en beredskap för ett utökat samarbete om de politiska och ekonomiska förutsättningarna ändras. Sida-finansierade kurser har genomförts i Sverige för vitryska journalister och Sida genomför även projekt inom områdena lokalt självstyre och lantmäteri i Vitryssland. Därtill delfinansierar Sida den vitryska medborgarrättsrörelsen Charta 97:s Brysselkontor.

Utrikesministern har mött svenska frivilligorganisationer för att diskutera hur man gemensamt kan agera för att främja respekten för mänskliga rättigheter och återinförande av demokrati i Vitryssland. Vitryska oppositionspolitiker har nyligen besökt Sverige på inbjudan av Svenska institutet.

Svenska institutet administrerar projektet Partnerskap för kultur med särskilda medel avsatta för stöd till demokratiska krafter i Vitryssland. Vidare har institutet genom UNDP gett stöd till två projekt med direkt anknytning till MR. Ett projekt har gällt utgivning av skolböcker om de mänskliga rättigheterna för spridning i vitryska skolor, ett annat tryckning och spridning av grundläggande dokument om MR från FN, OSSE och Europarådet.

Regeringen ger sitt fulla stöd till OSSE:s närvaro i Minsk, vars mandat bl.a. omfattar främjande av demokratiska institutioner och övervakning av Vitrysslands åtaganden inom OSSE. En central uppgift under år 2000 blir att verka för genomförande av fria och rättvisa parlamentsval i slutet av året.

Motionerna 1999/2000:U626 (c) yrkande 5 och 1999/2000:U803 (m) yrkande 1 får därmed anses besvarade.

Utskottet konstaterar att Sverige upprepade gånger till Ryssland framfört oro över MR-situationen i Vitryssland. Det är fortfarande oklart vilken typ av statsförbund som kommer att bli resultatet av det nya unionsfördraget mellan Ryssland och Vitryssland. För närvarande verkar det mesta tala för att staternas verkställande maktstrukturer förblir separata och att Vitryssland och Ryssland förblir suveräna stater. Utskottet menar att åtgärder som innebär uppgivande av någotdera landets suveränitet måste ha en demokratisk förankring.

Motion 1999/2000:U626 (c) yrkande 6 får därmed anses besvarad.

Motion 1999/2000:U636 (kd) tar upp situationen i Kosovo. Trots att ett fredsavtal mellan Nato, den jugoslaviska regeringen och den kosovoalbanska befolkningen föreligger beskrivs situationen som kritisk. Motionärerna framhåller i *yrkande 1* vikten av att albaner, serber och andra etniska grupper nu ges möjlighet att återvända till sina hem och åter kunna leva sida vid sida. Sverige och det internationella samfundet måste verka för att återupprätta ett multietniskt Kosovo.

Kosovo behöver även omvärldens stöd för att bygga upp ett demokratiskt system, och regeringen bör i FN och EU verka för att det så snart som möjligt hålls allmänna val (*yrkande 3*). Vidare är det en förutsättning för att skapa en varaktig fred att de ansvariga för folkmorden straffas. I *yrkande 4* krävs att Sverige verkar för att krigsförbrytare ställs inför rätta och för att politiska fångar släpps fria. I den FN-ledda administrationen för återuppbyggnadsarbetet sker samråd mellan FN:s representant och företrädare för befolkningen i ett särskilt råd. Motionärerna menar i *yrkande 5* att rådets sammansättning inte är representativ, varför regeringen bör verka för att samtliga de större politiska partierna ges möjlighet att göra sin röst hörd i återuppbyggnadsprocessen.

Motionärerna bakom 1999/2000:U641 (s) anför att FN:s säkerhetsråds resolution 1244, som bl.a. slår fast Federala Republiken Jugoslaviens suveränitet och territoriella integritet, inte efterlevs av KFOR och den FN-ledda administrationen UNMIK i Kosovo. Bl.a. har gränsposteringar satts upp mot Serbien och allmän och statlig egendom tagits över utan att någon överenskommelse ingåtts med den jugoslaviska regeringen. Vikten av att resolution 1244 respekteras av FN och det internationella samfundet bör ges regeringen till känna, menar motionärerna.

I motion 1999/2000:U646 (fp) *yrkande 5* lyfter motionärerna fram romernas situation i Kosovo. Under krigets 1990-tal på Balkan har romerna varit mer utsatta än någon annan folkgrupp. Det långa förtrycket och den fördrivning som kosovoalbanerna drabbades av kan på intet sätt försvara de övergrepp som kvarvarande serber och romer utsattes för efter krigets slut. Sverige bör i EU verka för att romernas svåra situation på Balkan uppmärksammas. Vidare menar motionärerna i *yrkande 6* att omvärlden måste kräva av UCK-gerillans militära och politiska ledning att de bidrar till att samtliga de befolkningsgrupper som levde i Kosovo före kriget skall kunna göra det i fred och säkerhet i framtiden.

Folkpartiet pekar i *yrkande 7* på situationen i Jugoslavien, som i dag är en ekonomiskt utblottad och internationellt isolerad nation. För att landet skall kunna påbörja en ekonomisk och politisk återuppbyggnad måste Milosevic-regimen avsättas och en demokratisering påbörjas. EU bör ha beredskap att bistå det svårt sargade Jugoslavien, under förutsättningen att befolkningen väljer en väg mot fred och demokrati utan Milosevic. I *yrkande 9* framhålls att de allmänna val som hållits i Bosnien-Hercegovina sedan 1996 har byggt på den faktiska etniska uppdelning som Daytonavtalet slog fast. De viktigaste förutsättningarna för en varaktig fred återstår i allt väsentligt att genom-

föra. Ingenstans på Balkan kan förutsättningar för fredlig samlevnad skapas om inte alla som tvingats på flykt ges möjligheter att återvända till sina hem (*yrkande 10*). I *yrkande 11* understryker motionärerna vikten av att de ansvariga för krigsförbrytelser i Kroatien ställs inför rätta. EU och Europarådet bör verka mer kraftfullt för att stödja en demokratisk utveckling i Kroatien.

Utskottets överväganden

Västra Balkan präglas fortfarande av etniska motsättningar. 1999 går till historien som det är den allt värre konflikten mellan serber och albaner i Kosovo resulterade i efterkrigstidens mest omfattande militära insats av Nato.

Kroatien är det land som snabbast har genomfört ekonomiska reformer, vilket attraherat utländska investerare. Målsättningen är att närma sig EU. Under den senaste tiden har också demokratiska parlaments- och presidentval hållits, vilka resulterat i ett maktskifte. Det inger hopp att Kroatien utvecklats i demokratisk riktning samt, inte minst, att den nya regeringen och den nya presidenten uttalat avsikten att fullt ut samarbeta med den internationella krigsförbrytartribunalen i Haag och ge icke-kroatiska flyktingar möjlighet att återvända till sina hemtrakter.

I Bosnien-Hercegovina går fredsprocessen långsamt framåt. Den fortsatta normaliseringen har inneburit att SFOR under 1999 gradvis kommer att minska sin militära närvaro i landet från mer än 30 000 soldater till 19 500. Återbördandet av flyktingar till deras hem går dock alltför långsamt.

Situationen i Förbundsrepubliken Jugoslavien (FRJ) förvärrades markant under 1998–1999. Konflikten i Kosovo eskalerade ytterligare under hösten 1998, vilket ledde till stora flyktingströmmar, främst bland kosovoalbanerna. Under samma tid gjordes förgäves en rad försök att lösa konflikten förhandlingsvägen. Nato såg sig i slutet av februari föranlett att ingripa militärt mot FRJ genom bombningar riktade mot militära mål samt mot landets infrastruktur. Strax därefter åtalades också FRJ:s president Slobodan Milosevic av Haagtribunalen. Flyktingströmmarna tilltog ytterligare och som mest befann sig 800 000 människor på flykt utanför Kosovos gränser. Efter drygt två månader lyckades man inom FN:s ram nå en politisk överenskommelse innebärande att Jugoslaviens territoriella integritet fortsatt garanteras, men att FN övertar administrationen av Kosovo. Under sommaren 1999 började en ny våldsspiral, denna gång utlöst som en albansk hämndaktion mot icke-albanska befolkningsgrupper i Kosovo. Ett antal misstänkta krigsförbrytare har tagit sin tillflykt till Serbien. Ca 200 000 icke-albaner beräknas ha flytt från Kosovo till främst Serbien och Montenegro.

Att den internationella KFOR-styrkan står inför en svår uppgift har tydliggjorts under början av år 2000. Motsättningarna har lett till flera våldsbrott mellan serber och kosovoalbaner. Den internationella närvaron kommer att vara nödvändig under lång tid.

Makedonien har drabbats hårt av Kosovokrisen, dels genom att de stora flyktingströmmarna ökat de etniska spänningarna mellan Makedoniens slaviska och albanska befolkningsgrupper, dels genom de ekonomiska följdverkningarna av sanktioner och bombningar av FRJ. Den FN-styrka (Un-

predep) som tidigare var stationerad i Makedonien fick på grund av kinesiskt veto i säkerhetsrådet inte förnyat mandat, utan måste åka hem i början av 1999.

Också Albanien drabbades av Kosovokrisens temporära flyktingeffekt, men då landet i princip är etniskt homogent kan man hävda att konsekvenserna varit mindre där än i Makedonien. Huvudproblemet i Albanien är alltså den anarki och laglöshet som råder i stora delar av landet, som är Europas fattigaste land.

I motion 1999/2000:U636 (kd) yrkandena 1 och 3–5 betonas vikten av att återupprätta ett multietniskt Kosovo och att stärka demokratin. För att åstadkomma fred och försoning krävs också att de ansvariga för krigsförbrytelser straffas. Den FN-ledda administrationen för återuppbyggnad måste vidare på ett demokratiskt sätt samråda med alla delar av befolkningen.

Utskottet delar motionärens syn på betydelsen av att återskapa ett Kosovo där olika befolkningsgrupper kan leva sida vid sida. De övergrepp som skett efter det att de kosovoalbanska flyktingarna återvänt måste fördömas, och det är viktigt att även de kosovoalbanska ledarna bekämpar den etniska förföljelsen i ord och handling. Den albanska befolkningsmajoriteten i Kosovo måste se att vägen mot en gemenskap i Europa bara kan anträdas genom tolerans och respekt för andra folkgrupper. Det internationella samfundet måste agera på ett kraftfullt och tydligt sätt så att det kosovoalbanska ledarskapet tar sitt ansvar och påverkar den egna gruppen i denna riktning.

En stor del av det återuppbyggnadsstöd som omvärlden ger till Kosovo – och där EU är den största givaren – syftar till att upprätta demokratiska institutioner. Det är av största betydelse att fria och rättvisa val hålls så snart det är politiskt och tekniskt möjligt. Sannolikt kommer lokala val att hållas under hösten 2000. Det är viktigt att valen är väl förberedda och att de invånare som för närvarande befinner sig på flykt från Kosovo också bereds möjlighet att delta.

En förutsättning för försoning och stabilitet i Kosovo är att de individer som gjort sig skyldiga till krigsförbrytelser och brott mot de mänskliga rättigheterna ställs inför rätta och döms. Sverige har bl.a. genom att tillhandahålla särskild expertis bidragit till att den Internationella tribunalen för f.d. Jugoslavien ges möjlighet att utreda de övergrepp som begåtts.

Utskottet fäster också stor vikt vid att befolkningen i Kosovo känner sig delaktig i återuppbyggnadsarbetet. En huvuduppgift för FN:s interimadministration (UNMIK) är att utveckla demokratiska och självstyrande institutioner i Kosovo. I december 1999 lanserades en ny administrativ struktur, vars syfte är att skapa ökat medinflytande för lokala representanter, bl.a. genom att transitionsrådet utvidgas till att omfatta fler politiska partier.

Med vad ovan anförts anser utskottet att motion 1999/2000:U636 (kd) yrkandena 1 och 3–5 kan besvaras.

I den enskilda motion 1999/2000:U641 (s) understryks vikten av att FN:s säkerhetsråds resolution 1244 efterlevs, och särskilt att omvärlden respekterar det forna Jugoslaviens suveränitet.

Utskottet konstaterar i sammanhanget att orsaken till det internationella samfundets närvaro i Kosovo var Milosevic-regimens grova övergrepp och etniska rensning av den albanska befolkningsmajoriteten. Säkerhetsrådets resolution 1244, som etablerar den internationella militära och civila närvaron i Kosovo, bygger på de principer som Federala Republiken Jugoslavien (FRJ) gav sitt samtycke till i samband med Belgradregimens trupptillbakadragande från Kosovo i juni 1999. Resolutionen bekräftar bl.a. FRJ:s suveränitet och territoriella integritet. Samtidigt slår resolutionen fast behovet av att upprätta ett betydande självstyre och en fungerande självadministration i Kosovo. FN:s mission i Kosovo (UNMIK) upprätthåller formella kontakter med FRJ i form av regelbundna möten med dess lokala samarbetskommitté för Kosovo, men det måste tyvärr konstateras att Belgradregimen inte har samarbetat på ett konstruktivt sätt. Utskottet menar att situationen i första hand visar på behovet av en demokratisk utveckling i Jugoslavien. Så länge landet leds av president Milosevic – efterlyst av den Internationella tribunalen i Haag för krigsförbrytelser – kommer det inte att vara möjligt för omvärlden att etablera ett fungerande samarbete med f.d. Jugoslavien.

Med vad ovan anförts anser utskottet att motion 1999/2000:U641 (s) kan anses besvarad.

Motion 1999/2000:U646 (fp) yrkandena 5–7 och 9–11 berör bl.a. romernas situation, nödvändigheten av att alla befolkningsgrupper skall kunna återvända till sina hem på Balkan och behovet av en demokratisk utveckling i alla delar av västra Balkan.

Utskottet delar motionärernas oro för romernas svåra situation på Balkan. Denna befolkningsgrupp utsattes bl.a. för svåra övergrepp efter kriget i Kosovo och många har tvingats från sina hem. I hela regionen – och även i andra delar av Europa – utsätts romerna för en omfattande diskriminering. Deras situation har tidigare inte uppmärksammats i vederbörlig grad. I sammanhanget har utskottet med tillfredsställelse noterat att Sverige inom ramen för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP) nyligen föreslagit att romernas situation på Balkan särskilt uppmärksammas.

Utskottet har även samma syn som motionären när de gäller betydelsen av att återskapa ett multietniskt Kosovo. Säkerhetsrådets resolution 1244 om Kosovo framhåller alla flyktingars och internflyktingars rätt att i säkerhet återvända till sina hem. För att detta mål skall kunna uppnås måste en säker miljö tryggas i provinsen, och den internationella närvaron med militär och polis syftar till just detta. Erfarenheten från Bosnien-Hercegovina visar att det internationella samfundet måste ställa tydliga krav på inblandade parter för att flyktingar skall kunna återvända till sina hem. Full respekt för andra befolkningsgruppers rätt att leva i fred och säkerhet i Kosovo är ett grundläggande krav som måste ställas på de kosovoalbanska politiska och militära företrädarna. Den situation som råder i februari 2000 inger stor oro. Trots omfattande militära, civila och humanitära insatser från det internationella samfundet är våldet fortfarande utbrett, och ett stort antal serber, romer och andra icke-albanska befolkningsgrupper har sett sig föranlåtna att fly till andra delar av FRJ och utomlands. UNHCR bedömer att det för närvarande inte är möjligt att främja dessa flyktingars återvändande. Säkerligen kommer

det att krävas uthållighet från det internationella samfundets sida i detta arbete. Utskottet lägger stor vikt vid att Sverige fortsätter att vara pådrivande i denna ytterst viktiga fråga.

Som tidigare konstaterats är den politiska och ekonomiska utvecklingen i Serbien en orsak till fortsatt instabilitet på Balkan. Målet att vända utvecklingen i Serbien står i fokus på EU:s agenda för västra Balkan. Stora ansträngningar görs för att verka för en demokratisk utveckling. Sverige stöder fullt ut det trilaterala samarbete som har etablerats mellan EU, USA och den serbiska oppositionen. På uppmaning av den serbiska oppositionen hävde EU i februari 2000 flygembargot mot FRJ, samtidigt som sanktioner riktade mot regimen skärptes.

På liknande sätt samarbetar både EU och USA med Montenegros regering. Sverige stöder också flera enskilda organisationer som arbetar för ett civilt öppet samhälle i Montenegro. Ett stabilt Montenegro kan utgöra ett positivt bidrag till utvecklingen i Serbien.

Utskottet delar också motionärens oro för att den etniska uppdelningen i Bosnien-Hercegovina till stora delar ännu består. Fredsavtalet som slöts i Dayton i november 1995 var den bästa kompromiss som det då kunde nås enighet om. Ett stort problem är att avtalet ännu inte fullt ut genomförts. I synnerhet måste de bosniska myndigheterna ta sitt gemensamma ansvar att ge alla flyktingar som så önskar möjlighet att under säkra förhållanden återvända till sina hem samt medverka till att personer som åtalats av krigsförbrytartribunalen grips.

Den demokratiska utvecklingen i Kroatien har stärkts genom de parlaments- och presidentval som nyligen genomförts. Oppositionens klara valseger i bägge valen visar att det kroatiska folket vill bryta med det senaste decenniets auktoritära och nationalistiska styre. Den nya regeringens signaler om ökat samarbete med omvärlden och uppfyllande av internationella åtaganden är goda tecken. Förhoppningsvis kommer landets nya politiska ledning i handling att uppfylla de klart formulerade villkor som EU ställt för ett närmare samarbete: demokratiska och ekonomiska reformer, genomförande av Daytonavtalet, fullt samarbete med den internationella krigsförbrytartribunalen och respekt för de mänskliga rättigheterna.

Med vad utskottet ovan anfört anses motion 1999/2000:U646 (fp) yrkandena 5–7 och 9–11 vara besvarad.

4. Turkiet

Kurderna

I motion 1999/2000:U613 (v) anförs att det kurdiska folket har funnits i sydöstra Turkiet i över 4 000 år. Det finns i dag 24–27 miljoner kurder. Kurdistan är lika stort som Frankrike, uppdelat på fyra olika stater – Turkiet, Irak, Iran, Syrien – med små enklaver i de före detta sovjetiska republikerna i Kaukasus. I Turkiet bor i dag 15 miljoner kurder, i Irak 5 miljoner, i Iran mellan 8 och 10 miljoner och i Syrien omkring 1,5 miljoner. I Europa finns i dag ungefär 1 miljon kurdiska flyktingar.

Sedan 1984 har den kurdiska befrielseströrelsen PKK fört ett gerillakrig mot den turkiska staten. Den turkiska staten har svarat med omfattande militära operationer i den kurdiska delen av Turkiet och även i grannlandet Irak. Såväl PKK som turkisk militär har opererat på irakiskt territorium.

Militären i Turkiet har stort politiskt inflytande samtidigt som Turkiet i dag formellt vill betrakta sig som en demokrati. Av den statliga budgeten går i dag ca 60 % till polis och militär. Den statliga politiken för att utveckla Turkiet har alltid varit att stödja den västra, turkiska, delen av landet, vilket medfört att de kurdiska områdena förblivit underutvecklade. Dessa områden har en svag infrastruktur, stor arbetslöshet och kännetecknas av en svag ekonomisk utveckling. En av de viktigaste anledningarna till att turkiska staten vill kontrollera de kurdiska områdena är att det finns stora naturresurser i området, framför allt olja och vatten.

Mycket av den ekonomiska kris som Turkiet befinner sig i är orsakad av förtrycket av folkminoriteterna. Det handlar inte enbart om kurder, utan även om syrianer, assyrier, armenier och araber. Genom att systematiskt underlåta att satsa på de kurdiska områdena i sydöstra Turkiet stimuleras inte ekonomin.

Motionärerna menar att den turkiska staten måste bli betydligt försonligare i sin hållning gentemot den kurdiska befolkningen i landet. De kurdiska politiska partiernas rätt till att bedriva politiskt arbete måste erkännas och förverkligas. I motionens *yrkande 1* betonas vikten av att Sverige efter kriget mellan den turkiska staten och PKK i internationella forum verkar för förtroendeskapande åtgärder mellan turkar och kurder.

Det kurdiska folkets rätt till sin kultur måste också erkännas och omsättas i praktiken. Genom förtroendeskapande åtgärder måste kurdernas nationella och kulturella rättigheter garanteras (*yrkande 2*). I motionens *yrkande 3* krävs att de kurder som fått sina hem nedbrända under kriget mellan PKK och den turkiska staten måste få återvända och få ersättning för förstörd egendom.

Motionärerna menar vidare att alla politiska fångar måste frigges och de som varit soldater i PKK:s armé ges amnesti (*yrkande 4*). Vidare bör de förtroendeskapande åtgärderna resultera i att den turkiska konstitutionen skrivs om så att den garanterar kurdernas nationella och kulturella rättigheter (*yrkande 5*). Åtgärder bör också syfta till att ge kurdiska politiska organisationer möjlighet att verka fritt i det turkiska samhället (*yrkande 6*).

Utskottets överväganden

MR-läget i Turkiet kännetecknas fortfarande av motstridiga tendenser. Till de positiva inslagen hör de offentliga institutionernas ansträngningar att komma till rätta med den bristande efterlevnaden av mänskliga rättigheter. Medierna och icke-statliga organisationers insatser för att fästa allmänhetens och regeringens uppmärksamhet på systemets brister fortsätter. Negativa inslag är de fortsatt omfattande MR-kränkningarna – ett flertal fall mycket flagranta och internationellt uppmärksammade. Trots vittgående löften från den turkiska regeringen om reformer har de förbättringar som hittills genomförts varit små. Ett femtiotal personer har under senare tid gripits på grund av påstått samröre med PKK. Bland dessa finns tre borgmästare och andra fram-

trädande oppositionspolitiker. Några av dessa deltog i samtalen med den svenska delegation, ledd av utrikesministern, som nyligen besökte Turkiet. Senare har några frisläppts.

Utskottet konstaterar att Sverige bidrar aktivt, såväl bilateralt som genom EU, Europarådet, OSSE och FN, för att påverka den turkiska regeringen så att situationen för de mänskliga rättigheterna i Turkiet förbättras. Även i samband med OSSE-toppmötet, sammanträffade Sveriges utrikesminister med turkiska människorättsorganisationer, och MR-situationen har även tagits upp av utskottet i samtal med den turkiske utrikesministern. Sverige stöder även det arbete som görs av FN:s flyktingkommissariat, UNHCR, med att bistå asylsökande och flyktingar som söker skydd i Turkiet, främst de iranska och irakiska medborgare, som inte kan få någon varaktig fristad i Turkiet utan måste evakueras inom ramarna för den internationella flyktingkvoten.

I syfte att stödja debatt och dialog i Turkiet, bl.a. om kurdernas och assyrierna/syrianernas situation, kommer Sverige även fortsättningsvis att ha kontakter med både turkiska regeringen och olika människorättsorganisationer. Utskottet menar att frågan om den kurdiska minoritetens rättigheter i Turkiet måste lösas på fredlig väg med politiska medel.

Motion 1999/2000:U613 (v) yrkande 1 får därmed anses besvarad.

Inom ramen för den kritiska dialogen med den turkiska regeringen understryks från svensk sida betydelsen av en fredlig utveckling i sydöstra Turkiet och hävandet av undantagstillståndet. När situationen i området förbättras ges möjligheter för den turkiska regeringen att, delvis med stöd från EU, satsa på ekonomisk och social utveckling av regionen och då kommer sannolikt även frågan om kompensation för förstörd egendom att uppkomma. Sverige bör verka för att de grundläggande rättigheter som kurderna liksom assyrierna/syrianerna har i egenskap av minoriteter, inklusive deras egendomsrätt och kulturarv, skall skyddas i enlighet med internationella åtaganden.

Motion 1999/2000:U613 (v) yrkandena 2 och 3 får därmed anses besvarad.

Sverige stöder en fredlig utveckling i sydöstra Turkiet och en lösning av kurdfrågan. Frågor som rör avvärning, demobilisering och reintegration är viktiga för en lösning av denna konflikt. Särskilt angeläget är att ta hänsyn till de barn och ungdomar som deltagit i politiska och militära aktiviteter, och därför är satsningar på undervisning och TV- och radiosändningar på kurdiska särskilt viktiga.

Amnesti, frigivning av fångar och deras reintegration i det turkiska samhället måste ske under beaktande av det straffansvar som kan finnas men utan att ge avkall på respekten för de mänskliga rättigheterna.

Med vad ovan anförts anses motion 1999/2000:U613 (v) yrkandena 4 och 5 besvarad.

Åtgärder som förbättrar yttrandefriheten i Turkiet är angelägna. Sverige bör fortsatt uppmuntra den turkiska regeringen till reformer på detta område. EU kommer genom sitt partnerskap att kunna stimulera Turkiet att bättre respek-

tera de mänskliga rättigheterna. Turkiet måste uppfylla Köpenhamnskriterierna och ge kurdiska, liksom assyriska/syrianska, politiska organisationer möjlighet att verka fritt i det turkiska samhället.

Med vad ovan anförts anses motion 1999/2000:U613 (v) yrkande 6 besvarad.

Ilisuprojektet

I motion 1999/2000:U609 (v) anförts att den kurdiska staden Hasankeyf är i fara att utplånas genom damm- och bevattningsprojektet Ilisu. I synnerhet den kurdiska befolkningen ser beslutet att genomföra projektet som ett angrepp på sin kultur. Motionärerna menar att det dammbygge som planeras i Hasankeyf är ett socialt destruktivt, miljöpolitiskt skadligt och kulturfientligt projekt. Det hotar ett kulturarv som inte bara är en angelägenhet för Turkiet. Projektet har resulterat i omfattande internationella protester och är en källa till osämja mellan Turkiet och dess grannar.

I *yrkande 1* krävs att Sverige i internationella forum skall kräva att en noggrann konsekvensutredning genomförs gällande effekterna av dammbygget i Hasankeyf och (*yrkande 2*) verka för att konsekvensutredningen blir offentlig. Sverige bör också i EU och andra internationella sammanhang verka för att ett alternativ till Ilisuprojektet undersöks (*yrkande 3*).

Utskottets överväganden

Byggandet av dammar kan ha stor betydelse för bevattning, kraftproduktion, förhindrande av översvämningar och annat som hänger samman med ett lands utveckling, men projekt som Ilisuprojektet måste noga vägas mot bl.a. kultur- och miljöhänsyn. Utskottet konstaterar emellertid att det saknas internationella forum där frågor som miljökonsekvensutredningar kan drivas, och inom FN-systemet är möjligheterna små att uppnå samsyn om regler för konsekvensutredningar.

FN:s generalförsamling antog 1997 resolution 51229, som avser en internationell vattenkonvention. Konventionen syftar till att förhindra internationella vattenkonflikter orsakade av enskilda länders åtgärder och antogs av 103 nationer. Turkiet, Kina och Burundi var de enda länder som röstade emot konventionen.

Ilisudammen skall byggas i floden Tigris, nära Iraks och Syriens gränser. Projektet kommer att göra det möjligt för Turkiet att stoppa Tigris vattenflöde i flera månader. Bara att denna möjlighet finns, menar flera experter, kommer att leda till ökade spänningar i en redan orolig region. Dammen kommer att dränka ett sextiotal byar och små städer.

Uppskattningsvis kommer dammbygget att tvinga 15 000 personer, främst kurder, att flytta. Situationen försvåras av att det pågår ett krig i området. Dammens reservoar kommer också att minska Tigris självrenande förmåga, vilket kan få stora konsekvenser och bl.a. leda till ökade problem med malaria.

För svenskt vidkommande har EKN fastställt en miljöpolicy för sin garantivning och en plan för genomförandet. Enligt policyn skall en miljö-

granskning göras beträffande den typ/kategori av projekt som tas upp i yrkandet. För närvarande håller EKN på att färdigställa riktlinjer för miljögranskningen. Policyn och riktlinjerna skall tillämpas fr.o.m. april 2000.

Sverige kommer, inom EU, att verka för att det från turkisk sida sker en anpassning av lagstiftning på miljöområdet till EU:s regelverk. Utskottet stöder till fullo att regeringen, bilateralt och inom EU, till Turkiet framför sin oro över att Ilisuprojektet kan komma att resultera i förstörelsen av ett viktigt kulturarv och understryker vikten av att alternativa planer tas fram.

Med vad ovan anförts anses motion 1999/2000:U609 (v) yrkandena 1–3 besvarad.

Armenierna

I flerpartimotion 1999/2000:U651 (v, m, c, fp, mp, kd) konstateras att armenierna i början av 1900-talet utgjorde en kristen minoritet i det sönderfallande ottomanska riket, som under första världskriget var lierat med Tyskland. Det var i skuggan av första världskriget som de stora massakrerna på armenier genomfördes. Den stora massakern genomfördes 1915. Det finns ingen exakt statistik när det gäller denna tragedi. Vanligen brukar man räkna med att mellan 1 och 1,5 miljoner armenier mördades, direkt eller genom svåra förhållanden under de deportationer som genomfördes. 250 000 lyckades fly till Ryssland, 200 000 tvingades att bli muslimer och 400 000 flydde till Syrien. När Kaukasus invaderades av Turkiet 1918 dödades ytterligare 50 000–100 000 armenier.

Motionärerna menar att det är uppenbart att dagens turkiska regering och politiska system inte kan lastas för vad som skedde under den tid då folkmordet på armenierna ägde rum, men anser att skadestånd till efterlevande rimligen borde betalas ut av den turkiska staten.

Motionärerna kräver att Sverige i FN och EU verkar för att dagens Turkiet erkänner folkmordet på armenierna.

Utskottets överväganden

Utskottet menar att det är angeläget och nödvändigt med en officiell redovisning och erkännande av folkmordet på armenierna. 1985 fastslogs i FN och i Europaparlamentet att det ottomanska riket begått folkmord på det armeniska folket i början av detta sekel.

Utskottet anser att ju större öppenhet Turkiet visar beträffande sitt förflutna desto mer bidrar det till att stärka Turkiets demokratiska identitet. Det är därför viktigt att det genomförs förutsättningslös oberoende internationell forskning om det folkmord som drabbat den armeniska befolkningen.

Det vore av stor vikt om det kan utvecklas en ökad öppenhet och historisk förståelse för händelserna 1915 och därefter. En förbättring härvidlag torde även få betydelse för stabiliteten och utvecklingen i Kaukasusregionen i sin helhet.

Med vad ovan anförts anses motion 1999/2000:U651 (v, m, kd, c, fp, mp) besvarad.

I motion 1999/2000:U633 (*kd, m*) behandlas assyrierna/syrianernas situation. Assyrierna/syrianerna är en gammal kristen folkgrupp i en annars muslimsk omgivning i Mellanöstern. Den har historiskt men även i nutid upplevt förföljelser, tortyr, våldshandlingar och etnisk rensning som tvingat många att fly från sina hemländer.

Sedan 1960-talet har ca 60 000 assyrier/syrianer flytt till Sverige från Turkiet, Irak, Iran, Libanon och Syrien. I dessa länder utgör de i dag en befolkning på ca 3 miljoner. Totalt räknar man med att det finns ca 5 miljoner assyrier/syrianer. I dag erkänns inte assyrierna/syrianerna som etnisk minoritet i Turkiet. De saknar därmed rätten att fritt utöva sin religion, sitt språk och sin kultur.

Motionärerna kräver i *yrkande 1* att Sverige verkar för att assyriernas/syrianernas situation förs upp på EU:s och FN:s dagordningar. I *yrkande 2* framhålls att Sverige inom FN, EU och i direkta kontakter med den turkiska regeringen bör verka för att assyrisk/syrianska egendomar tillerkänns sina rättmätiga ägare. Vidare framhålls i *yrkande 3* att Sverige bör verka för att det assyrisk/syrianska folket ges erkännande som ett folk.

I motion 1999/2000:U648 (*s*) konstateras att det är viktigt att demokratiska stater som Sverige med kraft och tydlighet reagerar mot de länder som systematiskt kränker de mänskliga rättigheterna.

Motionärerna anser att Sverige i internationella sammanhang, inom EU och FN, bör arbeta för ett internationellt erkännande av assyrier/syrianerna som en etnisk folkgrupp samt för deras självklara rätt att bo kvar i sina hemländer, samt att utöva sin religion och kultur.

Utskottets överväganden

Sverige verkar bilateralt och inom EU och FN för att Turkiet och de andra berörda länderna i regionen vidtar åtgärder för att uppfylla Köpenhamnskriterierna, som bl.a. rör skydd och respekt för minoriteter.

I två motioner 1999/2000:U633 (*kd*) och 1999/2000:U648 (*s*) behandlas assyrierna/syrianernas levnadsvillkor i sina hemländer.

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare beskrivit frågan om assyriernas/syrianernas ursprung och historia (en bakgrundsteckning vad gäller de historiska förhållandena ges i utskottets betänkande 1992/93:UU3).

Ett stort antal assyrier/syrianer har fördrivits från sina hem till följd av stridigheter mellan islamska fundamentalister och andra grupper liksom strider mellan turkiska säkerhetsstyrkor och kurdiska grupper. Den turkiska regeringen har inte givit grundläggande skydd åt den assyrisk/syrianska minoriteten. Utskottet har deklarerat att situationen i Turkiet för assyrier/syrianer är sådan att den borde ges ökad uppmärksamhet i de forum där frågor om de mänskliga rättigheterna behandlas. Utskottet konstaterar att Sverige länge verkat för att de assyrisk/syrianska kristna – och andra minoriteter – skall ha möjlighet att utöva sina grundläggande rättigheter, som bl.a. tillerkänns dem i FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter

och som ratificerats av alla de berörda staterna (Turkiet, Irak, Syrien, Iran och Libanon). Sverige ger också stöd till verksamheter som är inriktade på samarbete och dialog mellan olika grupper. Detta sker både genom biståndet och genom multilaterala insatser inom EU och FN.

Utskottet konstaterar att regeringen, senast i interpellationssvar och påföljande debatt den 28 januari 1999, bekräftat dessa ståndpunkter i frågan.

Med detta avstyrker utskottet motion 1999/2000:U633 (kd) yrkande 2.

Utskottet konstaterar att de assyriskt kristna och de syrisk-ortodoxa inte erkänns som minoriteter i Turkiet. Dessa grupper kommer ofta i kläm vid stridigheter mellan islamska fundamentalister, turkiska säkerhetsstyrkor och kurdiska grupper. Sverige bör försöka påverka den turkiska regeringen att respektera denna grupps rättigheter och verka för att de grundläggande rättigheter som assyrierna/syrianerna har i egenskap av en minoritet, inklusive deras egendomsrätt och kulturarv, skall skyddas i enlighet med internationella åtaganden.

Utskottet utgår ifrån att det finns skäl att tro att beslutet vid Europeiska rådets möte i Helsingfors att ge Turkiet status som kandidatland kan leda till konkreta förbättringar för alla i Turkiet, även de assyriskt kristna och de syrisk-ortodoxa. Som kandidatland måste Turkiet uppfylla Köpenhamnskriterierna, bl.a. demokratikravet. Utskottet har vidare inhämtat att regeringen i detta sammanhang avser att verka för att EU, i de nya instrument som beslutades i Helsingfors, ställer konkreta krav på åtgärder som förbättrar minoriteternas ställning.

Med detta anses motionerna 1999/2000:U633 (kd) yrkandena 1 och 3 samt 1999/2000:U648 (s) besvarade.

6. Irak

Sedan Gulfkriget slut har FN beslutat om ekonomiska sanktioner mot Irak för att försöka tvinga den irakiska ledningen att tillåta vapeninspektion för avveckling av massförstörelsevapen.

I motion 1999/2000:U610 (v) konstateras att de sanktioner som Irak utsatts för i högre utsträckning drabbar den vanlige irakiern och mindre Saddam Hussein och hans regim. Motionärerna menar att när det gäller livsmedels-sanktionerna och medicinsanktionerna så har FN:s politik framför allt medfört att fattiga, sjuka och barn fått betala ett högt pris. Svält och undernäring har blivit en vardagsföreteelse i Irak, och människor lider av sjukdomar som skulle kunna botas med tämligen enkel medicinering.

Även om tillgängligheten på livsmedel ökat efter de s.k. Olja för matöverenskommelserna med FN så har den långvariga bristen på näringsriktig mat och det allmänt dåliga hälsoläget fått förödande konsekvenser för en hel generation.

Massarbetslöshet (uppskattningsvis 80 % av befolkningen) i kombination med skenande inflation har gjort att miljoner irakiska föräldrar inte kan ge sina barn ett människovärdigt liv.

Motionärerna menar i 1999/2000:U610 (v) yrkande 1 att för att skapa ett folkligt stöd mot Saddam Husseins regim och för att skydda de fattigaste människorna i Irak bör den svenska regeringen verka för ett fullständigt upphävande av livsmedels- och medicinsanktionerna. Liknande krav framförs i flerpartimotion 1998/1999:U625 (v). Vidare krävs i motion 1999/2000:U610 (v) yrkande 2 att Sverige i FN verkar för att USA:s och Storbritanniens egenmäktiga bombande av Irak upphör, samt att regeringen i FN uppmanas verka för att Unscoms vapeninspektörer ges möjlighet att komma tillbaka till Irak (yrkande 3).

Utskottets överväganden

Den humanitära situationen i Irak är alltjämt svår och läget torde bestå så länge regimen inte uppfyller villkoren för hävandet av sanktionerna. Infrastrukturen är i mycket dåligt skick. Ett allt sämre hälsotillstånd bland civilbefolkningen och brist på mediciner, teknologi, information och undervisningsmaterial gör att utsatta grupper har drabbats extra hårt av den sittande regimen vägran att samarbeta med FN. Bristande samarbetsvilja från irakiska myndigheter med hjälporganisationer på plats, inklusive FN, har ytterligare bidragit till att göra situationen svår för befolkningen. FN:s humanitära samordnare bedömer att situationen ytterligare kommer att förvärras så länge sanktionerna är i kraft.

Utskottet konstaterar att säkerhetsrådet i december 1999 antog resolution 1284, som bl.a. handlar om sanktionerna mot Irak. Resolutionen öppnar för betydande humanitära förbättringar samt innehåller skrivningar om att häva sanktionerna, förutsatt att Irak samarbetar. Genom resolution 1284 beslutas bland annat att taket på irakisk oljeproduktion slopas och att åtgärder för att möjliggöra ökad oljeexport skall vidtas. En stor mängd varor för humanitärt bruk undantas från kravet på godkännande av sanktionskommittén. Sanktionerna innebär att Irak var sjätte månad får sälja olja för 5,2 miljarder dollar och använda dessa pengar för att under övervakning köpa bl. a. livsmedel och mediciner. Mat och mediciner har aldrig omfattats av sanktionsregimen, vilket klargörs i säkerhetsrådets resolution 661 från 1990.

Resolutionen syftar också till att möjliggöra utökad export av mat, mediciner och medicinsk utrustning till Irak. Exporten till Irak skall även fortsättningsvis ske under övervakning av FN för att förhindra att varor används för produktion av massförstörelsevapen. Trots de förbättringar för Irak som den nya resolutionen innebär har FN:s sanktioner betytt att livsnödvändiga förnödenheter inte kan importeras i tillräcklig mängd. Kritiken mot hur sanktionerna tolkats och implementerats – främst av USA och Storbritannien – har varit omfattande och har bl.a. lett till att FN:s egen samordnare av den humanitära hjälpen i Irak har avgått. Hans beslut motiverades av att han inte kunde acceptera sanktionernas förödande effekter på civilbefolkningen.

Utskottet menar att sanktionerna, som de är utformade, inte har haft åsyftad effekt bl.a. för att det inte finns en tillåten politisk opposition i Irak. Sanktionerna har snarare använts av regimen att ena befolkningen mot den yttre fienden.

Enligt statistik som tagits fram av FN:s barnfond Unicef har dödstalet bland Iraks barn mer än fördubblats. Under 1999 dog 131 irakiska barn under fem års ålder per tusen, jämfört med 56 barn under fem år per tusen innan de ekonomiska sanktionerna infördes.

FN:s säkerhetsråd har hittills vägrat tillåta Irak att importera reservdelar till sin oljeindustri, men FN:s generalsekreterare har nyligen uttryckt åsikten att Irak bör få köpa reservdelar till ett värde av flera miljoner dollar för att reparera sina anläggningar och därmed säkra industrins framtid.

Med detta anses motionerna 1999/2000:U610 (v) yrkande 1 och 1998/1999:U625 (v) besvarade.

Genom beslut av USA, Storbritannien och Frankrike infördes i juni 1991 en "air exclusion zone" för irakiskt flyg norr om den 36:e breddgraden, och senare lades därtill ett motsvarande förbud rörande flygningar söder om den 33:e breddgraden. Syftet är att skydda civilbefolkningen i norra och södra Irak mot Saddam Husseins grova övergrepp mot de mänskliga rättigheterna. För att upprätthålla flygförbudszonerna har USA och Storbritannien genomfört aktioner (bombningar) mot militära installationer i Irak, också mellan dessa zoner. Utskottet konstaterar att bombningarna fortsätter och att USA anser att Irak, ännu kränker flygförbudszonerna.

Det finns inga säkerhetsrådsresolutioner som stöder dessa flygförbud. Flygförbudszonerna har motiverats bl.a. med hänvisning till säkerhetsrådets resolution 678, i vilken den amerikanskt ledda koalitionen gavs ett mandat att använda "alla tillgängliga medel ... för att återställa internationell fred och säkerhet i området". Hänvisningar har också gjorts till resolutionerna 687 (eldupphör med villkor) och 688 (förtryck av civila, särskilt kurder). Utskottet menar att dessa resolutioner inte utgör folkrättslig grund för bombningarna. Utskottet anser det därför orimligt att bombningarna under dessa förutsättningar fortsätter.

Sverige har tagit upp detta folkrättsproblem inom ramen för den allmänna diskussionen i säkerhetsrådet om situationen i Irak. Under Sveriges period i säkerhetsrådet dominerades diskussionen av andra och mer akuta folkrättsliga och politiska problem i Irak.

Med detta anses motion 1999/2000:U610 (v) yrkande 2 besvarad.

Genom resolution 1284 upprättas ett nytt organ för vapeninspektion i Irak, United Nations Monitoring, Verification and Inspection Commission (UNMOVIC). UNMOVIC ersätter UNSCOM och ges mandat att verifiera Iraks uppfyllande av resolution 687 vad avser kemiska och biologiska vapen samt kärnvapen. UNMOVIC ges samma obegränsade tillträde och tillgång till information som UNSCOM. Svensken Hans Blix har utnämnts till ordförande för UNMOVIC. Den svenska regeringen har meddelat att den kommer att ge Hans Blix och UNMOVIC sitt fulla stöd i det viktiga arbetet att eliminera Iraks massförstörelsevapen.

Motion 1999/2000:U610 (v) yrkande 3 anses därmed besvarad.

I motion 1999/2000:U602 (m) framhålls att sedan den nuvarande regimen tillträdde i Iran har miljoner iranier tagit till flykten. Tiotusentals regimkritiker har avrättats. Stympning, stening och offentlig prygel förekommer ofta och fortsätter ännu, trots illusionerna i väst om att regimen skulle humaniseras.

Motionären anser att Sverige måste ta ett starkt initiativ i såväl EU som FN för att pressen på regimen i Teheran skall öka och leda till att iranierna får den frihet, demokrati och trygghet som bör vara en självklarhet.

I motion 1999/2000:U616 (kd) uppmärksammas att 13 iranska judar skall ställas inför rätta i Iran för spioneri för Israels och USA:s räkning. De 13 iranska judarna hålls sedan flera månader i fängelse och har enligt uppgift utsatts för tortyr. Varken representanter för Röda korset eller iranska anhöriga har tillåtits träffa männen som är judiska lärare och rabbiner.

Motionärerna menar att det finns anledning att påpeka att det i FN:s allmänna deklaration om de mänskliga rättigheterna stadgas om religionsfrihet och om alla människors rätt att "lämna varje land, inbegripet sitt eget". Det måste gälla även om resmålet är Israel. En företrädare för Irans rättsväsende har hävdats att några av de 13 iranska judar som hotas av dödsstraff för spioneri har erkänt sina brott.

Enligt iranska uppgifter skall de anklagade inom kort ställas inför rätta. Det är viktigt att Sverige kraftfullt agerar för de anklagade iranska judarnas snara frigivning och fördömer den behandling som de utsatts för. Krav bör även ställas på att de skall ha tillgång till advokater och att internationella observatörer bereds tillfälle att följa rättegången.

I flerpartimotion 1999/2000:U620 (v, s, m, kd, fp, c, mp) framhålls att för något mer än två år sedan genomfördes i Iran ett presidentval, vars utgång väckte stor uppmärksamhet och förhoppningar om positiva förändringar i landet inklusive större respekt för mänskliga rättigheter och ett mer demokratiskt samhällssystem.

I och med valet av Khatami till president stod det klart att det fanns olika tendenser inom regimen. En som representerades av presidenten och hans regering och en annan som företrädades av Khamenei och ledningarna för säkerhetstjänsten, polisen, militären och domstolarna. Efter valet av Khatami blev det därför viktigt att skilja på regeringen och regimen. Brotten mot de mänskliga rättigheterna har fortsatt, trots att president Khatami givit sken av att situationen varit på väg att förbättras. Presidenten har talat varmt om att stärka kvinnornas ställning, samtidigt som Khameneis anhängare bl.a. fortsatt att stena kvinnor för påstådda äktenskapsbrott och andra förseelser.

Motionärerna menar i *yrkande 1* att det är viktigt att Sverige i dialogen med Iran lägger tyngdpunkt på brotten mot mänskliga rättigheter särskilt när det gäller kvinnornas rättigheter. Vidare måste andra politiska, diplomatiska och ekonomiska punktåtgärder också vidtas (*yrkande 2*).

Regimens brist på politisk öppenhet och dess ekonomiska konservatism har emellertid medfört ekonomisk stagnation, en omfattande arbetslöshet, social misär och växande kritik och opposition. Politiskt och religiöst olik-

tänkande personer har drabbats av omfattande förföljelser. I *yrkande 3* krävs att Sverige måste verka för att alla politiska fångar i Iran frigges.

När det gäller bevakningen av hur den iranska regimen respekterar de mänskliga rättigheterna bör den svenska regeringen verka för att ett FN-kontor upprättas i Iran (*yrkande 4*) och Sverige bör med kraft kräva att FN:s särskilda sändebud för mänskliga rättigheter i Iran ges möjlighet att besöka Iran (*yrkande 5*).

De krafter inom det iranska näringslivet som vill se en mer dynamisk ekonomisk ordning har hittills befunnit sig i underläge när det gäller makt och inflytande. De har ställt sig bakom kraven på större yttrande- och pressfrihet. Sverige bör i sina direkta relationer med den iranska regeringen och i EU- och FN-sammanhang verka för att alla författare och journalister ges möjlighet att fritt ge ut sina verk, tidskrifter och tidningar (*yrkande 6*).

Fyra studenter som utpekats som ledare för studentdemonstrationerna i somras har dömts till döden. Rättsprocesserna mot studenterna förlöpte med anmärkningsvärd snabbhet. Det är tydligt att domarna mot de fyra studenterna är ett uttryck för det maktspel som under senare år pågått inom den islamiska regimen. Sverige bör i olika internationella organ verka för att omständigheterna kring flera författares samt en rad politiskt och religiöst olik-tänkande människors död närmare granskas av en opartisk humanitär organisation (*yrkande 7*).

Även i motion 1999/2000:U639 (*kd*) konstateras att situationen i Iran sedan Khomeinis maktövertagande har präglats av förtryck och förföljelse av olik-tänkande och oppositionella. Motionärerna kräver i *yrkande 4* att Sverige i EU och i det internationella samfundet verkar för skarpa protester mot förtrycket i Iran och för att dödsdomarna mot ungdomarna som demonstrerat inte skall verkställas.

Motion 1999/2000:U640 (*s*) konstaterar att FN:s generalförsamling i olika resolutioner har fördömt den iranska regimen för dess kränkningar av mänskliga rättigheter särskilt vad gäller förtrycket av kvinnor, religiöst olik-tänkande och minoriteter.

Motionären kräver att Sverige fortsättningsvis i internationella forum samt i bilaterala kontakter uppmärksammat följer utvecklingen i Iran och försöker påverka Iran att leva upp till intentionerna i FN:s deklaration om mänskliga rättigheter.

Utskottets överväganden

Parlamentsval genomfördes i Iran den 18 februari 2000. Mandaten till den Islamiska Konsultativa Församlingen ökar från 270 till 290, detta för att återspegla befolkningsökningen. Vid detta val är det första gången politiska partier officiellt har registrerats. Strikt juridiskt är partier emellertid fortfarande olagliga. Rösträttsåldern har höjts i samband med valet från 15 år till 16 år. Trots denna förändring är Irans valmanskår den yngsta i världen.

Utskottet menar att det stora valdeltagandet vid parlamentsvalet den 18 februari visar på det iranska folkets önskan om demokrati och reformer. Valdeltagandet var det högst någonsin, 87%, och flera kvinnor fanns bland

de kandidater som fått flest röster. Den sittande presidenten Khatamis liberala falang, den försiktigt reformsinnade Islamiska deltagarfronten, har i valet fått en klar majoritet.

Även om det är långt kvar till full demokrati välkomnar utskottet att valet kunde hållas under förhållandevis fria och lugna former, och det väcker förhoppningar om att Iran nu kan fortsätta på den inslagna vägen mot politiska och sociala reformer och ett rättssamhälle som respekterar de mänskliga rättigheterna.

Situationen i Iran behandlas sedan 1982 i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna. Kommissionen har också utsett en rapportör för landet, och det behandlas även i en återkommande resolution i FN:s generalförsamling. EU har under flera år varit initiativtagare till en resolution i MR-kommissionen om MR-läget i Iran. Denna baseras på information och rekommendationer som MR-rapportören gjort. Trots att vissa framsteg kan noteras framhålls det dock i resolutionen att de mänskliga rättigheterna fortsatt kränks i Iran. Det förekommer ett stort antal avrättningar i strid med internationella normer, fall av tortyr och grymma former av straff, inkluderande offentlig amputation, stening och avrättning. Diskrimineringen av religiösa minoriteter fortsätter också. Förföljelse av vissa journalister, författare och religiöst oliktkänkande som försöker nyttja sin yttrandefrihet har inte heller upphört.

De inbyggda institutionella svårigheterna och det politiska motståndet till trots, finns det tecken på att Iran, mycket sakta, genomgår förändringar som på sikt också bör kunna medföra förändringar på MR-området.

I motion 1999/2000:U602 (m) krävs att Sverige visar fasthet i agerandet mot Iran och verkar för att Iran följer FN:s stadgar om mänskliga rättigheter. I motion U620 (v, s, m, kd, c, fp, mp) anføres i *yrkande 1* att regeringen bör verka för att EU i den kritiska dialogen med Iran lägger tyngdpunkten på frågan om brott mot de mänskliga rättigheterna, i synnerhet vad gäller kvinnornas situation, och i *yrkande 2* anføres att regeringen bör överväga politiska, ekonomiska och diplomatiska punktåtgärder som del av den kritiska dialogen.

Utskottet konstaterar att Iran har tillträtt centrala konventioner på området för de mänskliga rättigheterna och att landet självfallet därför är förpliktat att följa sina åtaganden beträffande dessa.

Utskottet delar regeringens åsikt att frågor som rör MR, demokrati, yttrandefrihet samt kvinnors, barns och minoriteters rättigheter skall utgöra centrala frågor i de samtal som Sverige för med företrädare för den iranska regeringen. Utskottet konstaterar också att dessa frågor ingår i den politiska dialog som EU har återupptagit. Det instabila politiska läget och det ökande antalet avrättningar betyder att Iran fortfarande är en riskfylld plats för politiskt oppositionella, religiöst oliktkänkande och kvinnor som flytt undan anklagelse för äktenskapsbrott. Utskottet konstaterar vidare att Sverige stöder den återupptagna och fördjupade dialogen mellan EU och den iranska regeringen i syfte att få till stånd större respekt för de mänskliga rättigheterna och ökad demokrati samt utgår från att förutsättningarna för denna kritiska dialog fortlopande prövas av regeringen. Utskottet har erfarit att Sverige tillsam-

mans med övriga EU-stater avser att ge stöd till en positiv utveckling. Sverige är medförslagsställare till de resolutioner som EU lägger fram om situationen i Iran i FN:s generalförsamling i samband med MR-kommissionens möte. Utskottet menar att politiska, ekonomiska och diplomatiska punktåtgärder enbart skall vidtas vid exceptionella tillfällen. En generell utgångspunkt bör vara att dialog är att föredra framför isolering.

Med detta anser utskottet motionerna 1999/2000:U602 (m) och 1999/2000:U620 (v, s, m, kd, c, fp, mp) yrkandena 1 och 2 besvarade.

Utskottet konstaterar att frågan om de spionanklagade judarna vid ett flertal tillfällen berörts med iranska företrädare. Senast skedde det i januari 2000 under ett samtal mellan representanter för Utrikesdepartementet och den iranske ambassadören.

Sverige och övriga EU-länder har till Iran mycket starkt uttryckt sin oro över de iranska medborgare, såväl judar som andra, som anklagats och fängslats för spioneri. Det är av största vikt att de anklagade tillförsäkras en rättvis och öppen rättegång.

Utskottet har inhämtat att Sverige undersöker möjligheterna att vara representerat under rättegången och förutsätter att regeringen även fortsättningsvis kommer att bevaka händelseutvecklingen.

Med detta anses motion 1999/2000:U616 (kd) besvarad.

Utskottet kan konstatera att regeringen verkar för att samtliga politiska fångar som utövat fredlig verksamhet skall släppas och att övriga ska dömas efter rättegångar som uppfyller de krav som finns i MR-instrumenten. Sverige bör driva linjen att rättegångarna skall vara öppna och rättvisa, att de skall genomföras med respekt för mänskliga rättigheter och att straffen måste stå i proportion till de brott som de anklagade befinns vara skyldiga till.

Med detta anses motion 1999/2000:U620 (v, s, m, kd, c, fp, mp) yrkande 3 besvarad.

Utskottet har inhämtat att FN-kontor inrättas i samförstånd med landet i fråga. Med hänsyn till detta torde det vara mycket svårt att upprätta ett särskilt FN-kontor för mänskliga rättigheter i Iran. Generellt sett är vi i Sverige tveksamma till inrättandet av särskilda MR-kontor eftersom det i de flesta fall ur många synpunkter är att föredra att MR-arbetet integreras i övrig FN-verksamhet i landet. I Iran finns i dag ett stort antal FN-organisationer representerade.

I de diskussioner om mänskliga rättigheter som Sverige kontinuerligt för med iranska företrädare har frågan om FN:s MR-sändebuds (Copithorne) möjlighet att resa till Iran tagits upp vid upprepade tillfällen. Sverige är medförslagsställare till de resolutioner som EU lägger fram om situationen i Iran i FN:s generalförsamling och i samband med MR-kommissionens möten. Ett självklart krav i dessa är att FN:s sändebud skall beredas tillfälle att besöka Iran.

Med detta anser utskottet motion 1999/2000:U620 (v, s, m, kd, c, fp, mp) yrkandena 4 och 5 besvarad.

Utskottet har inhämtat att i de diplomatiska och officiella kontakter som Sverige och Iran har tas frågan om fängslade författare kontinuerligt upp. Frågan berörs också i FN:s MR-resolution om Iran och i samband med MR-kommissionens möten.

Vidare konstaterar utskottet att utrikesministern fördömt morderna på ett antal iranska författare så snart dessa dåd blivit kända. Trots att vissa gripanden skett under vintern 1999 har det förblivit oklart vem eller vilka som ligger bakom morderna. UD följer frågan noga.

Med detta anser utskottet motion 1999/2000:U620 (v, s, m, kd, c, fp, mp) yrkandena 6 och 7 besvarad.

EU var förslagsställare till den resolution rörande Irans kränkningar av de mänskliga rättigheterna som antogs av FN:s generalförsamling den 18 november 1999 och som bygger på resolutionen från kommissionen för de mänskliga rättigheterna som antogs i april 1999. Sverige har varit pådrivande i detta arbete. Utskottet utgår från att Sverige även i fortsättningen kommer att arbeta bilateralt, samt genom EU och FN, för att försöka förmå den iranska regeringen att förbättra sin inställning till respekten för de mänskliga rättigheterna.

Utskottet ser mycket allvarligt på den information som tyder på att två personer som greps i samband med sommarens studentoroligheter skall ha dömts till döden. Det har inte varit möjligt att få en officiell bekräftelse på dessa uppgifter. Utskottet menar att det är oacceptabelt att människor som demonstrerar för reformer och förändring grips och riskerar att dömas till döden. Arbetet mot dödsstraffet har länge varit en prioriterad fråga för Sverige. Som en integrerad del i sin policy verkar EU-länderna mot dödsstraffets tillämpning samt agerar gemensamt för dödsstraffets universella avskaffande. Skulle det visa sig att informationen i iransk press om fastställda dödsdomar mot de personer som greps i samband med sommarens studentoroligheter är korrekt kommer Sverige att verka för att dödsstraffen inte verkställs.

Utskottet anser att det är viktigt att Sverige bilateralt, genom EU och i andra internationella organisationer upprätthåller kontakten med den politiska ledningen i Iran.

Med detta anser utskottet motionerna 1999/2000:U639 (kd) yrkande 4 och 1999/2000:U640 (s) besvarade.

8. Afghanistan

I motion 1999/2000:U612 (v) konstateras att den extrema fundamentalism som genomsyrar det afghanska samhället går väsentligt längre än i andra islamitiska stater.

Motionärerna menar att det är alla demokraters uppgift att protestera mot förtrycket, orättvisorna och de fasansfulla straffen mot kvinnor i Afghanistan. Sverige bör, genom sitt arbete i FN, EU och andra internationella forum, särskilt uppmärksamma brott mot kvinnors rättigheter i Afghanistan.

Även i motion 1999/2000:U649 (kd) konstateras att Afghanistan alltmer isolerats från omvärlden och att den för flickor/kvinnor tidigare dåliga situationen har blivit ännu sämre.

Motionären menar att den negativa utvecklingen i Afghanistan i synnerhet kommit att påverka kvinnans situation och kräver i yrkande 3 att Sverige på olika sätt lyfter fram situationen för flickor/kvinnor i Afghanistan.

Utskottets överväganden

MR-läget i Afghanistan inger fortsatt stor oro. Omvärlden har tvingats bevittna hur respekten för de mänskliga rättigheterna och internationell humanitär rätt åsidosatts av de stridande parterna. Kriget har medfört att yttrande-, tryck-, församlings- och föreningsfrihet saknas. Kvinnor hindras från att arbeta utanför hemmet och flickor från att gå i skolan. Anklagelser om massavrättningar har förekommit i samband med talibanernas inmarsch i Mazar-i-Sharif under sommaren 1998.

Utskottet menar att Sverige bör ta kraftigt avstånd från och fördöma kränkningar av kvinnor och flickor var de än förekommer. Sverige agerar internationellt för att öka uppmärksamheten kring brott mot kvinnors rättigheter i Afghanistan, framför allt i och genom FN, EU och Afghanistan Support Group, samt genom stöd till frivilligorganisationer som Svenska Afghankommittén. Sverige har agerat såväl i FN:s kvinnokommission som i FN:s kommission för mänskliga rättigheter för att hänvisningarna till kränkningarna av flickors och kvinnors rättigheter skall bli så tydliga som möjligt i de olika dokumenten.

EU:s gemensamma ståndpunkt avseende Afghanistan uppmärksammar särskilt kvinnors rättigheter och fördömer även den fortsatta könsdiskrimineringen i Afghanistan. I ståndpunkten slås även fast att unionen skall uppmana de afghanska fraktionerna ”att erkänna, skydda och främja mäns och kvinnors lika rättigheter och värdighet, inbegripet tillgång till utbildning och hälsoinrättningar, sysselsättning, personlig säkerhet och frånvaro av övergrepp och trakasserier samt framhålla vilka negativa följder diskriminerande politik får för en verksam tillförsel av bistånd”.

Svenska Afghankommittén har alltsedan den sovjetiska ockupationen, med betydande stöd från Sida, på ett förtjänstfullt sätt förmedlat humanitärt bistånd till den afghanska befolkningen och verkat för att flickor och kvinnor skall få tillgång till utbildning och hälsovård.

Ett av de stora problemen vad gäller Afghanistan är att landet har befunnit sig i krig under de senaste 20 åren och under största delen av den tiden saknat en legitim regering. Få personer från vår del av världen har besökt Afghanistan under de senaste åren, och framför allt talibanregimen har medvetet isolerat den afghanska befolkningen från påverkan och intryck utifrån. Därmed har möjligheterna varit begränsade att utifrån påverka situationen vad gäller kvinnans ställning i samhället. Det finns emellertid indikationer på att läget i de av talibanregimen kontrollerade delarna av Afghanistan stabiliserats något.

9. Palestina och Israel

I motion 1999/2000:U622 (v) konstateras att den bosättningspolitik som Israel inledde efter sexdagarskriget 1967 har blivit alltmer politiskt explosiv. Det finns i dag unga israeler som är födda och uppvuxna i bosättningar på ockuperat område.

Motionärerna menar att hos palestinerna har bosättningspolitiken skapat stor bitterhet. Löften till dem har genom åren givits och svikits och både gerillakampen och intifadan har skördat offer. I de palestinska områdena förekommer att myndigheter tillgriper tortyr och dömer människor till döden. Motionärerna kräver i *yrkande 1* att Sverige i sina kontakter med PLO och de palestinska myndigheterna är vaksamt vad gäller brott mot mänskliga rättigheter i de palestinska områdena.

Vidare konstateras att Israels nuvarande justitieminister har deklarerat att han är en bestämd motståndare till administrativa frihetsberövanden (dvs. utan rättegång), vilket varit en metod i förtrycket av palestinerna. Fortfarande har dock den israeliska militären stora möjligheter att terrorisera palestinerna. Den historiska erfarenheten visar att freden liksom demokratin måste erövras varje dag. När situationen är labil och en regering som Baraks innehåller motstridiga element krävs att de krafter som kämpar för fred, försoning och demokrati får stöd utifrån. Sverige bör, för att stödja palestiniernas rätt till självbestämmande och fredssträvandena, påtala och fördöma de övergrepp som fortfarande begås av israeliska trupper i de ockuperade områdena (*yrkande 2*).

Utskottets överväganden

Grundläggande mänskliga rättigheter respekteras inte av den israeliska statsmaktens organ på de ockuperade områdena. Tortyr förekommer. Palestiner blir i samband med gripanden regelbundet föremål för brutala förhörsmetoder. Godtyckliga frihetsberövanden förekommer i icke ringa omfattning. Instrumentet administrativt häkte utnyttjas av israeliska myndigheter för att utan anklagelser eller åtal fängsla personer. Antalet incidenter med konfrontation mellan israeler och palestinier har emellertid minskat.

Den palestinska myndigheten har å sin sida åsidosatt rättssäkerheten och kringssurit yttrandefriheten. Journalister har arresterats. Godtyckliga frihetsberövanden förekommer och ett stort antal personer befinner sig i häkte utan åtal. ”The Basic Law”, som stadfäster demokratiska grundprinciper och respekten för de mänskliga rättigheterna, har ännu inte ratificerats. EU:s MR-utbildning för polisen börjar dock ge positivt resultat.

Utskottet konstaterar att Sverige kritiserar kränkningar av de mänskliga rättigheterna som israeliska myndigheter begått och begår mot palestinier. Detta har t.ex. gällt olika former av tortyr. Även den israeliska bosättningspolitiken har kritiserats då den strider mot folkrätten. Den fjärde Genèvekonventionen tillåter inte en ockupationsmakt att flytta över delar av sin civilbe-

folkning till ockuperat område. I dag finns ca 170 000 judiska bosättare på Västbanken, inklusive östra Jerusalem och i Gaza.

I ett tal inför det palestinska lagstiftande rådet den 27 januari 1998 underströk dåvarande svenske biståndsministern att Sverige förväntar sig att palestinierna förhindrar sådana överträdelser av de mänskliga rättigheterna som ägt rum på de palestinska självstyrande områdena. Kränkningarna omfattade bl.a. administrativt frihetsberövande utan rättslig prövning och tortyr i palestinska fängelser. Han tillade att rättssystemet behöver förbättras.

Vad gäller den palestinska myndighetens brott mot mänskliga rättigheter har Sverige genom sitt medlemskap i EU medverkat till att demarcher gjorts i olika ärenden. EU-länderna gjorde exempelvis en gemensam demarche med anledning av fängslandet i december 1999 av en grupp personer som skrivit under 'upprop 20' eller "A cry for the homeland", i vilken anklagelser framfördes mot palestinska myndigheten för korruption och brott mot mänskliga rättigheter. Samtliga fängslade frigavs senare. Andra EU-demarcher har gällt genomförande av dödsdomar och att dödsstraff över huvud taget förekommer i straffskalan.

Utskottet menar att det är viktigt att Sverige även fortsättningsvis påtalar brott mot de mänskliga rättigheterna vare sig de begås av Israel eller den palestinska myndigheten. Vilket tillvägagångssätt som bör utnyttjas beror på ärendets karaktär.

Med detta anser utskottet motion 1999/2000:U622 (v) yrkandena 1 och 2 besvarade.

10. Fallet Mordechai Vanunu

I *motion 1999/2000:U617 (mp)* behandlas situationen för kärnteknikern Mordechai Vanunu, som för 13 år sedan kidnappades och dömdes för att han avslöjat Israels hemliga förberedelser för kärnvapentillverkning i kärnanläggningen Dimona.

Praxis inom israelisk fångvård är att fångar frisläpps efter att ha avtjänat två tredjedelar av ådömd strafftid. I Mordechai Vanunus fall har denna praxis ännu inte tillämpats.

Motionärerna menar i *yrkande 1* att Sverige i sina kontakter med Israel måste kräva efterlevnad av konventionen om de mänskliga rättigheterna i fallet Mordechai Vanunu och i *yrkande 2* att Sverige, om situationen för Vanunu inte klart förbättras, bör föra upp frågan på FN:s agenda om brott mot de mänskliga rättigheterna.

Utskottets överväganden

Utskottet har inhämtat att strängare villkor gäller för Vanunus fångenskap än för andra fångar. Företrädare för den israeliska fängelsemyndigheten förnekar emellertid att Mordechai Vanunu på något sätt skulle särbehandlas.

Sveriges ambassad i Tel Aviv håller sig kontinuerligt underrättad om Mordechai Vanunus situation, och statsminister Göran Persson berörde också Vanunu under sina samtal i samband med sitt besök i Israel.

Utskottet delar motionärernas oro och konstaterar att utrymmet för omvärldens agerande är begränsat i nationella angelägenheter men menar att det är betydelsefullt att Sverige noga följer fallet Vanunu. Det är viktigt att säkerställa att Vanunu behandlas i enlighet med de grundläggande internationella MR-konventionerna som Israel har ratificerat. De mekanismer som finns inom FN är inriktade på teman eller landinsatser och inte på enskilda fall, vilket gör det svårt för Sverige att ta upp Vanunus fall i FN.

Israel har inte anslutit sig till det fakultativa protokollet till FN:s konvention om medborgerliga eller politiska rättigheter som ger möjlighet till ett individuellt klagomålsförfarande.

Därmed anser utskottet motion 1999/2000:U617 (mp) yrkandena 1 och 2 besvarad.

11. Algeriet

I flerpartimotion 1999/2000:U621 (*v, kd, c, fp, mp*) konstateras att i många länder fortsätter brotten mot de mänskliga rättigheterna utan omvärldens insyn. Våldet i Algeriet har pågått i åtta år utan att omvärlden reagerat, konflikten har inte ens kommit upp på dagordningen i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna. De åtgärder som president Bouteflika vidtagit har bl.a. omfattat amnestier, men inte fört med sig ett slut på konflikten.

Motionärerna menar att det internationella samfundet aktivt måste stödja de fredskrafter som finns i Algeriet. Folkomröstningen i september 1999 och ansträngningarna att få med militanta muslimer i demokratiseringsarbetet är lovvärda initiativ och förhoppningsvis början till en positiv utveckling. I *yrkande 4* krävs att Sverige i FN, EU och andra internationella forum verkar för att en delegation ges möjlighet att besöka och undersöka våldet i Algeriet och andra länder där brott mot mänskliga rättigheter begås.

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar att FN:s generalsekreterare har tagit initiativ till att tillsätta en grupp av "eminent persons" med uppdrag att besöka Algeriet för att sammanställa en rapport om MR-situationen i landet. Ett första besök genomfördes under juli 1998. Gruppen mötte en rad företrädare för den algeriska regeringen, representanter för medier och olika religiösa organisationer. Generalsekreteraren bedömde besöket som en framgång och ett steg i rätt riktning. Sverige stöder aktivt gruppens fortsatta arbete.

Sverige har också i säkerhetsrådet och inom ramen för MR-kommissionens arbete i Genève uppmärksammat MR-situationen i Algeriet. Det är utskottets mening att det är viktigt att i det internationella samfundet visa en öppenhet i dialogen med alla parter i Algeriet. Samtidigt borde det vara ett algeriskt egenintresse att visa öppenhet mot omvärlden.

Utskottet har inhämtat att EU och Sverige enskilt, liksom många andra länder inom EU-kretsen, uppmärksammat följer utvecklingen i Algeriet. För närvarande sonderas vilka möjligheter det finns att förmå Algeriet att mer villigt samarbeta med det internationella samfundet om att nå ett slut på det

politiska våldet. Sverige har också tagit initiativ till att stödja direkta kontakter mellan de civila samhällena i de bägge länderna; bl.a. besökte utskottets ordförande Algeriet under 1998. Algeriska parlamentariker har på liknande sätt uttryckt intresse av att besöka Sverige.

Med vad som ovan anförts anser utskottet motion 1999/2000:U621 (v, kd, c, fp, mp) yrkande 4 besvarad.

12. Västsahara

I flerpartimotion 1999/2000:U624 (v, s, m, kd, c, fp, mp) konstateras att i och med Kofi Annans tillträde som FN:s generalsekreterare nåddes i Houston en överenskommelse mellan Polisario och Marocko om hur en folkomröstning skall gå till. Registreringen av röstberättigade planerades vara klar i juni 1998. Denna procedur är emellertid ännu inte slutförd på grund av marockansk obstruktionspolitik.

Enligt den uppgörelse som gjordes i Houston 1998 skulle en internationell truppstyrka också röja de minfält som finns i Västsahara. Till största delen skulle den bestå av pakistanska och svenska minröjare. Även detta arbete förhalades av den marockanska regeringen. Den svenska minröjarsstyrkans arbete försenades genom att de marockanska myndigheterna förhindrade att den svenska truppen fick sin utrustning i tid.

Identifieringsprocessen har försenats men inleddes på nytt i juni 1999. En månad senare offentliggjordes den första provisoriska vallängden. Överklagningsärenden skall vara behandlade till februari år 2000. I mars 2000 inleds den s.k. övergångsperioden med att den slutgiltiga röstlängden offentligörs och repatrieringen av flyktingar och deras närmaste släktingar påbörjas. Repatrieringen av flyktingar beräknas vara avslutad den 10 juli, varefter folkomröstningskampanjen börjar. Ett referendum planeras äga rum den 31 juli år 2000.

I och med att övergångsperioden och repatrieringen inleds ändras FN-styrkornas mandat. Styrkan kommer att utökas från 200 till 1 850 personer. Även de polisiära insatserna planeras att utökas i samband med att repatrieringen inleds. Man kommer inte bara att övervaka vapenvilan utan även stödja demobilisering och tillbakadragande. Motionärerna menar i *yrkande 1* att Sverige i FN bör verka för att förstärka FN:s insatser under den svåra och känsliga repatrieringsperioden, folkomröstningen och demilitariseringen av Västsahara.

Erfarenheter visar att de folkomröstningar som varit mest framgångsrika har varit de som föregåtts av lång valövervakning. Det bästa exemplet är Sydafrika där valövervakare från Sverige och andra länder fanns på plats redan fyra månader före valet.

Motionärerna menar att det i riksdagen finns ett starkt och brett stöd för ett demokratiskt Västsahara. Sverige bör göra allt för att folkomröstningen genomförs på ett korrekt sätt och att Västsahara går en trygg och demokratisk framtid till mötes. Sverige bör genom sitt agerande i FN och andra internationella organisationer verka för att få fram så många och erfarna valobservatörer som möjligt från dessa organisationer (*yrkande 2*).

Det är viktigt att Sverige agerar för ett fortsatt internationellt stöd för demilitarisering och för uppbyggnad av ett demokratiskt Västsahara. Stödet till Västsahara handlar inte bara om valövervakning. Motionärerna menar i *yrkande 3* att Sverige även bör ge stöd till den befolkning som skall förflyttas från Algeriet och andra länder för att anpassa sig till ett normalt liv i hemlandet. Det kommer bl.a. att behövas stöd till skolor och sjukhus och till uppbyggnaden av ett civilt samhälle.

Utskottets överväganden

Det görs från svensk sida betydande insatser på det humanitära området i Västsahara. Ett antal frivilligorganisationer är verksamma för att underlätta för de många flyktingar som sedan lång tid vistas i läger. Det sammanlagda biståndet från Sverige till västsahariska flyktingar uppgick 1998 till i storleksordningen 50 miljoner kronor. Det svenska stödet har kanaliserats via internationella och enskilda organisationer

I motion *1999/2000:U624 (v, s, m, kd, c, fp, mp)* noteras att den försenings- och förhållningspolitik som den marockanska regeringen hittills bedrivit inte bådär gott inför den kommande folkomröstningen. FN har på senaste tiden konstaterat att folkomröstningen i Västsahara är längre från ett genomförande än tidigare. Sverige bör på alla sätt, inte minst inom FN, verka för att folkomröstningen äger rum under år 2000.

Utskottet konstaterar att regeringen har förklarat sig positiv till att sända valobservatörer när folkomröstningen om Västsaharas framtid äger rum. Behovet av valobservatörer kommer att bli stort. Sverige bör verka för att valövervakningen planeras och påbörjas i god tid före valet och i FN och EU verka för att många och erfarna valobservatörer bereds tillfälle att delta. Sverige har givit kontinuerligt stöd åt FN:s ansträngningar att implementera fredsplanen och den s. k. Houstonöverenskommelsen samt åt strävandena att se till att en folkomröstning i Västsaharafrågan äger rum i enlighet med planen. Detta stöd har tagit sig praktiskt uttryck i svenskt deltagande i Minurso genom civilpolis- och minröjningsinsatser.

Utskottet har också understrukt vikten av att UNHCR ges möjligheter att gå vidare i förberedelserna för flyktingåtervändande, vilket är speciellt viktigt då det gäller registrering av röstberättigade. På svenskt initiativ har därför EU uttalat sin oro över att den tidtabell som lagts in i fredsplanen inte kommer att hållas och att en lösning av Västsaharafrågan därmed sätts i fara. Utskottet förutsätter att regeringen även fortsättningsvis tydligt agerar för att folkomröstningen skall kunna genomföras enligt tidigare fastställd tidsram.

Motion *1999/2000:U624 (v, s, m, kd, c, fp, mp)* yrkande 2 anses därmed besvarad.

Utskottet har inhämtat att FN har förlängt Minursos mandat och att Sverige – när folkomröstningen till slut kan genomföras – har planerat för deltagande i valövervakning strax innan och efter själva valdagen. Annan övervakning, såsom skedde i fallet Sydafrika, kan lämpligast ske med hjälp av frivilligorganisationer. Forum Syd har t.ex. presenterat ett konkret projektförslag och

anhållit om medel för att utföra sådan övervakning under förutsättning att den godkänns av FN.

Sida har haft en preliminär diskussion om stöd till Västsahara efter folkomröstningen. Då det inte går att förutse hur området kommer att styras i framtiden - full självständighet eller autonomi inom Marocko - kan ingen noggrannare planering göras i dagsläget.

Med detta anser utskottet motion 1999/2000:U624 (v, s, m, kd, c, fp, mp) yrkandena 1 och 3 besvarad.

13. Etiopien och Eritrea

I motion 1999/2000:U623 (v) konstateras att kriget mellan Eritrea och Etiopien är destabiliserande för regionen. Efter ett långt krig för Eritrea och en lång period av interna oroligheter var förhoppningarna stora att de båda länderna skulle kunna leva fredligt och med ömsesidigt utbyte. Det nya kriget har emellertid kostat tusentals människoliv och stora ekonomiska tillgångar har gått förlorade på båda sidor. Vissa bedömare menar att kriget har medfört att den etiopiske presidenten genom kriget har lyckats ena det tidigare splittrade Etiopien. Samtidigt finns det organisationer och rörelser som befinner sig i stark opposition mot den etiopiska regeringen, bl.a. OLF, oromofolkets befrielseorganisation.

Motionärerna menar i *yrkande 1* att Sverige i FN och i andra internationella organisationer bör arbeta för att ge stöd till kampen för fred mellan Etiopien och Eritrea och medverka till att de båda länderna skall kunna gå vidare på en väg av gemensam kulturell och ekonomisk utveckling.

I *yrkande 2* krävs att Sverige i sina kontakter med den etiopiska regeringen skall verka för att Etiopien upphör med sin deportationspolitik av eritreaner och i stället skapar möjligheter för de förvisade eritreanerna att återvända och verka som tidigare i Etiopien.

Utskottets överväganden

Konflikten Etiopien–Eritrea

Utskottet konstaterar att den humanitära situationen i både Etiopien och Eritrea är mycket allvarlig och att häftiga strider, med stora lidande för civilbefolkningen, återigen blossat upp mellan de båda länderna. Konflikten har medfört uppkomsten av ungefär en halv miljon internflyktingar i de bägge länderna. Därutöver har Etiopien genomfört omfattande deporteringar av i landet bosatta eritreaner. I ett svar på en riksdagsfråga om kriget mellan Etiopien och Eritrea i november 1999 noterade utrikesministern att deporteringarna alltjämt pågår.

Sverige har vid flera tillfällen tagit upp deporteringarna i samtal med etiopiska regeringsföreträdare. Även EU har i uttalanden och demarcher behandlat frågan och betonat att båda parter måste följa internationell humanitär rätt och reglerna om mänskliga rättigheter. Utskottet menar att Sverige i sin roll som en betydande bi- och multilateral biståndsgivare måste utöva det inflytande detta kan ge.

Utskottet konstaterar att den afrikanska enhetsorganisationens (OAU) ansträngningar att finna en fredlig lösning på konflikten mellan Etiopien och Eritrea resulterat i en fredsplan som består av tre olika dokument: ramavtalet, modaliteterna för ramavtalets genomförande och de tekniska arrangemangen. Eritrea har förklarat sig kunna acceptera alla tre dokumenten. Etiopien accepterar endast ramavtalet och modaliteterna. Medlingsprocessen under OAU:s ledning fortsätter för att finna en för bägge parter acceptabel lösning på konflikten. Utskottet menar att arbetet med en demarkering av gränsen mellan de båda länderna bör ges hög prioritet.

FN:s säkerhetsråd, EU och Sverige stödjer alla OAU:s medlingsförsök. Det råder enighet om att OAU även framgent bör ha ledningen i fredsprocessen och att inga nya parallella förhandlingsspår för närvarande bör igångsättas som kan försvåra OAU:s fortsatta medlingsansträngningar.

Sverige har, bilateralt och genom FN, sedan konflikten haft en kontinuerlig kontakt med regeringsrepresentanter från båda länderna. Vid samtalen och biståndsförhandlingarna med de bägge länderna har Sverige betonat betydelsen av en fredlig lösning av konflikten.

Etiopien

Alltjämt finns stora brister vad gäller respekten för de mänskliga rättigheterna i Etiopien. Arresteringar av journalister och oliktänkande förekommer. Oppositionen, som har svårigheter att verka och som alltmer har kommit att marginaliseras, har i hög grad bojkottat hittills genomförda val. Ingen substantiell dialog förekommer för närvarande mellan regering och opposition. Domstolarna är svaga och överbelastade. Ett stort antal f.d. regeringstjänstemän sitter fängslade sedan maktskiftet 1991 utan att ha fått sin sak prövad inför domstol. Under konflikten med Eritrea har Etiopien deporterat ett stort antal eritreaner på ett sätt som inte står i överensstämmelse med internationell rätt. Etiopien har ratificerat de viktigaste internationella MR-konventionerna, bl.a. den om ekonomiska och sociala rättigheter samt den om medborgerliga och politiska rättigheter.

Det finns ett växande intresse hos myndigheterna för att tillvarata barnens rättigheter. Etiopien lever upp till barnkonventionens rapporteringskrav och ambitionen är att se över existerande lagar för att anpassa dessa till de krav barnkonventionen ställer.

Det finns ett stort behov av en oberoende instans för granskning av myndigheternas agerande. Inrättandet av en MR-ombudsman och en MR-kommission har diskuterats ingående under de senaste åren. Utkast till lagstiftning föreligger och de föreslagna lagtexterna tyder på att ämbetena åtminstone formellt kommer att ges betydande självständighet.

Eritrea

Någon egentlig demokratisering har ännu inte ägt rum i Eritrea sedan självständigheten 1992. Regeringspartiet är alltjämt det enda existerande politiska partiet. Konstitutionen föreskriver att fria val skall genomföras men president- och parlamentsval har emellertid ännu inte hållits. En nationell val-

kommission har tillsatts med uppgift att utarbeta en vallag som anger regler för representation och politiskt deltagande.

Den i maj 1997 antagna konstitutionen garanterar grundläggande medborgerliga och politiska rättigheter. Konstitutionen föreskriver vidare rätten att bilda politiska partier, dock inte på etnisk eller religiös grund. För närvarande saknas en fri press och fria politiska partier samt oberoende organisationer för mänskliga rättigheter. Rättsväsendet är outvecklat och det råder brist på välutbildad domstolspersonal. Ett antal personer hålls arresterade utan åtal eller rättegång.

För fristående organisationer är utrymmet att verka mycket begränsat. Under 1998 uppmanades de flesta internationella frivilligorganisationer att lämna landet men gavs ett år senare tillåtelse att återuppta sin verksamhet. Konflikten med Etiopien har gjort behovet av stöd från internationella frivilligorganisationer stort. Ramarna för deras verksamhet är emellertid snävt angivna.

Utskottet har inhämtat att Eritrea, som enda afrikanska land, inte skrivit på den afrikanska stadgan om mänskliga rättigheter och folkens rättigheter. Inte heller har Eritrea undertecknat protokollet till stadgan om inrättandet av en afrikansk MR-domstol.

Med detta anser utskottet motion 1999/2000:U623 (v) yrkandena 1 och 2 besvarade.

14. Republiken Kongo (Kongo-Brazzaville)

I motion 1999/2000:U628 (kd) konstateras att ex-president Denis Sassou Nguessou tog makten med våld under 1997, strax före det andra demokratiska presidentvalet i Republiken Kongo. Sedan dess har stridigheter rasat och de mänskliga rättigheterna har kränkts. Oberoende bedömare pekar som skyldiga ut såväl den senast demokratiskt valde presidenten, Pascal Lissouba, som den nu av några få stater erkände Sassou Nguesso och Bernhard Kolelas, Brazzavilles förra borgmästare. Dessa tre och deras privatarméer har under två år skövlat Republiken Kongo. I dag förstörs landet av rivaliserande rövarband och småarméer och hundratusentals människor är på flykt i sitt eget land.

I augusti 1999 fördes en dialog mellan olika politiska aktörer, främst genom franska kontakter, och en fredsplan presenterades för parterna. Förhoppningarna om en fredlig utveckling har dock grusats.

Motionärerna menar att Sverige har stått oberoende i förhållande till de stridande parterna i konflikten och att Sverige genom EU och FN aktivt bör verka för vapenstillestånd och dialog mellan de stridande parterna för att uppnå en varaktig fred i Kongo-Brazzaville (*yrkande 1*). Sveriges förslag att sända FN-trupper stoppades i säkerhetsrådet av bl.a. Frankrike. Det tycks som att även detta hinder nu undanröjts och att Frankrike skulle välkomna ett svenskt initiativ. Motionärerna menar i *yrkande 2* att Sverige bör kunna erbjuda en mötesplats och organisera ramarna kring ett fredsmöte mellan de stridande parterna i Republiken Kongo.

Sedan i juni 1997 har ett inbördeskrig pågått i Republiken Kongo. Regeringen har ännu inte kontroll över hela landets territorium. Respekten för de mänskliga rättigheterna är mycket bristfällig och övergrepp har begåtts från alla sidor. Situationen föranledde förra året Amnesty International att fördöma de kränkningar av de mänskliga rättigheterna som regeringsstyrkorna och de väpnade oppositionsgrupperna gjort sig skyldiga till.

Utskottet har inhämtat att den politiska situationen i Republiken Kongo förändrats under de senaste månaderna. Det viktigaste är att två eldupphöravtal mellan regeringstrupperna och de stridande milisgrupperna undertecknats i Pointe-Noire och Brazzaville den 16 november respektive 29 december 1999. Dessa två avtal har hittills respekterats av parterna. Avtalen har fått till följd att säkerhetssituationen i de krigsdrabbade områdena förbättrats och att den humanitära hjälpen fått ökade möjligheter att nå fram till det stora antalet flyktingar som nu återvänder till sina hemorter. Trots att avtalen kritiserats av ledande oppositionella synes förutsättningarna för politisk dialog ha ökat. Detta understryks av tillkomsten av en uppföljningskommitté, som har stöd av medlaren i konflikten, Gabons president.

Sverige initierade under december 1999 en diskussion inom EU om situationen i Republiken Kongo. Den 25 januari 2000 välkomnade EU i en deklARATION de två avtal som undertecknats. Vidare uppmanas alla parter i konflikten att avstå från våldsanvändande och att engagera sig i en allomfattande nationell dialog i syfte att återupprätta demokrati och respekten för de mänskliga rättigheterna i Republiken Kongo. Om verkliga framsteg görs i denna riktning kan EU överväga stöd för återuppbyggnaden av landet. Utskottet ser positivt på möjligheten till en utveckling i landet.

Med detta anser utskottet motion 1999/2000:U628 (kd) yrkande 1 besvarad.

Diskussioner har förts mellan svenska företrädare och EU:s representant i Stora Sjöregionen, Aldo Ajello, om läget i regionen, med särskild tonvikt på konflikten i Demokratiska Republiken Kongo. Diskussioner har förts om hur den akuta konflikten kan lösas och vilka åtgärder som måste vidtas för att på lång sikt främja fred, stabilitet, demokrati och ekonomisk utveckling i hela regionen.

Sverige stöder det medlingsarbete som genomförs av afrikanska ledare, särskilt Gabons president. Därutöver stöder regeringen och Sida det fredsarbete som bedrivs av SMF och Broderskapsrörelsen. Inom ramen för detta arbete har ett antal konferenser och möten ägt rum under senare år. Ett antal av utskottets ledamöter har nyligen haft tillfälle att besöka Kongo-Brazzaville och Demokratiska Republiken Kongo (Kinshasa) för att på plats skapa sig en uppfattning om situationen. Utskottet har inhämtat att UD under innevarande år ämnar placera en ambassadör i Kongo-Kinshasa. Detta förstärker möjligheterna att vidga Sveriges insatser även i Kongo-Brazzaville, vilket utskottet välkomnar.

Med detta anser utskottet motion 1999/2000:U628 (kd) yrkande 2 besvarad.

I motion 1999/2000:U647 (fp) framhålls att Burma styrs av en militärjunta som är en av Asiens mest brutala diktaturer. Av landets ca 50 miljoner invånare utgör burmeserna ungefär två tredjedelar medan de övriga utgörs av ett antal regionala minoritetsgrupper. Militärjuntan i Rangoon har i upprepade omgångar varit invecklad i militära aktioner mot olika minoritetsfolk, vilket lett till omfattande flyktingströmmar inom Burma liksom över landets gränser till grannländerna, främst Thailand, Bangladesh och Indien.

I maj 1997 blev Burma medlem av Asean tillsammans med Laos och Kambodja. Därmed omfattar Asean samtliga Sydostasiatiska stater. Både USA och EU uttryckte kraftiga invändningar mot Burmas medlemskap. Asean:s beslut styrdes dock i hög grad av Aseanländernas önskan att reducera Burmas beroende av Kina. Den finansiella krisen i Sydostasien hösten 1997 kom att drabba den redan tidigare svaga burmesiska ekonomin mycket hårt.

Motionärerna menar att Sverige inom ramen för EU bör verka för att det internationella samfundet fortsätter att utöva starka påtryckningar på regimen i Burma för att erkänna resultatet från det fria parlamentsvalet 1990 (*yrkande 1*) och att Sverige i olika sammanhang, både bilateralt och multilateralt, verkar för att flyktingarna, oavsett status, ges ett tillfredsställande skydd där de vistas (*yrkande 2*).

Flera FN-organ, liksom olika internationella frivilligorganisationer, verkar helt öppet inne i Burma. Det sker på juntans villkor vilket, enligt vissa kritiker, utgör en internationell legitimering av juntan. Motionärerna menar i *yrkande 3* att det är angeläget att Sverige som stor bidragsgivare till FN-systemet följer verksamheten och noga utvärderar effekterna av de villkor under vilka FN-organen verkar i Burma.

Sverige bör söka kanaler för att stödja den burmesiska oppositionen och främja de krafter som verkar för en demokratisk utveckling. Inte minst kan svenska frivilligorganisationer göra värdefulla insatser inom detta område (*yrkande 4*).

Utskottets överväganden

Omfattande och allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna förekommer i Burma. Politiska arresteringar, tvångsarbete och tvångsflyttningar är exempel på de övergrepp som äger rum. Mellan centralmakten i Rangoon och landets etniska minoriteter föreligger en djup konflikt. Till följd av politiskt förtryck och den svåra humanitära situationen finns ett stort antal burmesiska flyktingar. Omkring 120 000 flyktingar uppehåller sig i läger längs den thailändska gränsen. Därtill kommer ca 500 000 burmeser som uppehåller sig illegalt i Thailand. Ungefär 20 000 flyktingar har sökt sig till Bangladesh. Enligt uppgift kan antalet internflyktingar uppgå till nästan en miljon.

Sverige har tillsammans med EU intagit en mycket kritisk hållning till Burma. I en s.k. gemensam ståndpunkt har EU beslutat om vapenembargo, utvisning av burmesisk militär personal, avbrytande av allt bistånd med

undantag för humanitärt bistånd, visumförbud för militärregeringens medlemmar och personer som står regimen nära samt ett stopp för besöksutbyte på politisk nivå. Samtidigt görs ansträngningar för att få till stånd en dialog med regimen i syfte att definiera en väg tillbaka till ett demokratiskt styre.

EU:s politik gentemot Burma styrs av en gemensam ståndpunkt som förlängs varje halvår. För närvarande innehåller den gemensamma ståndpunkten vapenembargo, utvisning av burmesisk militär personal, stopp för bistånd med undantag av humanitärt bistånd, viseringsförbud för företrädare för regeringen samt moratorium för besöksutbyte på politisk nivå. Beredskap finns att vidta ytterligare åtgärder om sådana bedöms som verkningsfulla. EU för sedan 1999 även en politisk dialog med regeringen och företrädare för oppositionen i Rangoon. Syftet är att klargöra EU-ländernas syn, men även att bidra till en positiv förändring i Burma.

Sverige för regelbundet samtal med oppositionen både inne i Burma och i exil. Den har hittills uttalat sitt stöd för den kombination av sanktioner och dialog som EU:s politik består av.

Med detta anser utskottet motion 1999/2000:U647 (fp) yrkande 1 besvarad.

Sverige är en av de största bidragsgivarna till FN:s högkommissariat för flyktingfrågor, UNHCR, som har program för flyktingarna i Thailand, repatriering av flyktingar från Bangladesh samt program för återvändande flyktingar i Burma. Sverige verkar för att UNHCR:s ställning och mandat i Thailand skall stärkas och att organisationen skall få fullt tillträde till de burmesiska flyktingarna. En annan viktig fråga som UNHCR:s driver är att de flyktingar som återvänder från Bangladesh skall garanteras fullvärdiga medborgerliga fri- och rättigheter i Burma.

Svenska representanter gör regelbundna besök i flyktinglägren i Thailand för att informera sig om situationen. Sverige har också tillsammans med företrädare för den thailändska regeringen markerat vikten av att repatriering inte sker mot de burmesiska flyktingarnas vilja och att deras mänskliga rättigheter respekteras.

Sverige ger dessutom humanitärt stöd till flyktingarna, främst genom Diakonia som via Burma Border Consortium (BBC) förser flyktingarna med bostäder och förnödenheter. Sverige är en av de största givarna till BBC.

Med detta anser utskottet motion 1999/2000:U647 (fp) yrkande 2 besvarad.

Sverige följer noga den verksamhet som FN-organen bedriver i Burma. Vissa av FN:s program har kritiserats av oppositionen för att de involverat regeringen på ett sätt som skulle kunna ge legitimitet åt den. UNDP driver sedan 1994 ett utvecklingsprogram "Human Development Initiative" vilket hålls under särskild uppsikt av UNDP:s styrelse på grund av den politiskt känsliga situationen i landet. Vid det senaste styrelsebeslutet (1998) om programmet underströks kravet på att insatserna skulle göras på gräsrotsnivå och med stark fattigdomsinriktning. Vid UNDP:s årsmöte 1999 presenterades en oberoende utvärdering av programmet. Det konstaterades då att insatserna var i full överensstämmelse med styrelsens beslut.

Med detta anser utskottet motion 1999/2000:U647 (fp) yrkande 3 besvarad.

Utskottet ser positivt på att Sverige ger stöd till de krafter som verkar för en demokratisk utveckling i Burma, bl.a. genom bidrag till enskilda organisationer, t.ex. Olof Palmes Internationella Centrum. Som exempel kan nämnas det forskarseminarium om demokratiörelsen i Burma som ägde rum i Stockholm i september 1999. Den regionala organisationen FORUM-ASIA, som bedriver kampanjer riktade mot bl.a. regimen i Burma, tar emot svenskt stöd för sin verksamhet. Även den internationella organisationen World View och svenska Diakonia arbetar för att hitta alternativa möjligheter att ge stöd till den burmesiska demokratiörelsen.

Med detta anser utskottet motion 1999/2000:U647 (fp) yrkande 4 besvarad.

16. Indonesien m.m.

I motion 1999/2000:U644 (fp) konstateras att Indonesien med sina 210 miljoner invånare är världens fjärde folkrikaste stat. Mer än 400 olika etniska grupper är bosatta i den mer än 18 000 öar omfattande sydostasiatiska övärlden.

Den sydostasiatiska ekonomiska krisen hösten 1997 slog kanske hårdare mot Indonesien än mot något annat land i Sydostasien. Efter att ha kämpat sig upp till en mellannivå av länder som uppnått en viss ekonomisk utveckling rasade Indonesien på kort tid tillbaka till gruppen minst utvecklade länder. Religiösa, regionala och etniska motsättningar ligger latenta och har flera gånger lett till okontrollerade utbrott med stora mänskliga och ekonomiska förluster.

Motionärerna menar i *yrkande 1* att en utveckling mot demokrati i Indonesien skulle vara av avgörande betydelse för utvecklingen i Sydostasien, där Indonesien varit den ledande kraften bland Aseanländerna. I *yrkande 2* krävs att Indonesien förmås lösa frågan om Papua Nya Guineas framtid under folkrättsligt acceptabla former. Fortsatta militära övergrepp i t.ex. Aceh kan komma att ytterligare underminera hela Indonesiens sammanhållning och därmed destabilisera hela regionen.

Utskottets överväganden

Utskottet menar att den utveckling mot demokrati i Indonesien som ägt rum under det senaste året varit mycket positiv. Ur MR-synpunkt var dock 1999 ett ogynnsamt år samtidigt som det väckte förhoppningar. Vid sammandrabbningar våren 1998 förekom en rad överträdelser av de mänskliga rättigheterna, bl.a. bortföranden och mord på politiskt oppositionella samt organiserade våldtäkter på främst kvinnor av kinesiskt ursprung i samband med oroligheter i Jakarta.

Efter maktskiftet i maj 1998 har betydande förbättringar skett. Viljan att utveckla det politiska systemet i demokratisk riktning har varit tydlig och valet till parlamentet i juni var ett viktigt steg i den riktningen. Pressen är numera fri, flertalet av landets ca 200 politiska fångar har frisläppts och fackföreningar är tillåtna. Presidenten och militären har erkänt övergrepp i bl.a. Acehprovinsen.

Indonesien har undertecknat alla centrala MR-konventioner, och regeringen har skapat en nationell handlingsplan för MR som signalerar genomgripande åtgärder för förbättrandet av MR-situationen

Utskottet menar att när Abudrrahman Wahid blev den förste demokratiskt valde presidenten på över fyra decennier så togs ett viktigt steg på vägen mot införandet av ett demokratiskt styre i landet. Indonesien har nu ett folkvalt parlament, valt i fria val, och en demokratisk, legitim regering.

Wahid har efter sitt tillträde bildat en nationell samlingsregering i vilken företrädare för ett brett spektrum av det indonesiska samhället finns företrädda. Den nya regeringen har deklarerat att den ser som sina huvuduppgifter att stärka demokratin, värna om de mänskliga rättigheterna och att lösa landets regionala konflikter med fredliga medel.

Den nya regeringen betonar också den indonesiska statens sammanhållning som en av sina viktigaste uppgifter. Arbetet fortsätter med att decentralisera landet och ge regionerna ökat inflytande. Denna reformprocess är på väg att bryta upp den hårda centralstyrning från Jakarta som tidigare präglat Indonesien.

President Wahid besökte i början av år 2000 Papua Nya Guinea, där han bl.a. erkände tidigare maktövergrepp från regeringens sida och bad om ursäkt för dessa. Han deklarerade att det är regeringens vilja att genom försoning finna vägar att få ett slut på existerande konflikter som den i Acehprovinsen mellan den indonesiska staten och lokala grupper.

Med detta anser utskottet motion 1999/2000:U644 (fp) yrkandena 1 och 2 besvarad.

17. Östtimor

I flerpartimotion 1999/2000:U632 (mp, s, m, v, kd, c, fp) konstateras att det den 30 augusti 1999 hölls en folkomröstning under FN:s överinseende och att 78,5 % röstade för ett självständigt Östtimor. Samtidigt inledde den pro-indonesiska milisen sina härjningar. Enligt brittiska människorättsaktivister kan över 20 000 människor ha dödats i konflikten. Personer som arbetade med att försvara de mänskliga rättigheterna, journalister och även FN-personal tvingades ut ur landet.

Motionärerna menar i yrkande 1 att Sverige på alla sätt måste agera för att de östtimorianska flyktingarna skall få återvända till sina hemtrakter och att deras säkerhet skall kunna garanteras i Östtimor (yrkande 2).

Sverige bör också på alla möjliga sätt sätta press på den indonesiska regeringen för att resultatet av folkomröstningen för ett självständigt Östtimor skall erkännas fullt ut av den indonesiska regimen (yrkande 3) och att dess militär skall samarbeta med Interfet genom att avvärja milisen och att hindra dem från att angripa Interfet (yrkande 4). Sverige bör vidare, enligt yrkande 5, verka för att Östtimor får internationellt stöd för att bygga upp ett demokratiskt, fredligt och självständigt samhälle.

Sverige bör även verka för att vapenembargot mot Indonesien förlängs (yrkande 7).

I motion 1999/2000:U644 (fp) konstateras att den rådgivande folkförsamlingen i Indonesien enligt överenskommelsen skall godkänna resultatet av folkomröstningen. Motionärerna menar att Sverige måste använda sitt inflytande för att så skall bli fallet (yrkande 3) och att Sverige i EU och FN på alla sätt verkar för att Indonesien gör slut på den 24 år långa ockupationsperioden och godkänner Östtimors självständighet (yrkande 4). Vidare krävs i yrkande 6 att Sverige verkar för att i FN-regi inleda en undersökning om övergreppen i Östtimor så att de ansvariga kan ställas inför rätta.

Utskottets överväganden

Under 1999 bar FN:s ansträngningar att nå en lösning på konflikten om Östtimor frukt. Indonesien accepterade i september internationella påtryckningar och en internationell fredsstyrka i Östtimor och FN:s säkerhetsråd antog en resolution som gav mandat för en intervention med en internationell fredsstyrka på 7 000 man. Säkerhetsrådet hänvisade till kapitel 7 i FN-stadgan som reglerar rätten att använda våld mot ett enskilt medlemsland.

I oktober 1999 upphävde det nyvalda indonesiska parlamentet det beslut som fattats 1976 varigenom Östtimor införlivades med Indonesien. När all indonesisk civil och militär personal lämnade Östtimor övergick ansvaret för områdets förvaltning och utveckling till FN. Man uppskattar att det kommer att ta ett till två år innan Östtimor uppnår formell självständighet.

Den internationella, av Australien ledda, Interfetstyrkan kan ”använda alla nödvändiga medel” för att återupprätta fred och säkerhet och för att se till att humanitär hjälp når fram. Interfet har placerat ett tusental soldater längs gränsen mellan Östtimor och västra Timor i syfte att skapa säkerhet. I slutet av februari 2000 övertogs administrationen av Östtimor av FN:s civila fredsbevarande förvaltning, Unataet.

Utskottet har inhämtat att Sverige genom personella och ekonomiska insatser stött FN:s, främst UNHCR:s, ansträngningar att återbörda alla östtimorer som så önskar till Östtimor. Från svensk sida har detta stöd också uttryckts genom direkta besök i flyktingläger i västra Timor av företrädare för UD och av Sveriges ambassad i Jakarta.

Sverige har tillsammans med övriga EU-stater till Indonesien framfört betydelsen av en snabb repatriering av flyktingarna i västra Timor och uttryckt kritik över att milisen tillåts fortsätta hota flyktingarna. Från svensk sida har stöd utgått till Interfet och till Unataet. Två svenska stabsofficerare arbetar i dag i FN:s militära komponent. FN har genom militära insatser, liksom de som görs av FN:s civilpolis där tio svenska poliser medverkar, bidragit till att återställa säkerheten i Östtimor.

Indonesisk militär finns kvar i den indonesiska delen av ön Timor. Den samarbetar formellt med Interfet och med FN men skärmytslingar har förekommit mellan FN-soldater och milis som tränger in i Östtimor, av allt att döma utan att bli hindrade av myndigheterna i västra Timor.

Med detta anser utskottet motion 1999/2000:U632 (mp, s, m, v, kd, c, fp) yrkandena 1, 2 och 4 besvarad.

Såväl president Wahid som den östtimoresiske ledaren och ordföranden i CRNT (nationella motståndsrådet/National Council of Timorese Resistance), Xanana Gusmão, har betonat sin vilja till försoning och normalisering av förbindelserna. Gusmão har besökt Indonesien som presidentens gäst. Han har, senast i samband med ett internationellt givarmöte om Östtimor i Tokyo den 15 december, bekräftat sin egen och president Wahids önskan om nära relationer i framtiden.

Med detta anser utskottet motionerna 1999/2000:U632 (mp, s, m, v, kd, c, fp) yrkande 3 samt 1999/2000:U644 (fp) yrkande 3 besvarade.

Utskottet konstaterar att Sverige, mot bakgrund av de senaste månadernas utveckling och det våld som präglar flera regioner i Indonesien, i EU föreslagit att vapenembargots slutdatum borde senareläggas. Detta förslag röstades ned av EU:s ordförandeskap. Sedan vapenembargot hävdades har emellertid EU:s medlemsstater sagt sig strikt vilja följa EU:s s.k. uppförandekod för vapenexport.

Samtidigt kan utskottet konstatera att det också varit en positiv utveckling i Indonesien sedan septemberembargots införande. Östtimor är inte längre en del av Indonesien och området är på väg mot sin fulla självständighet. Indonesien har fått sin första demokratiskt legitima regering på över fyra årtionden, och den nya regeringen har markerat sin vilja att befästa demokratin och lösa landets konflikter med fredliga medel. Militärens agerande präglas emellertid av våldsamhet, och detta ger anledning till oro och motiverar fortsatt restriktivitet på vapenexportområdet.

I enlighet med de riktlinjer som i dag gäller för svensk krigsmaterielexport görs inga nya åtaganden avseende svensk export av krigsmateriel till Indonesien.

Med detta anser utskottet motion 1999/2000:U632 (mp, s, v, kd, c, fp) yrkande 7 besvarad.

På grund av att Östtimor i stort sett förlorat den begränsade infrastruktur som behövs för oberoende (författning, parlament, civil administration, lagstiftning m.m.) är det osäkert när den reella självständigheten kan uppnås. Då Indonesien lämnade Östtimor övergick ansvaret för områdets förvaltning till FN, som har satt upp en egen förvaltning, Unataet. Sverige och övriga EU-länder ger stöd till Unataets verksamhet. Under hösten 1999 bidrog Sverige med bortåt 32 miljoner kronor till humanitära aktioner, samt med personal till bl.a. FN:s civilpolisstyrka, till FN:s katastroforgan OCHA och till Unataets militära stab.

Sverige bidrar också på östtimoresisk begäran genom institutionen för freds- och konfliktforskning vid Uppsala universitet till det försoningsarbete som inletts.

Med detta anser utskottet motionerna 1999/2000:632 (mp, s, m, v, kd, c, fp) yrkande 5 och 1999/2000:U644 (fp) yrkande 4 besvarade.

Utskottet har inhämtat att Sverige genom FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna givit stöd till en internationell kommission för att utreda övergreppen mot östtimoreserna efter folkomröstningen.

Från svensk sida ses det som positivt att den indonesiska regeringen också tillsatt en egen utredning, som till en del arbetar ihop med den internationella undersökningen. Också från högsta indonesiska sida har det framhållits att de ansvariga skall ställas inför rätta. Ännu har inte någon av utredningarna kommit så långt i sitt arbete att man kan se vilka de juridiska konsekvenserna kan bli. Från svensk sida finns det anledning att följa utvecklingen.

Med detta anser utskottet motion 1999/2000:U644 (fp) yrkande 6 besvarad.

18. Filippinerna

I motion 1999/2000:U652 (v) konstateras att Filippinerna är ett höglöneland om man jämför med länder i Sydostasien som Vietnam, Kina och Indonesien. Även om Filippinerna efter diktatorn Marcos fall på mycket formella grunder betraktas som en demokrati är demokratiska och fackliga rättigheter ytterst begränsade.

Brotten mot mänskliga rättigheter i Filippinerna är både grova och omfattande. Rättssäkerheten i landet är dålig. Motionärerna kräver att en delegation med företrädare för olika oberoende organisationer besöker Filippinerna och undersöker förhållandena vad gäller de mänskliga rättigheter i landet (*yrkande 1*).

Det är välkänt att filippinska kvinnor ofta utnyttjas som billig arbetskraft i andra länder. Det förekommer även en utbredd handel med filippinska kvinnor till bl.a. Sverige. Det finns ett system med s.k. mail-order brides som går ut på att män beställer kvinnor för giftermål. Inte sällan hamnar dessa kvinnor i dåliga äktenskap som slutar med misshandel och andra övergrepp, och det är därför av vikt att kartlägga hur utbredd handeln med filippinska kvinnor är (*yrkande 3*).

Utskottets överväganden

De senaste decenniernas demokratiutveckling i Asien har beskrivits som långsammare än i resten av världen. Störst utbredning har demokratin i Sydostasien samtidigt som situationen för jämställdhet och förverkligande av sociala och ekonomiska rättigheter är svagast där. Från och med mitten av 1980-talet har demokratin gjort framsteg och respekten för de mänskliga rättigheterna påtagligt förbättrats bl.a. i Filippinerna. Den ekonomiska krisen har påskyndat ekonomiska och politiska reformer med effekter på demokratin. MR-organisationer tillåts verka fritt i landet. Detta till trots är läget långt ifrån tillfredsställande på flera områden. År 1999 började dödsstraffet åter tillämpas. De MR-problem som för närvarande uppmärksammas mest är konflikter om markanvändning, vilka beror på en kraftig ökning av antalet människor som tvingas flytta för att bereda väg för utbyggnad av infrastruktur och kommersiella aktiviteter. Regeringen söker lösa dessa konflikter genom s.k. relokaliseringsprogram, som dock utsatts för kritik. Det svaga rättsväsendet förblir ett kroniskt problem.

Utskottet kan konstatera att det i dag förekommer ett brett utbyte mellan svenska och filippinska frivilligorganisationer på en rad områden. 1998

erhöll ett tjugotal svenska organisationer stöd uppgående till närmare 7,8 miljoner kronor för samarbete med filippinska motparter. Bland svenska organisationer med aktiviteter i Filippinerna finns bl.a. företrädare för kyrkan och fackföreningsrörelsen. Från officiell filippinsk sida finns en öppenhet gentemot dessa frivilligorganisationer, och inga restriktioner finns för utländska eller inhemska frivilligorganisationer att verka i Filippinerna.

Med detta anser utskottet motion 1999/2000:U652 (v) yrkande 1 besvarad.

Utskottet konstaterar att Sverige sedan länge är aktivt i arbetet på att motverka alla former av människohandel. Regeringens proposition om uppehållstillstånd på grund av anknytning (prop. 1999/2000:43), syftar bl.a. till att förhindra människohandel och att stärka utländska kvinnors skydd mot kränkningar, genom grundligare utredningar inför beslut om uppehållstillstånd.

Rikspolisstyrelsen gavs 1997 i uppdrag att vara s.k. nationell rapportör till EU om frågor rörande handel med kvinnor, s.k. trafficking. I detta arbete samarbetar RPS med berörda frivilligorganisationer. I RPS rapport (juni 1999) förekommer inga uppgifter som tyder på att handel med kvinnor från Filippinerna förekommer i någon större omfattning. Rapporten berör dock inte den mer svårkontrollerade förekomsten av s.k. mail-order-brides.

Handeln i vid mening med filippinska kvinnor till andra länder är ett problem som uppmärksammas såväl av Filippinerna som av EU-länderna. Från filippinsk sida görs ansträngningar för att motverka kvinnohandel (trafficking). Landet har en lag mot "mail-order-brides", och det filippinska parlamentet behandlar för närvarande ett lagförslag som syftar till att täppa till tidigare luckor i lagstiftningen om kvinnohandel. EU-parlamentets kvinnoutskott genomförde nyligen en hearing om kvinnohandel och kommer under våren att lägga fram ett betänkande i frågan.

Med detta anser utskottet motion 1999/2000:U652 (v) yrkande 3 besvarad.

19. Kina

MR-situationen

I motion 1999/2000:U639 (kd) konstaterar motionärerna att det är djupt beklagligt att de flesta länder inte kunnat enas om att fördöma Kina trots att övertrampen mot de mänskliga rättigheterna varit flagranta årtionde efter årtionde. MR-situationen i Kina är fortfarande allvarlig. Positivt är att Kina har undertecknat de två konventionerna om mänskliga rättigheter och inlett en dialog med omvärlden på området. Samtidigt döms ett stort antal personer till döden varje år och förtrycket i Tibet fortsätter.

Människorättsaktivister och demokratiförkämpar i Kina förföljs och döms alltjämt till långvariga och nedbrytande frihetsberövanden. Ett stöd till demokratisk utveckling i Folkrepubliken Kina inklusive Hongkong måste därför utformas inom ramen för en konsekvent, sammanhållen och uthållig strategi.

Kristdemokraterna menar i *yrkande 1* att världens regeringar inte borde ge sig till tåls med mindre än att den kinesiska regeringen ger en full redogö-

relse för vad som hände, släpper alla som fortfarande sitter i fängelse och ger kompensation till familjer där familjemedlemmar fick sätta livet till. Motionärerna kräver att den svenska regeringen driver denna fråga i EU och i FN-sammanhang. Vidare begärs, i *yrkande 2*, att den svenska regeringen aktivt stödjer efterforskning av sju namngivna kinesiska kyrkoledare och i *yrkande 3* att Sverige och EU gemensamt skall kräva att Kina lever upp till de konventioner om mänskliga rättigheter som landet har undertecknat.

Motionärerna bakom motion 1999/2000:U643 (*fp*) menar att det är viktigt för Folkrepubliken Kina och för resten av världssamfundet att Kina blir medlem i WTO. Kina måste emellertid uppfylla de grundläggande medlemsvillkoren på samma sätt som gäller för andra medlemmar, och ökat samarbete inom handelsområdet måste knytas till ovillkorliga krav på demokratisk utveckling och respekt för mänskliga rättigheter samt folkrättsliga regler för fredlig samlevnad.

Enligt *yrkande 13* bör Sverige inom ramen för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik verka för en samlad och effektiv politik för att främja demokrati och mänskliga rättigheter i Folkrepubliken Kina. Det bör ske i samarbete med USA och andra ledande demokratiska stater.

Utskottets överväganden

Bristerna i fråga om mänskliga rättigheter i Kina är betydande och kommer inte att kunna avhjälpas så länge Kina förblir en enpartistat som inte tolererar politisk opposition och en fri press. Utskottet konstaterar att trots att Kina undertecknade viktiga MR-konventioner 1997 och 1998 så skärptes situationen för olika religiösa grupper under 1999 och myndigheterna genomförde bl.a. omfattande arresteringar av anhängare till Falun gong-rörelsen. Amnesty Internationals rapport från 1999 konstaterar: ”Även under 1998 hölls mer än 200.000 människor fängslade enligt administrativt beslut utan rättslig prövning i arbetsläger för omskolning genom arbete.”

Användningen av dödsstraffet är högst i världen och rättssäkerheten har stora brister. För individen har dock reformpolitiken och den avideologisering som skett inneburit ett vidgat personligt handlingsutrymme när partiet inte längre styr den dagliga tillvaron. Hög prioritet ges åt lagstiftning och administrativa reformer, och stora insatser har gjorts för att reformera och modernisera rättsväsendet. De internationella kommersiella och politiska kontakterna samt samarbetet med FN:s MR-mekanismer har påskyndat denna process. Enligt Amnesty International har antalet bekräftade avrättningar under de senaste två åren legat på en konstant nivå av ca 1 800 personer om året.

Amnesty och andra människorättsorganisationer anser att det finns många personer som ännu avtjänar långa straff efter händelserna på Himmelska fridens torg. Utskottet menar att Sverige, under de tio år som gått sedan massakern ägde rum vid Himmelska fridens torg, vid upprepade tillfällen protesterat mot övergreppen och krävt frigivning av de personer som fängslats på grund av sitt deltagande i demonstrationerna och de som i andra sammanhang fängslats för sina åsikters skull.

Samtidigt uppvisar utvecklingen under de senaste åren även vissa positiva tecken. Till dessa hör att Kina 1998 undertecknade FN:s konvention om politiska och medborgerliga rättigheter. Året innan undertecknade Kina konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter. Vidare har vissa juridiska reformer som stärkt den enskildes rättsliga ställning genomförts. IT-revolutionen medför en oundviklig uppluckring av censuren, trots att detta motarbetas av de kinesiska myndigheterna.

Den svenska regeringen fortsätter att bevaka situationen vad gäller de mänskliga rättigheterna i Kina och att i olika sammanhang föra en kritisk dialog med den kinesiska regeringen i dessa frågor. Den svenska inställningen söker kombinera en kraftfull kritik mot övergreppen med påverkan genom dialog, expertutbyten och biståndssamarbete, som t.ex. Raoul Wallenberginstitutets kurs- och utbildningsverksamhet.

Inom EU förs regelbundet en dialog med Kina om mänskliga rättigheter och efterlevnaden av de internationella konventionerna. Inom ramen för den dialog som från svensk sida och i EU förs med Kina överlämnas även aktuella listor med namn på de personer som fängslats för sin övertygelses skull.

Med detta anser utskottet motionerna 1999/2000:U639 (kd) yrkandena 1–3 och 1999/2000:U643 (fp) yrkande 13 besvarade.

Tibet

I motion 1999/2000:U614 (s) konstateras att Tibet är ett land som sedan 1950 är ockuperat av Kina. 1 216 politiska fångar fanns dokumenterade i januari 1998, siffran har med mycket stor sannolikhet ökat sedan dess. Över åren har 1,2 miljoner tibetaner direkt eller indirekt avlidit på grund av ockupationen. Tibets naturresurser är plundrade och mycket hårda regler för barnbegränsning har införts trots den låga natalitet i Tibet. Tvångssteriliseringar och tvångsaborter förekommer.

Motionärerna menar att Sverige aktivt bör arbeta för att de mänskliga rättigheterna i Tibet skall respekteras. Sverige bör ge stöd till de fredsinitiativ som har presenterats och som innebär att man skall verka för att Tibet blir ett demilitariserat land. Krav ställs också på att Kina överger den befolkningspolitik som i realiteten hotar det tibetanska folkets existens och att regeringen verkar för att Tibets miljö skyddas. Vidare krävs att Kina upphör med produktion av kärnvapen och dumpning av kärnavfall i Tibet samt att regeringen verkar för att seriösa förhandlingar inleds om Tibets framtida status och de tibetanska och kinesiska folkens inbördes relationer.

I flerpartimotion 1999/2000:U621 (v, kd, c, fp, mp) konstateras att det på många håll i världen förekommer ett uppenbart missbruk av nationell säkerhetslagstiftning för att tysta olikfärdiga och politiska motståndare. Kina undertecknade i oktober 1998 FN:s konvention om medborgerliga och mänskliga rättigheter. Trots detta fortsätter brotten mot de mänskliga rättigheterna i landet.

Övergreppen måste påtalas i dialogen med Kina. MR-brotten mot befolkningen i Tibet måste ingå som en viktig del av denna dialog. Allt annat än ett kraftfullt agerande från världens regeringar är ett tyst medgivande att de

kinesiska ledarna kan fortsätta att bryta sina löften och vägra att respektera de mänskliga rättigheterna. Motionärerna menar i *yrkande 7* att Sverige i samband med EU:s dialog med Kina skall verka för en kritisk och vaksam hållning när det gäller de mänskliga rättigheterna och därvid särskilt granska de kinesiska myndigheternas uppträdande i Tibet.

I motion *1999/2000:U631 (mp)* konstateras att Kina 1950 invaderade och ockuperade Tibet utan förvarning i syfte att införliva landet i Folkrepubliken Kina och ”befria” det från då rådande samhällssystem. 1959 tvingades Dalai lama att fly till Indien, där en exilregering upprättades.

Motionärerna menar att det är viktigt att Sverige genom FN verkar för att få till stånd villkorlösa förhandlingar mellan Dalai lama och den kinesiska ledningen. FN bör utse en särskild representant för att hjälpa till med att få i gång en fredsprocess.

I motion *1999/2000:U643 (fp)* konstateras att ursprungsbefolkningen i Tibet och Xinjiang i västra Kina ställer allt större krav på självbestämmande. Problemet för regionernas ursprungsbefolkning är att det kinesiska inslaget hela tiden ökar, och därmed försämras långsamt förutsättningarna för självständighet. Under det senaste året har de kinesiska myndigheterna vid upprepade tillfällen slagit till mot oppositionella i Xinjiang.

Motionärerna kräver i *yrkande 3* att Beijing bör uppmuntras att ge regionerna långtgående självbestämmande, upprätthålla respekt för mänskliga rättigheter samt skapa förutsättningar för att vårda och utveckla kulturella särdrag utan att riskera hot eller förföljelser.

Utskottets överväganden

Utskottet menar att situationen beträffande de mänskliga rättigheterna i Kina fortfarande är mycket otillfredsställande. Det kommunistiska partiet behåller sitt monopol över den politiska och administrativa makten och ett stort antal dissidenter hålls sedan ett flertal år i fängelse utan rättegång. I regioner med etniska minoriteter, såsom Tibet och Xingjiang, är det politiska förtrycket särskilt hårt och övergrepp från myndigheterna vanligt förekommande.

Utskottet menar att det är viktigt att Sverige verkar för att få till stånd villkorlösa förhandlingar mellan den tibetanska exilregeringen och den kinesiska ledningen.

Med detta anser utskottet motionerna 1999/2000:U614 (s) och 1999/2000:U631 (mp) besvarade.

I motion *1999/2000:U621 (v, kd, c, fp, mp)* *yrkande 7* anføres att Sverige när det gäller EU:s dialog måste vara kritiskt och vaksamt vad gäller MR-situationen i Kina och de kinesiska myndigheternas uppträdande i Tibet.

Utskottet konstaterar att regeringen både bilateralt med Kina och inom EU tagit upp frågan om respekt för de mänskliga rättigheterna. Därvidlag har Sverige och EU betonat betydelsen av att hålla en levande dialog, inte minst för att främja Kinas närmande till det internationella regelverket för mänskliga rättigheter och dess uppföljningsmekanismer. Inom ramen för dialogen besökte under det gångna året EU:s trojka Kina, inklusive Tibet, för att un-

dersöka och diskutera MR-situationen. Kina har också, med undertecknandet av FN:s två grundläggande konventioner och genom att bjuda in FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter, tagit viktiga steg framåt. Fortfarande har dock ingen ratificering skett av konventionerna. Det är också viktigt att högkommissariens Robinsons besök kan följas upp av FN:s specialrapportörer. Det bör samtidigt framhållas att Sverige i dialogen med Kina framför kritik när sådan är påkallad. Situationen beträffande de mänskliga rättigheterna måste vidare ligga till grund för EU:s agerande i förhållande till Kina i FN:s MR-kommission, och utskottet konstaterar att svenska ansträngningar har gjorts för att få upp situationen i Kina på dagordningen både i EU och i MR-kommissionen.

Med detta anser utskottet motion 1999/2000:U621 (v, kd, c, fp, mp) yrkande 7 besvarad.

Provinserna Tibet och Xingjiang har bågge ställning som autonoma regioner i Folkrepubliken Kina. Utskottet konstaterar att regeringen i såväl bilaterala som multilaterala sammanhang har understrukt den vikt Sverige fäster vid att den formella autonomi ges ett reellt innehåll, som ger folken i dessa områden inflytande över sina egna angelägenheter. I den kontinuerliga dialogen med Kina har också kränkningar av den tibetanska befolkningens mänskliga rättigheter påtalats.

Med detta anser utskottet motion 1999/2000:U643 (fp) yrkande 3 besvarad.

Hongkong

I motion 1999/2000:U643 (fp) konstateras att stor osäkerhet råder om hur Folkrepubliken Kina framöver kommer att behandla Hongkong och dess innevånare.

I en dom i Hongkongs högsta domstol i slutet av 1998 fastställdes rätten för barn till fastlandskineser som har bosättning i Hongkong att få invandra dit. I början av 1999 upphävdes domen genom ett beslut i den kinesiska Folkkongressen. Beslutet innebär ett allvarligt ingrepp i Hongkongs självständiga jurisdiktion. Det kan komma att få effekter också på omvärldens fortsatta investeringsbenägenhet i Hongkong, när man inte längre kan lita på det rättsliga systemets hållfasthet och oberoende. Motionärerna menar i *yrkande 4* att det internationella stödet till den demokratiska oppositionen i Hongkong måste vara uthålligt.

Utskottets överväganden

Den folkrättsliga grunden för Hongkongs nuvarande politiska, juridiska och ekonomiska system är överenskommelsen mellan Kina och Storbritannien från 1984 – den s.k. Joint Declaration. Kinas nationella folkkongress antog 1991 även den s.k. Basic Law, som reglerar Hongkongs ställning. Utskottet förutsätter att Kina infriar löftet ”ett land, två system”, dvs. Hongkong ges en fortsatt ekonomisk särställning och en betydande grad av självbestämmande. Däremot invände den kinesiska regeringen starkt mot de demokratiska re-

former som genomfördes i Hongkong efter 1984, och dessa har också avskaffats efter övergången till kinesiskt styre. Utskottet har vid flera tidigare tillfällen, senast i betänkande 1997/98:UU17, konstaterat att det finns anledning att noga följa utvecklingen i Hongkong. Utskottet noterar vidare att Sverige enskilt och inom EU vid upprepade tillfällen betonat vikten av att Hongkong tillåts fortleva som rättssamhälle med garantier för medborgarnas fri- och rättigheter samt betydelsen av att Hongkong åtnjuter den höga grad av autonomi som fastslagits i den internationella överenskommelsen mellan Kina och Storbritannien och i den kinesiska Basic Law. Utskottet utgår från att regeringen även fortsättningsvis noga bevakar utvecklingen vad gäller demokrati samt de medborgerliga fri- och rättigheterna i Hongkong.

Med detta anser utskottet motion 1999/2000:U643 (fp) yrkande 4 besvarad.

Taiwan

Motion 1999/2000:U301 (m) betecknar Taiwans ställning i världen som unik. Landet, som har ca 22 miljoner invånare, är de facto en stat med full kontroll över sitt territorium sedan åtminstone år 1949 (och daterar sig självt från år 1912). Taiwan har erkänts diplomatiskt av ett trettio-tal stater, medan flertalet länder föredragit att ge sitt erkännande åt den kommunistiska Folkrepubliken Kina.

Motionärerna menar att det är orimligt att Taiwan – en av världens främsta ekonomiska aktörer, ett folkrikt land och en av Asiens främsta demokratier – står utanför FN. I *yrkande 1* framhålls att Sverige i FN bör verka för inlemmandet av Taiwan i det internationella samarbetet.

Även om formella diplomatiska relationer inte finns mellan Taiwan och Sverige har det inte minst av praktiska skäl varit nödvändigt att ha permanenta kontakter mellan våra två länder. Exportrådets kontor i Taipei har en status på hög nivå med skattefrihet och viseringsrätt likvärdig den som ges diplomatiska representationer. Motsvarande uppgifter fullgörs i Sverige av Taiwans representationskontor i Stockholm. Med tanke på de omfattande förbindelserna mellan Sverige och Taiwan anför motionärerna i *yrkande 2* att Taiwans kontor i Stockholm bör ges samma behandling som andra utländska beskickningar.

Motionärerna anser i *yrkande 3* att det behövs ett dubbelbeskattningsavtal med Taiwan, inte minst för att underlätta för de svenska företag som är verksamma där och för de taiwanesiska företag som är intresserade av att investera i Sverige. Vidare anføres i *yrkande 4* att Sverige i EU aktivt bör verka för att förhandlingarna om Taiwans medlemskap i WTO snarast slutförs.

I motion 1999/2000:U601 (m) konstateras att Taiwan i många avseenden har varit en stabiliserande faktor i Asien och att Taiwan är en stat med flerpartisystem och en fullt utvecklad demokrati.

Motionärerna menar att det måste finnas en beredskap att göra nya markeringar vad gäller Sveriges Kinapolitik och att detta bör omfatta en generösare behandling av Taiwans representation i Sverige.

I motion 1999/2000:U619 (fp) liksom i motion 1999/2000:U645 (fp) framhålls att Taiwan är en av Asiens starkaste demokratier. Sedan demokratin successivt infördes 1986 och framåt, har landet visat att det är ett bra exempel på hur en demokratisering kan ske i praktiken. I mars nästa år hålls det andra presidentvalet. Den ekonomiska utvecklingen har varit mycket stark och Taiwan är numer en av världens rikare länder. Motionärerna menar att alltsedan FN och världens demokratier böjde sig för Kina 1971 och uteslöt Taiwan ur FN-gemenskapen, har landet systematiskt trakasserats av sin stora granne.

Taiwan har det högsta antalet företag per invånare i världen, cirka ett företag på arton medborgare. 40 % av Taiwans näringsliv består av högteknologiska företag, som gör stora investeringar utomlands. När de söker investeringstillfällen söker de sig till länder som Sverige som en naturlig ingång till den nordiska marknaden. Svenska företag gör också stora investeringar i Taiwan. Många företag som vill in på Kinamarknaden väljer med fördel Taiwan som bas. Motionärerna menar i 1999/2000:U619 (fp) yrkande 1 liksom i motion 1999/2000:U645 (fp) yrkande 1 att för att öka möjligheterna till ett större handelsutbyte mellan Sverige och Taiwan är det viktigt att ett dubbelbeskattningsavtal mellan länderna kommer till.

Även om de formella diplomatiska relationerna inte finns mellan Taiwan och Sverige har det varit nödvändigt att ha permanenta kontakter mellan de två länderna. Exportrådets kontor i Taipei har många av en ambassads funktioner och har skattefrihet likvärdig diplomatiska representationers. Motsvarande uppgifter fullgörs i Sverige av Taiwans representationskontor i Stockholm. Det finns ingen anledning till att Sverige skall behandla Taiwans representationskontor och dess personal annorlunda än vad andra länder i EU gör, därför bör Taiwans representationskontor i Stockholm, vad avser mervärdesskatt och punktskatter, jämföras med "utländsk beskickning" (1999/2000:U619 (fp) och 1999/2000:U645 (fp) yrkande 2).

I motion 1999/2000:U643 (fp) yrkande 5 framförs att det är medborgarna i Taiwan som själva måste få avgöra om de vill bli en del av Folkrepubliken eller om de föredrar fortsatt självständighet. Under de senaste årtiondena har demokratin i Taiwan befästs, och de fria val som hållits sedan 1996 gör Taiwan till exempel för Asiens många diktaturer. Motionärerna menar i yrkande 6 att Sverige inom EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik bör verka för att frågan om Taiwans representation i FN utreds. En sådan utredning bör också avse frågan om Taiwans representation i FN:s underorgan (yrkande 7).

Folkpartiet menar att Sverige bör utveckla sina bilaterala förbindelser med Taiwan. I yrkande 8 krävs därför att Taiwans representationskontor i Stockholm ges diplomatisk skattefrihet. Vidare föreslås i yrkande 9 att den svenska representationen i Taipei förstärks och i yrkande 10 att Sverige bör verka för att EU öppnar ett informationskontor i Taipei. Motionärerna menar vidare i yrkande 11 att det inte finns någon anledning att neka medborgare från Taiwan inresa i Sverige.

På området utbildning och forskning har det skett en tillväxt i utbytet mellan Taiwan och Sverige. Företrädare för Taiwans utbildningsväsende har varit

positiva till att ta emot fler svenska studenter. Att öka utbytet mellan studenter från Sverige och Taiwan måste därför bli en viktig del i en genomtänkt svensk Asienstrategi anser motionärerna bakom motion 1999/2000:U619 (fp) yrkande 3 liksom i motion 1999/2000:U645 (fp) yrkande 3.

Utskottets överväganden

Det har skett en genomgripande förändring i demokratisk riktning i Taiwan under de senaste åren. Alla politiska ledare i Taiwan är numera utsedda i fria demokratiska val. Sverige har ett omfattande utbyte med Taiwan på många områden. Handeln är betydande och många svenska företag har gjort investeringar i Taiwan. Det finns också mycket som tyder på att fler taiwanesiska företag kan komma att etablera sig i Sverige.

Utskottet ser positivt på denna utveckling och har vid flera tillfällen uttryckt sitt stöd för den demokratiska utvecklingen på Taiwan. Även om det finns restriktioner i det officiella umgänget med Taiwan, förekommer breda kontakter och utbyte i både riktningarna. Ett väl utbyggt kontaktnät med Taiwan stärker förutsättningarna att stå som ett demokratiskt föredöme i hela regionen, särskilt i förhållande till Folkrepubliken Kina.

Det kinesiska Inre kabinettet (State Council) har i den senaste s.k. vitboken om Taiwan deklarerat att om Taiwans myndigheter vägrar gå med på förhandlingar om återförening tvingas den kinesiska ledningen vidta alla tänkbara åtgärder inklusive bruk av maktmedel.

Utskottet tar generellt avstånd från militära hot som påtryckningsmedel, och i detta sammanhang militära hot mellan Folkrepubliken Kina och Taiwan, på samma sätt som utskottet generellt tar avstånd från våld. Utskottet har tidigare uttryckt sitt stöd för den demokratiska utvecklingen på Taiwan och konstaterar att Sverige reagerat kraftigt mot att Folkrepubliken Kina använder militära hot som påtryckningsmedel i konflikten med Taiwan. Taiwans framtida status är en fråga som måste lösas på fredlig och demokratisk väg, dvs. med beaktande av folkviljan.

Med detta anser utskottet motion 1999/2000:U643 (fp) yrkande 5 besvarad.

Utskottet har tidigare behandlat yrkanden om Taiwans medlemskap i FN, senast i betänkande 1997/98:UU17 varvid anfördes:

Medlemskap i FN behandlas av Sverige enligt universalitetsprincipen; suveräna stater som Sverige erkänner anses ha rätt att ansluta sig till FN och dess organ. I enlighet med FN:s stadgar upptas nya medlemmar i FN genom beslut i generalförsamlingen efter beredning i och på rekommendation av säkerhetsrådet. Ett flertal stater satte sig emot ett förslag att föra upp frågan om Taiwans ställning på generalförsamlingens dagordning hösten 1993.

Sedan 1993 har ytterligare försök att föra upp frågan om Taiwans ställning på generalförsamlingens dagordning misslyckats. Ett gemensamt initiativ togs 1995 av tjugotalet länder som då erkände Taiwan och hade diplomatiska förbindelser med landet. Dessa var ett antal länder huvudsakligen i Centralamerika, Karibien och Afrika; bl.a. Guatemala, Nicaragua, Panama, Dominikanska republiken, Centralafrikanska republiken och Swaziland.

Utskottet konstaterar att Sverige inte erkänner Taiwan som en suverän stat. Den svenska ett-Kina-politiken är klar och tydlig. Sedan 1971 är Folkrepubliken Kina innehavare av den Kina tillhöriga platsen i FN.

Utskottet anser att det är positivt att Taiwan har utvecklade kontakter med olika länder, inklusive med Folkrepubliken Kina. Utskottet ser också, som nämnts, positivt på den demokratiska utveckling som skett i Taiwan. Med hänvisning till vad ovan anförts samt till tidigare uttalanden av utskottet framstår det som klart att det inte är motiverat att agera för Taiwans medlemskap i FN.

Utskottet vidhåller denna uppfattning och avstyrker därmed motion 1999/2000:U643 (fp) yrkande 6 samt anser motionerna 1999/2000:U301 (m) yrkande 1 och 1999/2000:U643 (fp) yrkande 7 besvarade.

I enlighet med Wienkonventionen om diplomatiska förbindelser beviljar Sverige med stöd av bl.a. lagen om immunitet och privilegier i vissa fall utländska diplomatiska beskickningar i Sverige immunitet och privilegier. Sverige och Taiwan har inte upprättat diplomatiska förbindelser, och Taiwan kan således inte ha en diplomatisk beskickning i Sverige. Med nuvarande lagstiftning är det därför omöjligt att tillmötesgå kravet på skattebefrielse för Taiwans handelskontor i Stockholm. I motionen hänvisas till att personalen vid det svenska Exportrådskontoret i Taipei åtnjuter skattebefrielse. Sverige tillämpar dock inte reciprocitetsprincipen för behandlingen av utländsk representation. Det är således inte heller möjligt att av reciprocitetsskäl bevilja Taiwankontoret skattebefrielse.

Utskottet avstyrker motion 1999/2000:U643 (fp) yrkande 8 samt anser motionerna 1999/2000:U301 (m) yrkande 2 och 1999/2000:U601 (m) samt 1999/2000:U619 (fp) yrkande 2 och 1999/2000:U645 (fp) yrkande 2 besvarade med vad utskottet anför.

Utskottet konstaterar att eftersom Sverige inte har mellanstatliga förbindelser med Taiwan kan inte något dubbelbeskattningsavtal ingås. Ett dubbelbeskattningsavtal har nyligen förnyats mellan Kina och Sverige. Det avtalet gäller inte Taiwan då det förutsätter att staten i fråga (i detta fall Kina) har fullständig kontroll över territoriet där beskattningen skall äga rum.

Det finns stater, t.ex. Australien och Nya Zeeland, som utan att ingå folkrättsligt bindande avtal har uppnått arrangemang med taiwanesiska motparter för att undvika dubbelbeskattning. Hittills har dock inget EU-land gjort detta. Regeringen arbetar med frågan att finna en praktisk och tekniskt tillfredsställande lösning på de problem som dubbelbeskattning och kapitalflykt innebär och följer noga utvecklingen. Diskussioner förs av Sverige (och EU-länderna) med Taiwan om ett dubbelbeskattningsavtal som, när det kommer till stånd, sluts med "ekonomin" eller "tullområdet" Taiwan.

Med detta anser utskottet motionerna 1999/2000:U301 (m) yrkande 3 samt 1999/2000:U619 (fp) yrkande 1 och 1999/2000:U645 (fp) yrkande 1 besvarade.

Utskottet har inhämtat att det för närvarande inte är aktuellt att förstärka bemanningen på Exportrådskontoret i Taipei. Inom EU har upprättandet av ett representationskontor i Taipei diskuterats men något beslut att öppna ett sådant kontor har inte fattats. Utskottet konstaterar också att Sverige, liksom de andra medlemsländerna i EU, stöder det särskilda tullområdet Taiwans medlemsansökan till WTO.

För medborgare från Taiwan gäller samma viseringsregler som för andra viseringspliktiga.

Med avstyrkande av motion 1999/2000:U643 (fp) yrkandena 9–11 besvaras motion 1999/2000:U301 (m) yrkande 4 med vad utskottet anfört.

Utskottet menar att ett ökat utbyte mellan svenska och taiwanesiska högskolor och universitet är positivt och bör uppmuntras. Denna syn har även framförts i den svenska Asienstrategi som fastställdes 1999.

Med detta anser utskottet motionerna 1999/2000:U619 (fp) yrkande 3 samt 1999/2000:U645 (fp) yrkande 3 besvarade.

20. Mexiko

I motion 1999/2000:U608 (v) pekar Vänsterpartiet på Amnestys senaste årsrapport om Mexiko, enligt vilken en rad kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer. Vidare finns inskränkningar av de demokratiska fri- och rättigheterna. Amnesty beskriver också två enskilda fall av godtyckliga gripanden och tortyr. I *yrkande 1* krävs att Sverige agerar i internationella sammanhang för att uppmärksamma brott mot mänskliga rättigheter i Mexiko. Vänsterpartiet tar också upp situationen i Chiapas, där fredsförhandlingarna mellan regeringen och befrielseörelsen EZLN gått i stå. Motionärerna anser i *yrkande 2* att Sverige för den mexikanska regeringen bör understryka vikten av att förhandlingarna med EZLN återupptas.

Utskottets överväganden

Mexikos lagar ger ett gott skydd åt de mänskliga fri- och rättigheterna, vilka också respekteras i stort. Övergrepp rapporteras dock i många enskilda fall, särskilt från delstaterna Guerrero, Oaxaca och Chiapas där regeringen konfronteras med väpnade gerillagrupper. Vidare förekommer att polis och militär begår olaga frihetsberövanden, misshandel och tortyr, vilket sällan bestraffas. Korruption inom rättssystemet är ett annat problem.

I motion 1999/2000:U608 (v) yrkandena 1 och 2 framförs krav på att Sverige i internationella sammanhang skall uppmärksamma MR-brott som begås i Mexiko, och att regeringen skall betona för Mexikos regering vikten av att fredsförhandlingarna med EZLN-gerillan i Chiapas återupptas.

Under den resa till Nordamerika som utskottet gjorde i september 1999 fick en del av utskottet tillfälle att närmare studera situationen i Chiapas, dels genom samtal i Mexiko City, dels genom ett besök i delstaten. Även situationen generellt i Mexiko diskuterades med representanter för Mexikos regering och parlament, som visade öppenhet och en tydlig vilja att föra ett sam-

tal både om MR-situationen och konflikten i Chiapas. Vid de samtal som utskottet höll framkom tydligt vilken stor betydelse Mexiko fäster vid relationen med EU, och att man betraktar mänskliga rättigheter som en viktig del i den fortgående dialogen.

Mexiko samarbetar med FN:s institutioner för mänskliga rättigheter och ingick nyligen en överenskommelse om tekniskt samarbete.

Utskottet instämmer i motionärens oro över de MR-kränkningar som fortsätter att begås i Mexiko. Inte minst under förra årets besök har utskottet kunnat konstatera att Sverige av mexikanska företrädare uppfattas som pådrivande i EU och FN när det gäller mänskliga rättigheter. Utskottet hoppas genom sitt besök och samtal i Mexiko ha bidragit till den fortgående MR-dialogen med Mexiko. Det är av stor vikt att Sverige fortsätter detta arbete i andra sammanhang.

Utskottets besök i Chiapas gav den viktiga insikten att Chiapaskonflikten har fler bottenar än vad som vanligen framkommer i medierna. Konflikten är begränsad till en del av delstaten, och gerillan EZLN har inte stöd hos majoriteten av ursprungsbefolkningen. Delstaten Chiapas har länge varit eftersatt av den centrala makten, och ursprungsbefolkningen har varit – och är fortfarande – utsatt för diskriminering. Utbrottet av det väpnade upproret 1994, och det genomslag det fick i internationella medier, har dock föranlett den mexikanska regeringen att satsa stora resurser på att utveckla den potentiellt rika regionen. Efter de inledande tio dagarnas militära strider har regeringen i Mexiko City också gjort stora ansträngningar för att nå en förhandlingslösning. Genom det s.k. San Andrés-avtalet nåddes en övergripande överenskommelse. Tvisten har gällt hur avtalet skall omsättas i mexikansk lag. I dagsläget är det gerillan EZLN som inte inställer sig vid förhandlingsbordet. Utskottet tog vid sitt besök tillfället i akt att framföra nödvändigheten av att konflikter löses med fredliga medel. Utskottet förutsätter att regeringen fortsätter att framföra detta budskap, både i den bilaterala relationen och i internationella sammanhang.

Med vad som ovan anförts anses motion 1999/2000:U608 (v) yrkandena 1 och 2 vara besvarad.

21. Kuba

Vänsterpartiet anser i motion 1999/2000:U611 (v) yrkande 1 att den ekonomiska blockad som USA under de senaste decennierna utsatt Kuba för har fått svåra konsekvenser för landets befolkning. Blockaden har också motverkat en demokratisk utveckling i landet. Sverige bör därför agera för att USA avbryter blockaden mot Kuba. Regeringen bör vidare underlätta och stimulera utökade kontakter med olika delar av det kubanska samhällslivet (yrkande 3). Ökad kontakt med omvärlden kan bidra till att bryta Kubas politiska och ekonomiska isolering, och enskilda organisationer skulle kunna bidra till att förbättra den sociala situationen i landet.

I motion 1999/2000:U618 (fp) menar Folkpartiet att Kubas befolkning är utsatt för ett målmedvetet och systematiskt förtryck av Castroregimen. Amnesty uppskattar att det finns 350 politiska fångar i landet. Motionärerna

kräver i *yrkande 1* att regeringen i högre grad uppmärksammar den bristande respekten för de mänskliga rättigheterna i Kuba. I *yrkande 2* fäster motionärerna uppmärksamhet på den ökande användningen av dödsstraffet i Kuba. Regeringen bör uttala sin oro över detta och vädja till den kubanska regimen att omgående införa ett moratorium på verkställandet av dödsstraffet.

Sedan 1990-talets början har det vuxit fram en organiserad demokrati rörelse i Kuba, vilken omfattar flera politiska partier. Regimen har dock reagerat med ökad förföljelse mot de demokratiska krafterna. Motionärerna anser i *yrkande 3* att regeringen bör göra ansträngningar för att demokrati rörelsen i Kuba uppmärksammas, t.ex. genom att utrikesministern besöker landet och öppet träffar dess företrädare. Folkpartiet framhåller i *yrkande 5* att EU i sin relation med Kuba ställt hårda krav på förbättringar av respekten för de mänskliga rättigheterna. Som ordförande i EU bör Sverige fortsätta denna politik och även verka för att unionen uttalar öppet stöd till Kubas demokrati rörelse.

Utskottets överväganden

Samstämmiga uppgifter från internationella MR-organisationer, FN:s särskilde rapportör m.fl. ger vid handen att situationen beträffande de mänskliga rättigheterna i Kuba fortsätter att vara allvarlig. Hundratals politiska fångar sitter fängslade, och många andra olikvärdigt förföljs på andra sätt. Den politiska makten är koncentrerad till president Fidel Castro, vars regim inte respekterar grundläggande demokratiska fri- och rättigheter såsom yttrande- och föreningsfrihet. De små oberoende MR-grupper som finns i landet arbetar illegalt och under kontroll av den kubanska säkerhetstjänsten. Under det senaste året har lagarna mot regimkritisk verksamhet skärpts och användandet av dödsstraff har ökat.

Vänsterpartiet vänder sig i motion *1999/2000:U611 (v) yrkandena 1 och 3* mot det amerikanska embargot, och förespråkar att Sverige skall bidra till att Kuba får ökad kontakt med omvärlden. I motion *1999/2000:U618 (fp) yrkandena 1–3 och 5* menar Folkpartiet att Sverige i högre grad borde uppmärksamma de MR-övergrepp som begås i Kuba samt dödsstraffets ökade användning. Motionärerna anser att Sverige bör stödja de demokratiska krafterna i Kuba och verka för att EU även fortsättningsvis ställer hårda krav på förbättringar av de mänskliga rättigheterna i Kuba.

Enligt utskottets uppfattning är det uppenbart att det långvariga amerikanska embargot inte har bidragit till demokratisering av Kuba. I stället för att möjliggöra fredliga förändringar har sanktionerna snarast befast det rådande systemet och motsättningarna mellan Kuba och USA. Förutom att drabba det kubanska folket har sanktionerna gett legitimitet till Castroregimen. Sverige, och numera hela EU, har röstat för den årliga resolutionen i FN:s generalförsamling som uppmanar USA att avbryta blockaden mot Kuba.

Sverige för bilateralt och genom EU en fortgående dialog med Kubas regering, i vilken demokrati och mänskliga rättigheter står högst på dagordningen. EU antog 1996 en gemensam ståndpunkt, som ställde förhandlingar om

ett samarbetsavtal med Kuba i utsikt om förbättringar vad gäller demokrati och mänskliga rättigheter kom till stånd. Tyvärr har den kubanska regeringen hittills inte påverkats i någon nämnvärd grad, varför förhandlingar om ett sådant avtal inte har kunnat inledas. Sverige har aktivt stött beslutet om den gemensamma ståndpunkten och verkat för att den skall genomföras konsekvent. Utifrån sin gemensamma position har EU genom förklaringar, demarcher och andra kontakter till Kubas regering vid upprepade tillfällen framhållit vikten av att Kuba respekterar de mänskliga rättigheterna. Utskottet instämmer i att Sverige under det kommande ordförandeskapet bör fortsätta att aktivt arbeta i linje med EU:s gemensamma ståndpunkt. Utskottet utgår från att Sverige fortsätter att betona de mänskliga rättigheterna i de bilaterala kontakterna med Kuba. Huruvida utrikesministern bör besöka Kuba är dock regeringens angelägenhet.

Antalet politiska fångar i Kuba har inte minskat under det senaste året. Domen i mars 1999 mot fyra fredliga oppositionella föranledde EU och Sverige att begära att de dömda skulle frigges. Sverige stödde också aktivt den resolution i FN:s kommission för mänskliga rättigheter som behandlat situationen i Kuba. EU har också uttalat sin oro över den ökande användningen av dödsstraffet i Kuba.

Sverige bedriver ett begränsat bilateralt samarbete med Kuba som syftar till att stimulera kubanska kontakter med omvärlden på områden av betydelse för övergång till demokrati och marknadsekonomi. Svenska enskilda organisationer är engagerade i samarbetet, men eftersom den kubanska regimen inte tillåter fristående enskilda organisationer är det svårt att stödja fria demokratiska krafter i landet.

Utskottet stöder de initiativ som regeringen tagit bilateralt, i EU och via enskilda organisationer för att öka utbytet med Kuba. Utskottet lägger samtidigt vikt vid att Sverige i olika sammanhang har påtalat den kubanska regimen kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Motionerna 1999/2000:U611 (v) yrkandena 1 och 3 samt 1999/2000:U618 (fp) yrkandena 1–3 och 5 anses därmed vara besvarade.

22. Colombia

I flerpartimotion 1999/2000:U621 (v, kd, c, fp, mp) framhålls den fortsatt svåra MR-situationen i Colombia. Öppet krig råder mellan regeringen och gerillan, och paramilitära grupper har mördat många fackliga ledare och politiskt aktiva. Motionärerna menar i *yrkande 5* att Sverige i FN, EU och andra internationella forum bör arbeta för att de paramilitära grupperna i Colombia upplöses. I *yrkande 6* framförs krav på att regeringen verkar för att bekämpa den i Colombia rådande straffriheten för brott mot de mänskliga rättigheterna.

Även flerpartimotion 1999/2000:U625 (v, s, m, kd, c, fp, mp) ägnas åt Colombia. I *yrkande 1* menar motionärerna att Sverige även i fortsättningen bör engagera sig för de mänskliga rättigheterna i Colombia och för att en fredsprocess skall komma till stånd. Sverige bör t.ex. erbjuda sig att vara värdland för samtal mellan parterna i konflikten. I *yrkande 2* framhålls att

regeringen bör ta initiativ till att en handlingsplan för stöd till fredsprocessen utarbetas inom EU. Regeringen bör även ta initiativ till att frågan om en fredsplan för Colombia förs upp på dagordningen i FN:s säkerhetsråd (*yrkande 4*).

Internationellt kulturutbyte framhålls som ett sätt att motverka den våldskultur som finns i Colombia. I *yrkande 3* begärs att regeringen uppmuntrar det kulturarbete som bedrivs mellan Sverige och Colombia. I *yrkande 5* betonas vikten av att fortsätta att ge stöd till det stora antal enskilda organisationer, fackföreningar och kyrkor som arbetar för att stävja våldet, återupprätta respekten för de mänskliga rättigheterna samt stödja våldets offer i Colombia.

Utskottets överväganden

Utskottet konstaterar med djup oro att situationen beträffande de mänskliga rättigheterna i Colombia fortsätter att vara mycket allvarlig. Under det senaste året har den väpnade konflikten fortsatt i oförminskad skala. Mord, tortyr, kidnappningar och intern landsflykt tillhör vardagen. Antalet politiskt motiverade mord uppskattas till 2 000–3 000 årligen, och straffriheten är utbredd.

President Andrés Pastranas regering och den största gerillagruppen FARC inledde fredssamtal i januari 1999. Förhandlingarna sker i ett demilitariserat område som FARC-gerillan kontrollerar. Samtalen har dock hitintills inte inneburit något genombrott i fredsprocessen.

Av allt att döma samarbetar vissa paramilitära grupper med militären eller agerar med dennas goda minne. Paramilitärer har länge gjort sig skyldiga till osedvanliga grymheter mot civila, och under det senaste året uppenbarligen i syfte att sabotera fredsprocessen. Även de bägge gerillarörelserna FARC och ELN fortsätter att begå svåra övergrepp mot civilbefolkningen. Kidnappningar används som ett sätt att finansiera det väpnade upproret. Såväl paramilitär som gerilla är inblandade i narkotikahandlingen. Ett stort problem i sammanhanget är den rådande straffriheten för brott mot de mänskliga rättigheterna. Mycket få av dem som begår MR-kränkningar lagförs och döms för sina brott.

Sverige har under flera år varit pådrivande inom EU och FN för ett ökat internationellt engagemang för situationen i Colombia. Ett FN-kontor för mänskliga rättigheter i Colombia upprättades 1996, och nyligen inrättade också UNHCR ett kontor i landet.

I motion 1999/2000:U621 (*v, kd, c, fp, mp*) *yrkandena 5 och 6* begärs att Sverige noga skall följa utvecklingen på MR-området i Colombia och bl.a. agera i internationella sammanhang för att den colombianska regeringen skall vidta kraftfulla åtgärder mot straffriheten och för att upplösa de paramilitära grupperna. Motionärerna bakom motion 1999/2000:U625 (*v, s, m, kd, c, fp, mp*) *yrkandena 1–5* anser att Sverige bör ställa sig till förfogande som medlare mellan parterna i den interna konflikten och även erbjuda sig att ingå i en internationell vängrupp om en sådan skulle inrättas. Stödet till de frivilliga organisationerna som arbetar i Colombia bör ökas, och den svenska

ambassaden i Santafé de Bogotá bör ges förstärkta personella resurser på MR-området. Regeringen bör även agera för att FN:s säkerhetsråd skall verka för att en handlingsplan för fredsförhandlingar i Colombia utarbetas av det internationella samfundet. Vidare yrkas att riksdagen skall besluta att sända en särskild parlamentarisk delegation till Colombia.

Sveriges engagemang för fred och mänskliga rättigheter i Colombia är välkänt och manifesteras på en rad olika sätt. Under det gångna året har Sveriges utrikesminister besökt Colombia, och när Colombias utrikesminister senare under året besökte Sverige fick utrikesutskottet tillfälle att diskutera fredsprocessen och situationen beträffande de mänskliga rättigheterna med denne. Två riksdagsledamöter ingick i en europeisk parlamentarikerdelegation som besökte landet under 1999. Den svenska regeringen har vid flera tillfällen förklarat sig villig att stå till tjänst för att främja fredsprocessen. Det har från colombianskt håll uttryckts uppskattning och intresse för Sveriges erbjudande, vilket bl.a. resulterat i det seminarium som FARC, den colombianska regeringens förhandlare samt representanter för Colombias parlament och näringsliv genomförde i Sverige under februari 2000. Utskottet har tidigare förespråkat insatser som syftar till att främja dialog och kontakt mellan de stridande parterna och välkomnar därför insatser av detta slag.

Sverige har gett ett särskilt stöd till FN:s särskilda MR-kontor i Colombia sedan dess inrättande 1996 och ger även bidrag till UNHCR:s kontor. MR-kontoret, som leds av en svensk, har under det senaste året fördubblat sin personalstyrka. FN har därmed en stark närvaro i Colombia. MR-situationen i landet behandlas årligen i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna. Framför allt den utbredda straffriheten och bristen på kraftfulla åtgärder mot de paramilitära grupperna har kritiserats i MR-kommissionen. Enskilda organisationer har under en rad år drivit kravet att en särskild MR-rapportör skall utses för Colombia. I och med inrättandet av FN:s MR-kontor har dock frågan om en särskild rapportör blivit mindre aktuell.

Sverige har även på andra sätt visat engagemang för situationen i Colombia. Inom EU är Sverige ett av de länder som starkast engagerat sig för situationen i Colombia. Flera svenska enskilda organisationer verkar sedan länge på MR-området med stöd från Sida, och det svenska biståndet har ökat i volym. Inom de enskilda organisationernas verksamhet ryms visst kulturutbyte. Mot bakgrund av den allvarliga MR-situationen och även Colombias relativt höga nationalinkomst kommer dock det svenska samarbetet även fortsättningsvis att vara koncentrerat till området mänskliga rättigheter. Genom det svenska biståndet ges vidare stöd till reformer inom det juridiska systemet syftande till att bekämpa straffriheten. För att närmare kunna följa MR-situationen i Colombia och det svenska samarbete som bedrivs har ambassaden i Santafé de Bogotá nyligen förstärkts med en tjänsteman.

Vissa förhoppningar kan knytas till de fredssamtal som nu pågår mellan den colombianska regeringen och FARC-gerillan. Frågan om fredssamtal med den andra gerillarörelsen, ELN, är också aktuell. I nuvarande skede ses dessa samtal i första hand som en colombiansk angelägenhet, men skulle de utfalla positivt kommer det internationella stödet sannolikt att konkretiseras ytterligare, t.ex. genom bildande av en s.k. vängrupp. De berörda parternas uttalade

viljor måste vara utgångspunkten för det svenska engagemanget och ett eventuellt deltagande i en fredsprocess. Ingendera parten har på detta stadium efterfrågat internationell medling. Ej heller har de stridande parterna ansett att konflikten är en fråga för säkerhetsrådet.

Riksdagen har under ett flertal år tagit upp och debatterat situationen i Colombia och vid upprepade tillfällen fördömt de fortsatta MR-kränkningarna. Vid flera tillfällen har utskottet fått tillfälle att framföra sin oro direkt till representanter för Colombias regering. Utskottet ser positivt på regeringens engagemang för fred och mänskliga rättigheter i Colombia och det stöd som Sverige ger till FN:s verksamhet i landet. För dagen kan tyvärr ingen ljusning skönjas vad gäller respekten för de mänskliga rättigheterna i Colombia. Om inte situationen förbättras, anser utskottet att regeringen bör överväga att ta upp frågan om att FN:s MR-kommission skall utse en särskild landrapportör för Colombia.

Motionerna 1999/2000:U621 (v, kd, c, fp, mp) yrkandena 5 och 6 och 1999/2000:U625 (v, s, m, kd, c, fp, mp) yrkandena 1–5 anses därmed besvarade.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *Ryssland och fallet Nikitin*
att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U605 besvarad med vad utskottet anförde,
2. beträffande *Ryssland och asylsökande judar*
att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U639 yrkande 5 besvarad med vad utskottet anförde,
3. beträffande *Sveriges samarbete med Vitryssland*
att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U626 yrkandena 1 och 2 besvarad med vad utskottet anförde,
4. beträffande *besöksutbyte med och demokratistöd till Vitryssland*
att riksdagen förklarar motionerna 1999/2000:U626 yrkandena 3–5 och 1999/2000:U803 yrkande 1 besvarade med vad utskottet anförde,
5. beträffande *unionen mellan Ryssland och Vitryssland*
att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U626 yrkande 6 besvarad med vad utskottet anförde,
6. beträffande *situationen på västra Balkan*
att riksdagen förklarar motionerna 1999/2000:U636 yrkandena 1 och 3–5, 1999/2000:U641 samt 1999/2000:U646 yrkandena 5–7 och 9–11 besvarade med vad utskottet anförde,
7. beträffande *Turkiet och kurderna*
att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U613 yrkandena 1–6 besvarad med vad utskottet anförde,
8. beträffande *Ilisu-projektet i Turkiet*
att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U609 yrkandena 1–3 besvarad med vad utskottet anförde,

9. beträffande *Turkiet och armenierna*
att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U651 besvarad med vad utskottet anfört,
10. beträffande *assyriernas/syrianernas situation*
att riksdagen med avslag på motion 1999/2000:U633 yrkande 2 förklarar motionerna 1999/2000:U633 yrkandena 1 och 3 samt 1999/2000:U648 besvarade med vad utskottet anfört,
11. beträffande *den humanitära situationen i Irak*
att riksdagen förklarar motionerna 1999/2000:U610 yrkande 1 och 1998/1999:U625 besvarade med vad utskottet anfört,
12. beträffande *flygförbuds zoner och vapeninspektion i Irak*
att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U610 yrkande 2 besvarad med vad utskottet anfört,
13. beträffande *FN:s vapeninspektion i Irak*
att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U610 yrkande 3 besvarad med vad utskottet anfört,
14. beträffande *förhållandena i Iran*
att riksdagen förklarar motionerna 1999/2000:U602 samt 1999/2000:U620 yrkandena 1 och 2 besvarade med vad utskottet anfört,
15. beträffande *politiska fångar i Iran och FN:s roll*
att riksdagen förklarar motionerna 1999/2000:U616 och 1999/2000:U620 yrkandena 3–7, 1999/2000:U639 yrkande 4 och 1999/2000:U640 besvarade med vad utskottet anfört,
16. beträffande *förhållandena i Afghanistan*
att riksdagen förklarar motionerna 1999/2000:U612 och 1999/2000:U649 yrkande 3 besvarade med vad utskottet anfört,
17. beträffande *förhållandena i Palestina och Israel*
att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U622 yrkandena 1 och 2 besvarad med vad utskottet anfört,
18. beträffande *den israeliske kärnteknikern Mordechai Vanunu*
att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U617 yrkandena 1 och 2 besvarad med vad utskottet anfört,
19. beträffande *förhållandena i Algeriet*
att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U621 yrkande 4 besvarad med vad utskottet anfört,
20. beträffande *förhållandena i Västsahara*
att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U624 yrkandena 1–3 besvarad med vad utskottet anfört,
21. beträffande *förhållandena i Etiopien och Eritrea*
att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U623 yrkandena 1 och 2 besvarad med vad utskottet anfört,
22. beträffande *förhållandena i Republiken Kongo (Kongo-Brazzaville)*
att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U628 yrkandena 1 och 2 besvarad med vad utskottet anfört,

23. beträffande *förhållandena i Burma*
att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U647 yrkandena 1–4 besvarad med vad utskottet anfört,

24. beträffande *förhållandena i Indonesien*
att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U644 yrkandena 1 och 2 besvarad med vad utskottet anfört,

25. beträffande *återuppbyggnaden av Östtimor*
att riksdagen förklarar motionerna 1999/2000:U632 yrkandena 1–5 och 1999/2000:U644 yrkandena 3 och 4 besvarade med vad utskottet anfört,

26. beträffande *Östtimor och vapenembargot mot Indonesien*
att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U632 yrkande 7 besvarad med vad utskottet anfört,

27. beträffande *en utredning om övergreppen mot Östtimors befolkning*
att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U644 yrkande 6 besvarad med vad utskottet anfört,

28. beträffande *förhållandena i Filippinerna*
att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U652 yrkande 1 besvarad med vad utskottet anfört,

29. beträffande *kvinnohandel i Filippinerna*
att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U652 yrkande 3 besvarad med vad utskottet anfört,

30. beträffande *förhållandena i Folkrepubliken Kina*
att riksdagen förklarar motionerna 1999/2000:U639 yrkandena 1–3 och 1999/2000:U643 yrkande 13 besvarade med vad utskottet anfört,

31. beträffande *utvecklingen i Tibet*
att riksdagen förklarar motionerna 1999/2000:U614, 1999/2000:U621 yrkande 7, 1999/2000:U631 och 1999/2000:U643 yrkande 3 besvarade med vad utskottet anfört,

32. beträffande *utvecklingen i Hongkong*
att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U643 yrkande 4 besvarad med vad utskottet anfört,

33. beträffande *utvecklingen i Taiwan*
att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U643 yrkande 5 besvarad med vad utskottet anfört,

res. 1 (fp)

34. beträffande *Taiwans medlemskap i FN*
att riksdagen med avslag på motion 1999/2000:U643 yrkande 6 förklarar motionerna 1999/2000:U301 yrkande 1 och 1999/2000:U643 yrkande 7 besvarade med vad utskottet anfört,

res. 2 (kd, c, fp)

35. beträffande *skattebefrielse för Taiwans representationskontor m.m.*

att riksdagen med avslag på motion 1999/2000:U643 yrkande 8 förklarar motionerna 1999/2000:U301 yrkande 2, 1999/2000:U601,

1999/2000:U619 yrkande 2 och 1999/2000:U645 yrkande 2 besvarade med vad utskottet anfört,

res. 3 (m, kd, c, fp)

36. beträffande *dubbelbeskattningsavtal med Taiwan*
att riksdagen förklarar motionerna 1999/2000:U301 yrkande 3, 1999/2000:U619 yrkande 1 och 1999/2000:U645 yrkande 1 besvarade med vad utskottet anfört,

res. 4 (fp)

37. beträffande *stöd till Taiwans medlemskapsansökan i WTO och vissa mellanstatliga förbindelser*
att riksdagen med avslag på motion 1999/2000:U643 yrkandena 9–11, förklarar motion 1999/2000:U301 yrkande 4 besvarad med vad utskottet anfört,

res. 5 (kd, c, fp)

38. beträffande *samarbetet mellan svenska och taiwanesiska högskolor*
att riksdagen förklarar motionerna 1999/2000:U619 yrkande 3 och 1999/2000:U645 yrkande 3 besvarade med vad utskottet anfört,

39. beträffande *mänskliga rättigheter i Mexiko*
att riksdagen förklarar motion 1999/2000:U608 yrkandena 1 och 2 besvarad med vad utskottet anfört,

40. beträffande *mänskliga rättigheter i Kuba*
att riksdagen förklarar motionerna 1999/2000:U611 yrkandena 1 och 3 samt 1999/2000:U618 yrkandena 1–3 och 5 besvarade med vad utskottet anfört,

41. beträffande *mänskliga rättigheter i Colombia*
att riksdagen förklarar motionerna 1999/2000:U621 yrkandena 5 och 6 samt 1999/2000:U625 yrkandena 1–5 besvarade med vad utskottet anfört.

Stockholm den 9 mars 2000

På utrikesutskottets vägnar

Viola Furubjelke

I beslutet har deltagit: Viola Furubjelke (s), Berndt Ekholm (s), Lars Ohly (v), Bertil Persson (m), Liselotte Wågö (m), Carina Hägg (s), Agneta Brendt (s), Murad Artin (v), Jan Erik Ågren (kd), Sten Tolgfors (m), Marianne Samuelsson (mp), Marianne Andersson (c), Karl-Göran Biörsmark (fp), Marianne Jönsson (s), Karin Enström (m), Birgitta Ahlqvist (s) och Fanny Rizell (kd).

1. Utvecklingen i Taiwan (mom. 33)

Karl-Göran Biörsmark (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 61 börjar med ”Taiwans framtida status” och slutar med ”och demokratisk väg.” bort ha följande lydelse:

Utskottet välkomnar att demokratin i Taiwan har stärkts. Inom kort kommer landet att hålla presidentval, vilka av allt att döma kommer att bli fria och öppna. Det demokratiska Taiwan visar att det inte finns någon motsättning mellan människors krav på demokrati och den kulturella omgivning i vilken de lever på olika håll i världen. När det gäller en eventuell återförening med det kinesiska fastlandet, är det medborgarna i Taiwan som själva måste få avgöra om de vill bli en del av Folkrepubliken eller om de föredrar fortsatt självständighet. Under de senaste årtiondena har demokratin i Taiwan befästs, och de fria val som hållits sedan 1996 utgör ett föredöme för Asiens många diktaturer. Taiwan hör nu hemma i den internationella folkgemenskapen.

Därmed tillstyrker utskottet motion U643 (fp) yrkande 5.

dels att utskottets hemställan under 33 bort ha följande lydelse:

33. beträffande *utvecklingen i Taiwan*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:U643 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Taiwans medlemskap i FN (mom. 34)

Jan Erik Ågren och Fanny Rizell (båda kd), Marianne Andersson (c) och Karl-Göran Biörsmark (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 62 börjar med ”Utskottet anser att” och slutar med ”medlemskap i FN.” bort ha följande lydelse:

När Folkrepubliken Kina 1971 ersatte Taiwan som ständig medlem av FN:s säkerhetsråd var det ett naturligt uttryck för vilka världens stormakter, tillika kärnvapenmakter, faktiskt är. Att Taiwan ställdes utanför FN:s medlemskara berodde däremot på att varken Beijing eller Taipei kunde acceptera mer än en företrädare för Kina i FN:s medlemskrets. Vid den tidpunkten saknade båda regimerna demokratisk legitimitet, vilket i dag bara gäller den i Beijing. Historien visar med såväl Tyskland som Korea att någon entydig enstatsdoktrin inte heller finns internationellt etablerad.

Även om principen om ett Kina lever vidare, kan det aldrig med någon automatik ge regimen i Peking något slags ensamrätt. Det saknar den demokratisk legitimitet för. Frågan om människor av kinesiskt ursprung önskar leva i en eller flera statsbildningar kan bara avgöras genom att de båda folken i fria och demokratiska former tar ställning för detta.

Försök att föra upp frågan om att utreda Taiwans ställning i FN på generalförsamlingens dagordning har flera gånger misslyckats. Det demokratiska

Taiwan har dock en självklar plats i folkgemenskapen, och det hör hemma också i FN:s gemenskap. Utskottet finner det därför angeläget att Sverige inom ramen för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik arbetar för att Taiwan skall kunna beredas möjlighet att inträda i FN. Tills vidare bör Sverige verka för att Taiwan ges möjlighet att medverka i FN:s olika underorgan som observatör, t.ex. i Ecosoc och WHO. Här finns en omfattande praxis som givit också organisationer som PLO och ANC observatörsstatus i FN.

Därmed tillstyrker utskottet motionerna U301 (m) yrkande 1 samt U643 (fp) yrkande 6 och 7.

dels att utskottets hemställan under 34 bort ha följande lydelse:

34. beträffande *Taiwans medlemskap i FN*
att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:U301 yrkande 1 samt 1999/2000:U643 yrkandena 6 och 7 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Skattebefrielse för Taiwans representationskontor m.m. (mom. 35)

Bertil Persson, Liselotte Wågö, Sten Tolgfors, Karin Enström (alla m), Jan Erik Ågren, Fanny Rizell (båda kd), Marianne Andersson (c) och Karl-Göran Biörsmark (fp), anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 62 börjar med ”I enlighet med” och slutar med ”bevilja Taiwankontoret skattebefrielse.” bort ha följande lydelse:

För att bredda och utveckla förbindelserna med det demokratiska Taiwan anser utskottet att Sverige bör ge Taiwans representationskontor i Stockholm skattebefrielse och diplomatisk status. Detta skulle vara reciprokt till den status som Exportrådets kontor i Taipei åtnjuter.

Därmed tillstyrker utskottet motionerna U301 (m) yrkande 2, U601 (m), U619 (fp) yrkande 2, U643 (fp) yrkande 8 samt U645 (fp) yrkande 2.

dels att utskottets hemställan under 35 bort ha följande lydelse:

35. beträffande *skattebefrielse för Taiwans representationskontor m.m.*
att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:U301 yrkande 2, 1999/2000:U601, 1999/2000:U619 yrkande 2, 1999/2000:U643 yrkande 8 samt 1999/2000:U645 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Karl-Göran Biörsmark (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 62 börjar med "Utskottet konstaterar att" och slutar med "eller 'tullområdet' Taiwan" bort ha följande lydelse:

Det demokratiska Taiwan har en blomstrande marknadsekonomi, vilken skänker medborgarna en av Asiens högsta levnadsstandarder. Taiwan har det högsta antalet företag per invånare i världen, och utrikeshandeln står för en hög andel av landets bruttonationalprodukt. Sverige och Taiwan har sedan länge en betydande handel. Taiwan är vidare särskilt starkt när det gäller högteknologi, och taiwanesiska företag gör stora investeringar utomlands. Sverige har av taiwanesiska investerare setts som en naturlig ingång till den nordiska marknaden. Svenska företag har på liknande sätt gjort betydande investeringar i Taiwan, som kan utgöra en bas för den stora kinesiska marknaden.

Mot bakgrund av den betydande handeln och investeringarna i bägge riktningar, anser utskottet att det vore värdefullt att upprätta ett dubbelbeskattningsavtal mellan Sverige och Taiwan. Flera stater, bl.a. Australien och Nya Zeeland, har uppnått arrangemang för att undvika dubbelbeskattning, utan att dessa har status som folkrättsligt bindande avtal.

Med detta tillstyrker utskottet motionerna U619 (fp) yrkande 1 och U645 (fp) yrkande 1 samt anser motion U301 (m) yrkande 3 besvarad.

dels att utskottets hemställan under 36 bort ha följande lydelse:

36. beträffande *dubbelbeskattningsavtal med Taiwan*
att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:U619 yrkande 1 och 1999/2000:U645 yrkande 1 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt förklarar motion 1999/2000:U301 yrkande 3 besvarad med vad utskottet anfört,

5. Stöd till Taiwans medlemskapsansökan i WTO och vissa mellanstatliga förbindelser (mom. 37)

Jan Erik Ågren, Fanny Rizell (båda kd), Marianne Andersson (c) och Karl-Göran Biörsmark (fp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 63 börjar med "Utskottet har inhämtat" och slutar med "för andra viseringspliktiga." bort ha följande lydelse:

Sverige bör på olika sätt utveckla sina förbindelser med Taiwan och bl.a. bör den svenska representationen i Taiwan förstärkas. Sverige bör också medverka till att EU upprättar ett informationskontor i Taipei.

Sverige bör vidare behandla besökande medborgare från Taiwan på samma sätt som besökare från andra viseringspliktiga länder. Att som nu skett vägra visering för taiwanesiska medborgare i ledande ställning är oacceptabelt och någon hänvisning till EU-regler kan inte accepteras. Invånare

från demokratiska stater får aldrig vägras inresa i Sverige av politiska etikettsskäl.

1999/2000:UU11

Därmed tillstyrker utskottet motion U643 (fp) yrkandena 9-11. samt anser motion U301 (m) yrkande 4 besvarad.

dels att utskottets hemställan under 37 bort ha följande lydelse:

37. beträffande *stöd till Taiwans medlemskapsansökan i WTO och vissa mellanstatliga förbindelser*

att riksdagen med bifall till motion 1999/2000:U643 yrkandena 9–11 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört samt förklarar motion 1999/2000:U301 yrkande 4 besvarad med vad utskottet anfört,

Särskilda yttranden

1. Sveriges samarbete med Vitryssland (mom. 3)

Marianne Andersson (c) anför:

Vitrysslands president Lukasjenko är en maktpolitiker av den gamla sovjetiska typen. Erfarenheten visar att maktspråk är det enda han förstår. Omvärlden bör ta fasta på detta, och sluta upp bakom den demokratiska oppositionen i Vitryssland.

Sanktioner kan vara ett trubbigt instrument, då de ofta slår mot dem man avser hjälpa med sanktionerna. Rätt använda kan dock riktade sanktioner vara verkningsfulla. Tidigare har EU haft restriktioner vad gäller reseverksamhet för toppskiktet i Vitryssland. Sådana restriktioner borde kunna utsträckas till ytterligare sanktioner riktade direkt mot regimen förtroddare. Man bör i sammanhanget kunna överväga att låta internationella sanktioner omfatta också idrottsutbyte och handel med sådana lyxartiklar som kommer den regimtrogna eliten till del. Även ekonomiska sanktioner bör kunna övervägas, dock med beaktande av att man skall undvika att drabba vanliga människor.

Regeringen bör därför i EU och FN verka för att de internationella sanktionerna mot Vitryssland vidgas med den ovan angivna inriktningen mot landets ledarskap.

2. Sveriges samarbete med Vitryssland (mom. 3)

Bertil Persson, Liselotte Wågö, Sten Tolgfors och Karin Enström (alla m) anför:

Moderata samlingspartiet har sedan lång tid tillbaka krävt att en ambassad etableras i Kiev. Vi kan konstatera att utskottets majoritet inte heller denna gången är beredd att helhjärtat stödja detta vårt yrkande. Vi beklagar detta djupt, inte minst i det perspektivet att en svensk ambassad skulle vara ett stöd för en demokratisk process i landet och också på sikt kunna medverka till ett fritt, självständigt och autonomt Vitryssland.

3. Flygförbudszoner och vapeninspektioner i Irak (mom. 12)

1999/2000:UU11

Bertil Persson, Liselotte Wågö, Sten Tolgfors och Karin Enström (alla m) anför:

Flygförbudszonerna i Irak kom till efter Gulfkriget för att skydda civilpersoner från kränkningar av de mänskliga rättigheterna från den irakiska regeringens sida, samt hindra militär aktivitet i norra respektive södra Irak. Den norra zonen är ett skydd och en förutsättning för den kurdiska befolkningens säkerhet.

USA:s och Storbritanniens militära flyginsatser är nödvändiga för att upprätthålla zonerna och hindra irakisk militär närvaro. Moderata samlingspartiet anser att även om flygförbudszonerna i Irak saknar ett entydigt folkrättsligt stöd i form av säkerhetsrådsresolutioner, kan det konstateras att världssamfundet accepterat zonerna och att det därmed kan anses föreligga folkrättsligt stöd et contrario.

4. Förhållandena i Etiopien och Eritrea (mom. 21)

Bertil Persson, Liselotte Wågö, Sten Tolgfors, Karin Enström (alla m), Jan Erik Ågren, Fanny Rizell (båda kd), Marianne Andersson (c) och Karl-Göran Biörsmark (fp) anför:

Det pågående kriget mellan Eritrea och Etiopien har kostat hundratusentals liv. Det kan aldrig vara acceptabelt att stödja en regim som för anfallskrig med bistånd till dess statsapparat.

Vi föreslår att det svenska biståndet till bägge ländernas statsmakter suspenderas tills en varaktig fred uppnåtts. Under denna tid skall i stället insatserna för att motverka fattigdomen kanaliseras via enskilda organisationer.

5. Utvecklingen i Taiwan (mom. 33)

Bertil Persson, Liselotte Wågö, Sten Tolgfors och Karin Enström (alla m) anför:

Utskottets formulering ”Utskottet tar generellt avstånd från militära hot som påtryckningsmedel” är inte korrekt. FN-stadgan (art. 51) ger uttryckligen rätt till individuellt eller kollektivt självförsvar, vilket kan innebära våldsanvändning. Sveriges regering (utrikesdeklarationen den 10 februari 1999) formulerar saken så här: ”Det är säkerhetsrådet som har till uppgift att besluta om militär våldsanvändning, förutom i fall av självförsvar eller i extrema nödsituationer”.

6. Mänskliga rättigheter i Mexiko (mom. 39)

Murad Artin och Lars Ohly (båda v) och Marianne Samuelsson (mp) anför:

I utskottets överväganden om situationen i Mexiko framhålls att konflikten i Chiapas har fler bottnar än vad som vanligen framkommer i medierna. Utskottet påstår också att gerillan EZLN inte har stöd hos en majoritet av ur-

sprungsbefolkningen. Detta är förhållandevis långtgående slutsatser av en utskottsresa under vilken inga kontakter togs med företrädare för gerillan EZLN eller EPR. Motionens beskrivning av systematiska brott mot de mänskliga rättigheterna, tortyr och övergrepp mot ursprungsbefolkningen kommenteras knapphändigt av utskottet. Den påstådda bristande förhandlingsviljan hos gerillan sätts inte i relation till de paramilitära gruppernas aktiviteter eller de upprepade fallen av övergrepp från myndigheternas sida, belagda bland annat av Human Rights Watch och Amnesty International. Vänsterpartiet och Miljöpartiet anser att Sverige i ökad utsträckning bör uppmärksamma och protestera mot dessa brott mot de mänskliga rättigheterna.

7. Mänskliga rättigheter i Kuba (mom. 40)

Karl-Göran Biörsmark (fp) anför:

Folkpartiet liberalerna har länge krävt en ny och mera aktiv kurs i försvaret av de mänskliga rättigheterna på Kuba. Den demokratiska oppositionen i Kuba är helt beroende av omvärldens stöd. Dess företrädare söker genom kontakter med utlandet legitimitet och därmed skydd gentemot sin egen regim. Regeringen bör därför verka för att stärka de demokratiska krafterna när tillfälle ges. Utrikesministern bör i detta syfte snarast besöka Kuba för att öppet träffa företrädare för såväl regimen som för demokratirörelsen.

8. Mänskliga rättigheter i Kuba (mom. 40)

Bertil Persson, Liselotte Wågö, Sten Tolgfors, Karin Enström (alla m), Marianne Andersson (c) och Karl-Göran Biörsmark (fp) anför:

Människorättsförsvarare och politiska aktivister utsätts för frihetsberövanden och trakasserier i dagens Kuba. Även om små steg kan skönjas vad gäller vissa mycket begränsade ekonomiska reformer i landet finns inga motsvarande tecken på framsteg på det politiska planet eller inom mänskliga rättighetsområdet.

Den utfasning av det statliga biståndet till Kuba som den borgerliga regeringen påbörjade under åren 1991–1994 borde ha fullföljts av den tillträdande socialdemokratiska regeringen. Det ger fel signaler när regeringen ger bilateralt bistånd till Kuba, dvs. bistånd som har kubanska myndigheter som motpart och därmed bistånd till en regim som kraftigt kränker mänskliga rättigheter. Det strider mot intentionen med biståndet att förmedla stöd direkt till den kubanska regimen.

En förutsättning för att bistånd till Kuba över huvud taget skall komma i fråga är att sådant bistånd förmedlas via enskilda organisationer och då till krafter som arbetar för ett demokratiskt Kuba samt för mänskliga rättigheter i landet.

Internationella MR-instrument

Förteckning över länder som ratificerat FN:s konventioner på MR-området.

*Listan bygger på FN:s "Chart of Ratifications",
uppdaterad per den 25 februari 2000.*

<i>States</i>	<i>International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights</i>	<i>International Covenant on Civil and Political Rights</i>	<i>Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights</i>	<i>Second Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights aiming at the abolition of the death penalty</i>	<i>International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination</i>	<i>International Convention on the Suppression and Punishment of the Crime of Apartheid</i>	<i>International Convention against Apartheid in Sports</i>	<i>Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide</i>	<i>Convention on the Non-Applicability of Statutory Limitations to War Crimes and Crimes against Humanity</i>	<i>Convention on the Rights of the Child</i>	<i>Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women</i>	<i>Convention on the Political Rights of Women</i>	<i>Convention on the Nationality of Married Women</i>	<i>Convention on Consent to Marriage, Minimum Age for Marriage and Registration of Marriages</i>
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Afghanistan	X	X			X	X		X	X	X	S	X		
Albania	X	X			X	X		X	X	X	X	X	X	
Algeria	X	X ^a	X		X ^b	X	X	X		X	X ^a	X		
Andorra										X	X	X		
Angola	X	X	X				X			X	X	X		
Antigua and Barbuda					X	X	X	X		X	X	X	X	X
Argentina	X	X ^a	X		X	X	X	X		X	X	X	X	X
Armenia	X	X	X		X	X		X	X	X	X	X	X	
Australia	X	X ^a	X	X	X ^b			X		X	X	X	X	
Austria	X	X ^a	X	X	X			X		X	X	X	X	X
Azerbaijan	X	X		X	X ^a	X		X	X	X	X	X	X	X
Bahamas					X	X	X	X		X	X	X	X	
Bahrain					X	X		X		X	X	X	X	
Bangladesh	X				X	X		X		X	X	X		
Barbados	X	X	X		X	X	X	X		X	X	X	X	X
Belarus	X	X ^a	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	
Belgium	X	X ^a	X	S	X			X		X	X	X	S	
Belize		X ^a						X		X	X	X		
Benin	X	X	X		S	X	S			X	X	X		X
Bhutan					S					X	X			
Bolivia	X	X	X		X	X	X	S	X	X	X	X	X	X
Bosnia and Herzegovina	X	X ^a	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Botswana					X					X	X ^a			
Brazil	X	X			X			X		X	X	X	X	X
Brunei Darussalam										X	X			
Bulgaria	X	X ^a	X		X ^{a,b}	X	X	X	X	X	X	X	X	
Burkina Faso	X	X	X		X	X	X	X		X	X			X
Burma, <i>see</i> Myanmar														
Burundi	X	X			X	X	S	X		X	X	X		
Cambodia	X	X			X	X		X		X	X			
Cameroon	X	X	X		X	X	S		X	X	X			
Canada	X	X ^a	X		X ^a			X		X	X	X	X	
Cape Verde	X	X			X	X	S			X	X			
Central African Republic	X	X	X		X	X	S			X	X	X		
Chad	X	X	X		X	X				X	X			
Chile	X	X ^a	X		X			X		X	X	X	S	S
China	S	S			X	X	S	X		X	X	X		
Colombia	X	X	X	X	X	X	S	X		X	X	X	S	
Comoros										X	X			
Congo	X	X ^a	X		X	X				X	X	X		
Cook Island										X				
Costa Rica	X	X	X	X	X ^b	X		X		X	X	X		
Côte d'Ivoire	X	X	X		X			X		X	X	X	X	X
Croatia	X	X ^a	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Cuba					X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Cyprus	X	X	X	X	X ^b		S	X		X	X	X	X	X
Czech Republic	X	X	X		X	X	X	X		X	X	X	X	X

<i>Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment</i>	<i>Slavery Convention of 1926</i>	<i>1953 Protocol amending the 1926 Convention</i>	<i>Slavery Convention of 1926 as amended</i>	<i>Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade and Institutions and Practices Similar to Slavery</i>	<i>Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others</i>	<i>Convention on the Reduction of Statelessness</i>	<i>Convention relating to the Status of Stateless Persons</i>	<i>Convention relating to the Status of Refugees</i>	<i>Protocol relating to the Status of Refugees</i>	<i>Convention on the rights of migrant workers and the members of their families</i>	26	27	28	<i>States</i>
X	X	X	X	X	X									Afghanistan
X	S		X	X	X		X	X	X					Albania
X ^c			X	X	X			X	X					Algeria
														Andorra
X ^c	X	X	X	X				X	X					Angola
X ^c				X	X			X	X					Antigua and Barbuda
X				X		X		X	X					Argentina
X ^c	X	X	X	X		X		X	X					Armenia
X ^c	X	X	X	X		X		X	X					Australia
X ^a	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X	Austria
														Azerbaijan
	X	X	X	X				X	X					Bahamas
X	X	X	X	X	X									Bahrain
X	X	X	X	X	X		X							Bangladesh
X	X	X	X	X	X									Barbados
X	X	X	X	X	X		X		X					Belarus
X	X			X	X			X	X					Belgium
X	X			X	X			X	X					Belize
X	X			X	X			X	X					Benin
X	X	X	X	X	X	X	X	X	X					Bhutan
X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X	Bolivia
X														Bosnia and Herzegovina
X			X	X	X		X	X	X					Botswana
X ^c	X			X	X		X	X	X					Brazil
X					X									Brunei Darussalam
X					X			X	X					Bulgaria
X					X			X	X					Burkina Faso
X														Burma, see Myanmar
X								X	X					Burundi
X				X				X	X					Cambodia
X	X	X	X	X	X			X	X					Cameroon
X ^c	X	X	X	X		X		X	X					Canada
	X									X				Cape Verde
X					X			X	X					Central African Republic
X	X	X	X	X		X	X	X	X					Chad
X	X	X	X	X				X	X	S				Chile
X	S						S	X	X	X				China
X								X	X	X				Colombia
X	X			X	X			X	X					Comoros
X						X		X	X					Congo
X	X						X	X	X					Cook Island
X ^c	X	X	X	X	X		X	X	X					Costa Rica
X	X	X	X	X	X			X	X					Côte d'Ivoire
X	X	X	X	X	X			X	X					Croatia
X	X	X	X	X	X			X	X					Cuba
X	X			X	X			X	X					Cyprus
X	X			X	X			X	X					Czech Republic

<i>States</i>	<i>International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights</i>	<i>International Covenant on Civil and Political Rights</i>	<i>Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights</i>	<i>Second Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights aiming at the abolition of the death penalty</i>	<i>International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination</i>	<i>International Convention on the Suppression and Punishment of the Crime of Apartheid</i>	<i>International Convention against Apartheid in Sports</i>	<i>Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide</i>	<i>Convention on the Non-Applicability of Statutory Limitations to War Crimes and Crimes against Humanity</i>	<i>Convention on the Rights of the Child</i>	<i>Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women</i>	<i>Convention on the Political Rights of Women</i>	<i>Convention on the Nationality of Married Women</i>	<i>Convention on Consent to Marriage, Minimum Age for Marriage and Registration of Marriages</i>
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Dem. People's rep. of Korea	X	X			X			X	X	X				
Dem. Rep. of the Congo	X	X	X	X	X	X	S	X		X	X	X		
Denmark	X	X ^a	X	X	X ^{a,b}			X		X	X	X	X	X
Djibouti		X								X	X			
Dominica	X	X								X	X			
Domimican Republic	X	X	X		X			S		X	X	X	X	X
Ecuador	X	X ^a	X	X	X ^b	X	X	X		X	X	X	X	
Egypt	X	X			X	X	X	X		X	X	X		
El Salvador	X	X	X		X	X		X		X	X	S		
Equatorial Guinea	X	X	X				X			X	X			
Eritrea										X	X			
Estonia	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X			
Ethiopia	X	X			X	X	X	X		X	X	X		
Fed. States of Micronesia										X				
Fiji					X			X		X	X	X	X	X
Finland	X	X ^a	X	X	X ^{a,b}			X		X	X	X	X	X
France	X	X	X		X ^{a,b}			X		X	X	X		S
Gabon	X	X			X	X	S	X		X	X	X		
Gambia	X	X ^a	X		X	X		X	X	X	X			
Georgia	X	X	X	X	X			X	X	X	X			
Germany	X	X ^a	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X
Ghana					X	X	X	X		X	X	X	X	
Greece	X	X	X	X	X			X		X	X	X		S
Grenada	X	X			S					X	X			
Guatemala	X	X			X			X		X	X	X	X	X
Guinea	X	X	X		X	X			X	X	X	X	S	X
Guinea-Bissau	X				S			S		X	X			
Guyana	X	X ^a	X		X	X	X			X	X			
Haiti		X			X	X	S	X		X	X	X		
Holy See					X					X				
Honduras	X	X	S	S				X		X	X			
Hungary	X	X ^a	X	X	X ^b	X	S	X	X	X	X	X	X	X
Iceland	X	X ^a	X	X	X ^b			X		X	X	X	X	X
India	X	X			X	X	X	X	X	X	X	X	S	
Indonesia					X			X		X	X	X		
Iran Islamic Rep. of	X	X			X	X		X		X	X			
Iraq	X	X			X	X		X		X	X			
Ireland	X	X	X	X	S			X		X	X	X	X	
Israel	X	X			X			X		X	X	X	X	S
Italy	X	X ^a	X	X	X ^b			X		X	X	X		S

15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	States
X	X	X	X	X	S	X	X	X	X					Dem. People's rep. of Korea
X ^e	X	X	X	X	X	X	X	X	X					Dem. Rep. of the Congo
S	S	X	X	X	X	S	X	X	X					Denmark
X	X	X	X	X	X		X	X	X					Djibouti
X	X	X	X	X	X			X	X					Dominica
X	X	X	X	X	X			X	X					Domimican Republic
X	X	X	X	X	X			X	X					Ecuador
X	X	X	X	X	X		S	X	X	X			X	Egypt
X	X	X	X	X	X			X	X					El Salvador
X	X	X	X	X	X			X	X					Equatorial Guinea
X	X	X	X	X	X			X	X					Eritrea
X	X	X	X	X	X			X	X					Estonia
X	X	X	X	X	X			X	X					Ethiopia
X ^e	X	X	X	X	X		X	X	X					Fed. States of Micronesia
X ^e	X	X	X	X	X	S	X	X	X					Fiji
S	S	X	X	X	X			X	X					Finland
S	S	X	X	X	X			X	X					France
X	X	X	X	X	X	X	X	X	X					Gabon
X	X	X	X	X	X			X	X					Gambia
X	X	X	X	X	X			X	X					Georgia
X ^e	X	X	X	X	X		X	X	X					Germany
X	X	X	X	X	X			X	X					Ghana
X	X	X	X	X	X		X	X	X					Greece
X	X	X	X	X	X		S	X	X					Grenada
X	X	X	X	X	X		X	X	X					Guatemala
X	X	X	X	X	X			X	X					Guinea
X	X	X	X	X	X			X	X					Guinea-Bissau
X	X	X	X	X	X			X	X					Guyana
X	X	X	X	X	X			X	X					Haiti
X	X	X	X	X	X		S	X	X					Holy See
X ^e	X	X	X	X	X		S	X	X					Honduras
X ^e	X	X	X	X	X			X	X					Hungary
X	X	X	X	X	X			X	X					Iceland
X	X	X	X	X	X			X	X					India
X	X	X	X	X	X			X	X					Indonesia
X	X	X	X	X	X			X	X					Iran Islamic Rep. of
X	X	X	X	X	X			X	X					Iraq
X	X	X	X	X	X	X	X	X	X					Ireland
X ^e	X	X	X	X	X	S	X	X	X					Israel
X	X	X	X	X	X		X	X	X					Italy

<i>States</i>	<i>International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights</i>	<i>International Covenant on Civil and Political Rights</i>	<i>Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights</i>	<i>Second Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights aiming at the abolition of the death penalty</i>	<i>International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination</i>	<i>International Convention on the Suppression and Punishment of the Crime of Apartheid</i>	<i>International Convention against Apartheid in Sports</i>	<i>Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide</i>	<i>Convention on the Non-Applicability of Statutory Limitations to War Crimes and Crimes against Humanity</i>	<i>Convention on the Rights of the Child</i>	<i>Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women</i>	<i>Convention on the Political Rights of Women</i>	<i>Convention on the Nationality of Married Women</i>	<i>Convention on Consent to Marriage, Minimum Age for Marriage and Registration of Marriages</i>
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Jamaica	X	X	X		X	X	X	X		X	X	X	X	
Japan	X	X			X					X	X	X		
Jordan	X	X			X	X	X	X		X	X	X	X	X
Kazakstan					X			X		X	X			
Kenya	X	X				S	S		X	X	X			
Kiribati										X				
Kuwait	X	X			X	X	X	X	X	X	X			
Kyrgyzstan	X	X	X		X	X		X		X	X	X	X	X
Lao People's Dem. Rep.					X	X		X	X	X	X	X		
Latvia	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Lebanon	X	X			X		S	X	X	X	X	X	X	
Lesotho	X	X			X	X		X		X	X	X	X	
Liberia	S	S			X	X	S	X		X	X	S		
Libyan Arab Jamahiriya	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Liechtenstein	X	X	X	X				X		X	X	X		
Lithuania	X	X	X		X			X	X	X	X	X		
Luxembourg	X	X ^a	X	X	X ^b			X		X	X	X	X	
Madagascar	X	X	X		X	X	S			X	X	X		
Malawi	X	X	X		X ^a					X	X	X	X	
Malaysia							S	X		X ^a	X		X	
Maldives					X	X	S	X		X	X			
Mali	X	X			X	X	X	X		X	X	X	X	X
Malta	X	X ^a	X	X	X					X	X	X	X	
Marshall Islands										X				
Mauritania					X	X	X			X		X		
Mauritius	X	X	X		X	X	X			X	X	X	X	
Mexico	X	X			X	X	X	X	S	X	X	X	X	X
Monaco	X	X			X					X				
Mongolia	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X		X
Morocco	X	X			X		S	X		X	X	X		
Mozambique		X		X	X			X		X	X	X		
Myanmar								X		X	X	S		
Namibia	X	X	X	X	X	X		X		X	X			
Nauru										X				
Nepal	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X		
Netherlands	X	X ^a	X	X	X ^{a,b}			X		X	X	X		X
New Zealand	X	X ^a	X	X	X			X		X	X	X	X	X
Nicaragua	X	X	X	S	X	X	S	X	X	X	X	X	X	
Niger	X	X	X		X	X	X			X	X	X		X
Nigeria	X	X			X	X	X		X	X	X	X		
Niue										X				
Norway	X	X ^a	X	X	X ^{a,b}			X		X	X	X	X	X

<i>Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment</i>	<i>Slavery Convention of 1926</i>	<i>1953 Protocol amending the 1926 Convention</i>	<i>Slavery Convention of 1926 as amended</i>	<i>Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade, and Institutions and Practices Similar to Slavery</i>	<i>Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others</i>	<i>Convention on the Reduction of Statelessness</i>	<i>Convention relating to the Status of Stateless Persons</i>	<i>Convention relating to the Status of Refugees</i>	<i>Protocol relating to the Status of Refugees</i>	<i>Convention on the rights of migrant workers and the members of their families</i>					
15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	<i>States</i>	
X			X	X	X			X	X						Jamaica
X			X	X	X			X	X						Japan
															Jordan
X								X	X						Kazakstan
X						X	X	X	X						Kenya
X			X	X	X										Kiribati
X			X	X	X										Kuwait
X			X	X	X			X	X						Kyrgyzstan
X	X			X	X	X	X	X	X						Lao People's Dem. Rep.
	X	X	X	X	X		X	X	X						Latvia
			X	X	S		X	X	X						Lebanon
X			X	X	X		X	X	X						Lesotho
X ^c			X	X	X	X	X	X	X						Liberia
X				X	X		X	X	X						Libyan Arab Jamahiriya
X ^c				X	X		X	X	X						Liechtenstein
X				X	X		X	X	X						Lithuania
X ^c				X	X		X	X	X						Luxembourg
X ^a			X	X	X			X	X						Madagascar
			X	X	X			X	X						Malawi
				X	X										Malaysia
X	X	X	X	X	X			X	X						Maldives
X ^c			X	X	X			X	X						Mali
	X	X	X	X	X										Malta
	X	X	X	X	X			X	X						Marshall Islands
X	X	X	X	X	X										Mauritania
X ^c	X	X	X	X	X			X					X		Mauritius
			X	X	X										Mexico
X	X	X	X	X	X			X	X				X		Monaco
X	X	X	X	X	X			X	X						Mongolia
X	X	X	X	X	X			X	X						Morocco
	X	X	X		S			X	X						Mozambique
X															Myanmar
								X							Namibia
X ^c	X		X	X											Nauru
X ^c	X	X	X	X		X	X	X	X						Nepal
S	X	X	X	X				X	X						Netherlands
X	X	X	X	X				X	X						New Zealand
X	X	X	X	X	X			X	X						Nicaragua
S	X	X	X	X		X		X	X						Niger
X ^c	X	X	X	X		X		X	X						Nigeria
															Niue
															Norway

<i>States</i>	<i>International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights</i>	<i>International Covenant on Civil and Political Rights</i>	<i>Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights</i>	<i>Second Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights aiming at the abolition of the death penalty</i>	<i>International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination</i>	<i>International Convention on the Suppression and Punishment of the Crime of Apartheid</i>	<i>International Convention against Apartheid in Sports</i>	<i>Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide</i>	<i>Convention on the Non-Applicability of Statutory Limitations to War Crimes and Crimes against Humanity</i>	<i>Convention on the Rights of the Child</i>	<i>Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women</i>	<i>Convention on the Political Rights of Women</i>	<i>Convention on the Nationality of Married Women</i>	<i>Convention on Consent to Marriage, Minimum Age for Marriage and Registration of Marriages</i>
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>	<i>13</i>	<i>14</i>	
Oman					X				X					
Pakistan				X	X		X		X	X ^a	X	S		
Palau				X	X				X	X				
Panama	X	X	X	X	X	S	X		X	X				
Papua New Guinea			X	X			X		X	X	X			
Paraguay	X	X	X				S		X	X	X			
Peru	X	X ^a	X	X ^b	X	X	X		X	X	X			
Philippines	X	X ^a	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X
Poland	X	X ^a	X	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X
Portugal	X	X	X	X	X		X		X	X		S		
Qatar				X	X	X			X*					
Republic of Korea	X	X ^a	X	X ^b			X		X	X	X			
Republic of Moldova	X	X		X			X	X	X	X	X			
Romania	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	
Russian Federation	X	X ^a	X	X ^b	X	X	X	X	X	X	X	X	X	
Ruwanda	X	X		X	X	S	X		X	X				
Saint Kitts and Nevis							X			X	X			
Saint Lucia				X		S			X	X			X	
Saint Vincent & the Grenadines	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X		X	
Samoa									X	X				X
San Marino	X	X	X						X	X				
Sao Tome and Principe	S	S			X				X	S				
Saudi Arabia				X			X		X ^a					
Senegal	X	X ^a	X	X ^b	X	X	X		X	X	X			
Seychelles	X	X	X	X ^a	X		X		X	X	X			
Sierra Leone	X	X	X	X		S			X	X	X	X	X	
Singapore							X		X	X	X			
Slovakia	X	X ^a	X	X ^b	X		X	X	X	X	X	X	X	X
Slovenia	X	X ^a	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	
Solomon Islands	X			X					X		X			
Somalia	X	X	X	X	X	S								
South Africa	S	S		X			X		X	X	S	S	X	
Spain	X	X ^a	X	X	X		X	X	X	X	X		X	S
Sri Lanka	X	X ^a	X	X	X		X		X	X		X		
Sudan	X	X		X	X	X			X	X				
Suriname	X	X	X	X	X				X	X				
Swaziland				X					X	X	X	X	X	
Sweden	X	X ^a	X	X ^b			X		X	X	X	X		X
Switzerland	X	X ^a		X	X				X	X				
Syrian Arab Rep.	X	X		X	X	X	X		X					
Tajikistan	X	X	X	X					X	X	X			
Thailand	X	X							X	X	X			

Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment	Slavery Convention of 1926	1953 Protocol amending the 1926 Convention	Slavery Convention of 1926 as amended	Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade, and Institutions and Practices Similar to Slavery	Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others	Convention on the Reduction of Statelessness	Convention relating to the Status of Stateless Persons	Convention relating to the Status of Refugees	Protocol relating to the Status of Refugees	Convention on the rights of migrant workers and the members of their families					States
15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28		
X	S		X	X	X			X	X						Oman
X			X					X	X						Pakistan
X				S				X	X						Palau
X				X	X			X	X						Panama
X ^c	X		X	X	X		S	X	X	X					Papua New Guinea
X ^c	X			X	X			X	X						Paraguay
X					X			X	X	X					Peru
X					X			X	X						Philippines
X					X			X	X	X					Poland
X ^c					X			X	X						Portugal
X															Qatar
X					X		X	X	X						Republic of Korea
X					X			X	X						Republic of Moldova
X ^c	X	X	X	X	X			X	X						Romania
			X	X	X			X	X						Russian Federation
									X						Ruwanda
	X	X	X	X	X			X	X						Saint Kitts and Nevis
	X	X	X	X	X		X	X							Saint Lucia
									X						Saint Vincent & the Grenadines
					X			X	X						Samoa
					X			X	X						San Marino
X			X	X	X			X	X						Sao Tome and Principe
X ^c	X			X	X			X	X	X					Saudi Arabia
X	X			X	X			X	X						Senegal
S			X	X	X			X	X	X					Seychelles
X ^c	X			X	X			X	X						Sierra Leone
X ^c		X	X	X	X		X	X	X						Singapore
X				X	X			X	X						Slovakia
X				X	X			X	X						Slovenia
X		X	X	X	X			X	X						Solomon Islands
X				X	X			X	X						Somalia
X ^c	X	X	X	X	X			X	X						South Africa
X ^c	X	X	X	X	X		X	X	X						Spain
X				X	X			X	X	X ^a					Sri Lanka
S	X		X	X	X			X	X						Sudan
X	X			X	X			X	X						Suriname
X ^c	X	X	X	X	X	X	X	X	X						Swaziland
X ^c	X	X	X	X	X		X	X	X						Sweden
X	X	X	X	X	X		X	X	X						Switzerland
X	X	X	X	X	X		X	X	X						Syrian Arab Rep.
X								X	X						Tajikistan
															Thailand

<i>States</i>	<i>International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights</i>	<i>International Covenant on Civil and Political Rights</i>	<i>Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights</i>	<i>Second Optional Protocol to the International Covenant on Civil and Political Rights aiming at the abolition of the death penalty</i>	<i>International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination</i>	<i>International Convention on the Suppression and Punishment of the Crime of Apartheid</i>	<i>International Convention against Apartheid in Sports</i>	<i>Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide</i>	<i>Convention on the Non-Applicability of Statutory Limitations to War Crimes and Crimes against Humanity</i>	<i>Convention on the Rights of the Child</i>	<i>Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women</i>	<i>Convention on the Political Rights of Women</i>	<i>Convention on the Nationality of Married Women</i>	<i>Convention on Consent to Marriage, Minimum Age for Marriage and Registration of Marriages</i>
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
The former Yugoslav Republic of Macedonia	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X
Togo	X	X	X		X	X	X	X		X	X			
Tonga					X			X		X				
Trinidad and Tobago	X	X	X		X	X	X			X	X	X	X	X
Tunisia	X	X ^a			X	X		X	X	X	X	X	X	X
Turkey					S					X	X	X		
Turkmenistan	X	X	X		X					X	X	X		
Tuvalu										X	X			
Uganda	X	X ^a	X		X	X	X	X		X	X	X	X	
Ukraine	X	X ^a	X		X ^b	X	X	X	X	X	X	X	X	
United Arab Emirates					X	X				X				
United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland														
Ireland	X	X ^a		X	X ^b			X		X	X	X		X
United Republic of Tanzania	X	X			X	X	X	X		X	X	X	X	
United States of America	S	X ^a			X			X		S	S	S		S
Uruguay	X	X	X	X	X ^b		X	X		X	X	S	S	
Uzbekistan	X	X	X		X			X		X	X	X		
Vanuatu										X	X			
Venezuela	X	X	X	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X
Viet Nam	X	X			X	X		X	X	X	X			
Yemen	X	X			X	X	S	X	X	X	X	X		X
Yugoslavia	X	X	S		X	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Zambia	X	X	X		X	X	X			X	X	X	X	
Zimbabwe	X	X ^a			X	X	X	X		X	X	X	X	
TOTAL NUMBER OF STATES PARTIES	142	142	96	41	157	102	60	130	43	191	165	115	71	46

X Ratification, accession, approval, notification or succession, acceptance or definitive signature.

S Signature not yet followed by ratification.

15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	States
X X ^c	X X			X X	X X		X X	X X	X X					The former Yugoslav Republic of Macedonia Togo Tonga Trinidad and Tobago Tunisia Turkey Turkmenistan Tuvalu
X ^c X ^c X	X X	X X	X X X	X X X	X X X			X X X	X X X	X				Uganda Ukraine United Arab Emirates United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland United Republic of Tanzania United States of America Uruguay Uzbekistan
X X			X X	X X	X		X	X	X	X				
X ^d	X	X	X	X		X	X	X	X					
X X ^c X	X S	X	X X	X X				X X	X X					Vanuatu Venezuela Viet Nam
X ^c					X				X					Yemen Yugoslavia
X X ^c	X	X	X X	X X	X X		X X	X X	X X					Zambia Zimbabwe
X			X	X X	X		X X	X X	X X					
117	78	59	94	118	73	21	50	134	133	13				TOTAL NUMBER OF STATES PARTIES

^a Declaration recognizing the competence of the Human Rights Committee under article 41 of the International Covenant on Civil and Political Rights.

^b Declaration recognizing the competence of the Committee on the Elimination of Racial Discrimination under article 14 of the International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination.

^c Declaration recognizing the competence of the Committee against Torture under articles 21 and 22 of the Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment.

^d Declaration under article 21 only.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Motionerna	2
Utskottet	11
Mänskliga rättigheter m.m. – länder, områden och enskilda folk	11
1. Ryssland.....	12
2. Vitryssland.....	15
3. Västra Balkan	19
4. Turkiet.....	23
5. Assyriernas/syrianernas situation.....	28
6. Irak	29
7. Iran	32
8. Afghanistan.....	36
9. Palestina och Israel.....	38
10. Fallet Mordechai Vanunu.....	39
11. Algeriet	40
12. Västsahara.....	41
13. Etiopien och Eritrea	43
14. Republiken Kongo (Kongo-Brazzaville).....	45
15. Burma	47
16. Indonesien m.m.....	49
17. Östtimor.....	50
18. Filippinerna.....	53
19. Kina.....	54
20. Mexiko.....	63
21. Kuba.....	64
22. Colombia	66
Hemställan.....	69
Reservationer	73
1. Utvecklingen i Taiwan (mom. 33).....	73
2. Taiwans medlemskap i FN (mom. 34).....	73
3. Skattebefrielse för Taiwans representationskontor m.m. (mom. 35).....	74
4. Dubbelbeskattningsavtal med Taiwan (mom. 36).....	75
5. Stöd till Taiwans medlemskapsansökan i WTO och vissa mellanstatliga förbindelser (mom. 37).....	75
Särskilda yttranden	76
1. Sveriges samarbete med Vitryssland (mom. 3).....	76
2. Sveriges samarbete med Vitryssland (mom. 3).....	76
3. Flygförbudszoner och vapeninspektioner i Irak (mom. 12).....	77
4. Förhållandena i Etiopien och Eritrea (mom. 21).....	77
5. Utvecklingen i Taiwan (mom. 33).....	77
6. Mänskliga rättigheter i Mexiko (mom. 39).....	77
7. Mänskliga rättigheter i Kuba (mom. 40).....	78
8. Mänskliga rättigheter i Kuba (mom. 40).....	78

Bilaga

Förteckning över länder som ratificerat FN:s konventioner på MR-området ...	79
---	----